

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Disputationes|| ROBERTI BELLAR-||MINI E SOCIETATE
IESV,|| DE CONTROVERSIIS CHRISTIANAE|| FIDEI,
ADVERSVS HVIVS TEM-||poris Hæreticos,||**

Tribus Tomis comprehensæ.||

DE SVMMO PON=||TIFICE,|| QVINQVE LIRBRIS|| EXPLICATA.||

Bellarmino, Roberto Francesco Romolo <Heiliger>

Ingolstadii, [1599]

VD16 B 1607

Liber Qvartvs, De potestate spirituale summi Pontificis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-53860](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-53860)

LIBER QVARTVS DE POTESTATE SPIRITVALI SVMMI Pontificis.

CAPVT PRIMVM.

Quòd Papa sit summus Iudex in controuersis fidei, & morum diiudicandis.

DEMONSTRAVIMVS HACTENVS, PRO ingenij nostri tenuitate, Romanum Episcopum totius Ecclesie Catholice summum Pastorem esse à Christo institutum, nec in Antichristum degenerasse vnquam, aut aliquo alio modo summam hanc dignitatem perdidisse. Nunc de potestate ipsius tam spirituali quàm temporali differendum est: ac de spirituali quidem in hoc libro quarto; de temporali verò, in sequenti quinto, qui & postremus erit, Domino adiuvante, disseremus.

Porro de spirituali Pontificis potestate, etsi multa in particulari tractari possent, quatuor tamen sunt precipue Quæstiones: VNA, de potestate iudicandi controuersias fidei, & morum; num videlicet ea potestas in summo Pontifice sita sit: ALTERA, de certitudine, siue, vt sic loquamur, de infallibilitate huius iudicij; vtrum summus Pontifex in iudicandis controuersis fidei, & morum errare possit: TERTIO, de potestate coactiua legum ferendarum: an Pontifex summus non solum iudicare possit, & in iudicando non erret; sed etiam possit leges ferre, quæ homines in conscientia obligent, & cogant credere, aut agere, prout summus Pontifex iudicauit: QUARTA, de communicatione huius potestatis; siue

videlicet omnium aliorum Ecclesiasticorum Praefulum Iudicium, à summo Pontifice illis communicata, an à Deo immediate accepta.

PRAETER has generales quaestiones tractari solent quaedam alia particularis; vt, an possit summus Pontifex Concilia generalia congregare, transferre, dissoluere; an Indulgencias conferre; an Sanctos canonizare; an Religiones approbare, vel improbare; an Episcopos eligere vel certè confirmare. Sed istae omnes, atque aliae id genus, non sunt propriae huius loci. PRIMA enim ad disputationem de Conciliis pertinet; SECUNDA ad disputationem de Pœnitentia; TERTIA ad disputationem de cultu Sanctorum; QUARTA ad disputationem de votis, & institutis Monachorum; QUINTA ad disputationem de Clericis. In quibus locis eas, Deo volente, tractabimus.

Sed nec prima quaestio generalis de iudice controuersiarum, hoc loco diutius nos detinebit. Nam in disputatione de verbo Dei iam ostendimus, Iudicem controuersiarum non esse Scripturam, nec seculares Principes, nec priuatos homines, quamuis probos & doctos; sed Ecclesiasticos Praelatos. In disputatione verò de Conciliis, demonstrandum erit, habere quidem Concilia tam generalia, quam particularia, iudicium de controuersis Religionis; sed illud iudicium tum demum esse firmum & ratum, cum accesserit summi Pontificis confirmatio: proinde vltimum iudicium summi Pontificis esse.

Deinde in hac ipsa disputatione de Pontifice cum ostendimus, summum Pontificem caput & pastorem esse totius Ecclesiae; quid aliud ostendimus, quam esse eum summum Iudicem in Ecclesia? aut enim nullus esse debet inter homines iudex; aut is debet esse, qui ceteris praest. Neque id puto in controuersiam vnquam esse reuocatum.

Denique, id ipsum in sequenti etiam quaestione planum fiet. Nam si demonstrare poterimus, iudicium summi Pontificis certum ac infallibile esse; profectò constabit quoque, eundem Pontificem summum Ecclesiae Iudicem esse. Quorsum enim Deus attribuisset Apostolicae sedi iudicij infallibilitatem, nisi attribuisset eidem sedi summam in iudiciis potestatem? Nihilominus tamen, ne nihil omnino hoc loco dicamus, proferamus, si placet, pauca quaedam testimonia

ex lege, ex Euangelio, ex Patribus. Deuter. 17. exstat clarissimum testimonium, quo dubia de religione exorta ad summum Pontificem iudicanda referuntur: *Si difficile*, inquit Moles, *atq; ambiguum iudicium esse perspexeris, inter causam & causam, lepram & lepram, & iudicium intra portas tuas videris Verba variare: Surge & ascende ad locum quem elegerit Dominus Deus tuus, veniesque ad sacerdotem Leuitici generis, & ad iudicem qui fuerit illo tempore, quaresque ab eis, qui indicabunt tibi iudicij veritatem, & facies quodcumq; dixerint qui præsunt loco quem elegerit Dominus. Quo loco est obseruandum duas personas distingui, Sacerdotis & Iudicis; hoc est, Pontificis & Principis; & quidem sacerdoti sententiæ pronuntiationem, iudici Politico executionem demandari. Id quod explicatur in sequentibus verbis: *Qui autem superbierit nolens obedire sacerdotis imperio, qui eo tempore ministrat Domino Deo tuo, ex sententia iudicis morietur.**

In Euangelio nihil potest clarius dici, quàm quod ait Dominus Petro coram ceteris Apostolis: *Simon Ioannis, pasc oves meas.* Nam & soli Petro loquitur, & omnes suas oves, ita ut ne Apostolos quidem excludat, ei pascendas tradit. Dubium autem esse non potest, quin inter munera pastoris sit, discernere bona pascua à malis.

Quare S. HIERONYMVS homo doctissimus, in quaestione de tribus hypostasibus, nec eruditioni propriæ, nec Orientalium Episcoporum sententiæ, nec etiam ipsius proprii Episcopi Paulini Antiocheni Patriarchæ auctoritati satis fidens, ad Damasum Papam scribit: *A Pastore, inquit, præsidium ouis flagito. Discerne si placet, non timebo tres hypostasises dicere si iubebis.*

THEODORETVS etiam inter Græcos Patres eruditissimus, ad Leonem I. in hæc verba scribit: *Si Paulus praco veritatis tuba sanctissimi spiritus ad magnum Petrum cucurrit, & iis qui Antiochia de institutis legalibus contendebant, ab ipso afferret solutionem, multò magis nos qui abiecti sumus, & pusilli ad Apostolicam & estrâ sedem currimus, & Ecclesiarum vlceribus medicinam à vobis accipiamus.* PROSPER in Chronico anni CCCC. XX. Concilio, inquit, apud Carthaginem habito ducentorum sexdecim Episcoporum, ad Pontificem Zo-

zimum Synodalia decreta perlat a, quibus probatis, per vnum mundum hæresis Pelagiana damnata est. Hæc ille. Non potest iudicium vltimum vniuersus mundus alibi quam in instantia Romani Pontificis agnoscit.

S. GREGORIUS, qui omnium iudicio humillimus, neque sibi aliquid vnquam præter æquum arrogauit, in epistola ad omnes Episcopos Galliarum, quæ est 52. lib. 4. ita loquitur: *Si quam vero contentionem, quod longè faciat diuina sententia, de fidei causa euenire contigerit, aut negotium emerit, cuius vehemens sit fortasse dubietas, & pro sui magnitudine iudicio sedis Apostolica indigeat: examinata a diligentibus Veritate, relatione sua ad nostram studeat perducere sententiam: quatenus à nobis valeat congrua sine dubio sententia terminari.* Quod idem & ante Gregorium, & post Gregorium disertis verbis asseruerunt sanctissimi Pontifices, nec vnquam de ea re ab vlllo reprehensos eos fuisse legimus. Vide Innocentium I. in epistola ad Concilium Carthaginense, Leonem I. in epistola ad Anastasium Thessalonicensem, Gelasium in epistola ad Episcopos Dardaniarum, Nicolaum I. in epistola ad Michaelem Imperatorem, & Innocentium III. in epistola ad Ardenensem Episcopum. vnde exstat caput Maiores, extra de Pontificio, & eius effectu.

CAPVT II.

Proponitur questio, sitne certum Papa iudicium.

Vigitur iam ad questionem secundam veniamus. sciendum est initio, Pontificem quatuor modis posse considerari. **VNO** modo, vt est persona quædam particularis, siue Doctor particularis. **SECUNDO**, vt Pontifex, sed solus. **TERTIO**, vt Pontifex, sed adiuncto cœtu solito consiliariorum. **QUARTO**, vt Pontifex, sed vnà cum Concilio generali.

SECUNDO obseruandum est, posse duo quæri de Pontifice, omnibus quatuor modis considerato, quando queritur an possit errare. **PRIMO**, an ipse possit esse hæreticus. **SECUNDO**, an possit hæresim docere. Denique annotandum est

TERTIO

TERTIO, sententias & decreta Pontificum interdum versari in rebus vniuersalibus, quæ toti Ecclesiæ proponuntur, qualia sunt decreta de fide, & præcepta morum generalia; interdum in rebus particularibus, quæ ad paucos pertinent, quales ferè sunt omnes controuersiæ facti, vt an talis sit promouendus ad Episcopatum, an iure fuerit promotus, an videatur deponendus.

His notatis, conueniunt omnes Catholici, & hæretici in duobus. PRIMO, posse Pontificem etiam, vt Pontificem, & cum suo cœtu consiliariorum, vel cum generali Concilio, errare in controuersis facti particularibus, quæ ex informatione testimoniisque hominum præcipuè pendent. SECUNDO, posse Pontificem, vt priuatum Doctorem errare, etiam in quæstionibus iuris vniuersalibus tam fidei, quàm morum; idque ex ignorantia, vt aliis Doctoribus interdum accidit.

Deinde, Catholici omnes in aliis duobus conueniunt, non quidem cum hæreticis, sed solùm inter se. PRIMO, Pontificem cum generali Concilio non posse errare in condendis fidei decretis, vel generalibus præceptis morum. SECUNDO, Pontificem solum, vel cum suo particulari Concilio aliquid in re dubia statuentem siue errare possit, siue non, esse ab omnibus fidelibus obedienter audiendum.

Quibus ita constitutis, quatuor tantùm remanent diuersæ sententiæ. PRIMA est, Pontificem etiam vt Pontificem, etiam si cum generali Concilio definiret aliquid, posse esse hæreticum in se, & docere alios hæresim, & de facto aliquando ita accidisse. Hæc est hæreticorum omnium huius temporis, & præcipuè LUTHERI, qui in libro de Conciliis notauit errores eorum etiam Conciliorum generalium quæ summus Pontifex approbavit; & CALVINI qui lib. 4. Institut. cap. 7. §. 28. asserit, aliquando Pontificem cum toto Cardinalium collegio manifestissimam hæresim docuisse, nimirum animam hominis cum corpore extingui. quod tamen manifestum mendacium esse, postea ostendemus. Deinde in eodem libro cap. 9. §. 9. docet, etiam cum generali Concilio, Papam errare posse.

SECUNDA sententia est, Pontificem etiam, vt Pontificem, posse esse hæreticum, & docere hæresim, si absque generali Concilio definiat, & de facto aliquando accidisse. Hanc opinionem

nionem

Jacobus

nionem sequitur, & tuetur Nilus in suo libro aduersus primatum Papæ: eandem sequuti sunt aliquot Parisienses, vt Geson, & Almain in libris de potestate Ecclesie, necnon Alphonsus de Castro lib. 1. cap. 2. contra hæreses, & Adrianus in libro in quæstione de confirmatione; qui omnes non in Pontifice, sed in Ecclesia siue in Concilio generali tantum, constitunt infallibilitatem iudicij de rebus fidei.

TERTIA sententia est in alio extremo, Pontificem non posse vlllo modo esse hæreticum, nec docere publicè hæresim, etiam si solus rem aliquam definiat. Ita Albertus Pighius lib. 4. hierarch. Eccles. cap. 8.

QUARTA sententia est quodammodo in medio, Pontificem siue hæreticus esse possit, siue non, non posse vlllo modo definire aliquid hæreticum, à tota Ecclesia credendum hæc est communissima sententia ferè omnium Catholicorum vt B. Thomæ 2. 2. quæst. 1. art. 10. Thomæ Waldensis lib. 2. de doctrina fidei, cap. 47. & 48. Ioannis de Turrecremata lib. 2. summa, cap. 109. & seq. Ioannis Driedonis lib. 4. de Ecclesiast. dogmat. cap. 3. part. 3. Caietani in opusculo de potestate Papæ & Concilij, cap. 9. Hofij lib. 2. contra Brentium, qui est de legitimis iudicibus; Ioannis Eckij lib. 1. de primatu Petri, cap. 18. Ioannis à Louanio lib. de perpetua cathedræ Petri protectione & firmitate, cap. 11. Petri à Soto in Apologia sua, par. 1. cap. 34. & 85. & Melchioris Cani lib. 6. cap. 7. de locis.

Videntur quidem hi auctores aliquo modo inter se dissentire: quia quidam eorum dicunt, Pontificem non posse errare si maturè procedat & consilium audiat aliorum Pastorum, & Concilij dicunt, Pontificem etiam solum nullo modo errare posse, sed reuera non dissident inter se. Nam posteriores non volunt negare, quin teneatur Pontifex maturè procedere & consultare viros doctos, sed solum dicere volunt, ipsam infallibilitatem non esse in cætu consiliariorum vel in Concilio Episcoporum, sed in solo Pontifice: sicut è contratio priores non volunt ponere infallibilitatem in consiliariis, sed in solo Pontifice. verum explicare volunt Pontificem debere facere quod in se est, consulendo viros doctos, & peritos rei de qua agitur. Si quis autem peteret, an Pontifex erraret, si temerè definiret sine dubio prædicti auctores omnes responderent, non posse fieri vt Pontifex temerè definiat. qui enim promisit finem, si-

ne dubio promisit & media, quæ ad eum finem obtinendum necessaria sunt. Parum autem prodesset scire, Pontificem non erraturum quando non temerè definit, nisi etiam sciremus non permissuram Dei prouidentiam, ut ille temerè definiat.

Ex his quatuor sententiis prima est hæretica; secunda non est propriè hæretica: nam adhuc videmus ab Ecclesia tolerari, qui illam sententiam sequuntur; tamen videtur omnino erronea & hæresi proxima; tertia probabilis est, non tamen certa; quarta certissima est & asserenda. ac ut ea facilius intelligi & confirmari possit, statuemus aliquot propositiones.

CAPVT III.

Statuitur prima propositio de infallibili iudicio summi Pontificis.

SIT igitur propositio prima. *Summus Pontifex cum totam Ecclesiam docet, in his quæ ad fidem pertinent, nullo casu errare potest.* Hæc est contra primam & secundam opinionem pro quarta. & probatur PRIMO ex promissione illa Domini Luc. 22. *Simon, Simon (sic enim habetur in Græco) ecce Satanas experituit vos ut cribraret sicut triticum, ego autem rogavi pro te, ut non deficiat fides tua, & tu aliquando conuersus, confirma fratres tuos.* Qui locus tribus modis exponi solet. Prima expositio est quorundam Parisiensium supra citatorum, quod Dominus hinc orauerit pro Ecclesia vniuersali; siue pro Petro, ut totius Ecclesiæ figuram gerebat; & hoc impetrasse, ut fides Ecclesiæ Catholice nunquam deficiat. quæ expositio si ita intelligeretur, ut diceret immediatè oratum esse pro capite Ecclesiæ, & consequenter pro toto corpore, quod per caput representatur, vera esset; sed non ita ipsi intelligunt. Volunt enim pro sola Ecclesia esse oratum.

Quæ expositio falsa est; PRIMO, quia Dominus vnâ tantum personam designauit, dicēs bis; *Simon, Simon*, & addens toties pronomen secundæ personæ, *pro te, fides tua, & tu, fratres tuos.* Quorsum enim hæc? nisi ut intelligamus aliquid speciale Petro à Christo esse impetratum. SECUNDO, quia Dominus cœperat loqui in plurali, *Satan experituit ut cribraret*

braret vos, deinde mox mutauit formam loquendi, & ait: *Ego autem rogavi pro te.* quare non dixit, pro vobis, vt ceperat? certe si de tota Ecclesia loqueretur, multò rectius dixisset, rogavi pro vobis. TERTIO, Dominus pro illo rogat cui ait, *Et tu aliquando conuersus:* at hoc certè non potest Ecclesie non conuenire, nisi dicamus totam Ecclesiam aliquando esse peruertendam, vt postea iterum conuertatur. QUARTO, pro illo rogat cui ait, *Confirma fratres tuos:* at Ecclesia non habet fratres quos debeat aut possit confirmare. qui enim, quanto, fingi possunt Ecclesie vniuersalis fratres? nõne omnes fideles filij eius sunt?

ALTERA expositio est quorundam, qui hoc tempore uiuunt. qui docent Dominum orasse hoc loco pro perseverantia solius Petri in gratia Dei vsque ad finem. At contra; PRIMO, quia orauit Dominus paulò post pro perseverantia omnium Apostolorum, immò etiam omnium electorum, Ioan. 17. *Pater sancte, serua eos in nomine tuo, quos dedisti mihi.* Non erat igitur ratio cur bis pro perseverantia Petri oraret. SECUNDO, quia sine dubio hic Dominus aliquid speciale Petro impetrauit, vt patet ex designatione certę persone: perseverantia autem in gratia, est donum commune omnium electorum. TERTIO, quia certum est Dominum saltem mediare orasse hoc loco etiam pro aliis Apostolis. Nam ideo præmisit tanquam orationis causam, *Satan expetuit vt cribraret vos,* & postea subiunxit tanquam effectum, *Confirma fratres tuos.* Non igitur pro sola Petri perseverantia Dominus rogauit, sed pro aliquo dono Petro communicado in aliorum utilitatem. QUARTO, donum hoc loco Petro impetratum, etiam ad successores pertinet. Nam Christus orauit pro Petro in utilitatem Ecclesie: Ecclesia autem semper indiget aliquo, a quo confirmetur, cuius fides deficere non possit. Nec enim Diabolus petiit cribrare tantum eos, qui tunc erant fideles, sed omnes omnino: at certè perseverantia donum non pertinet ad omnes Petri successores. Denique non dixit Dominus, rogavi vt non deficiat caritas tua; sed fides tua. & re ipsa scimus defecisse Petri caritatem, & gratiam, quando negauit Dominum: fidem autem vnquam defecisse non scimus.

Est igitur TERTIA expositio vera, quòd Dominus duo priuilegia Petro impetrauerit. VNVM, vt ipse non possit vnquam

quam veram fidem amittere, quantumvis tentaretur à Diabolo; id quod est aliquid amplius, quàm donum perseverantia: dicitur enim perseverare vsque in finem, qui licet interdum cadat, tamen resurgit, & in fine fidelis invenitur: at Petro Dominus impetrauit, vt non posset vnquam cadere, quod ad fidem attinet.

ALTERVM priuilegium est, vt ipse tanquam Pontifex non posset vnquam docere aliquid contra fidem; siue, vt in sede eius nunquam inueniretur qui doceret contra veram fidem. Ex quibus priuilegijs, primum fortasse non manauit ad posteros: at secundum sine dubio manauit ad posteros, siue successores.

DE PRIMO priuilegio habemus expressa veterum testimonia. AVGVSTINVS lib. de correptione & gratia, cap. 8. *Quando rogauit, inquit, vt non deficeret fides eius, rogauit, vt haberet in fide liberrimam, fortissimam, inuictissimam, perseverantissimam & vultatem.* CHRYSOSTOMVS homil. 83. in Matth. *Non dixit, inquit, non negabis, sed vt non deficiat fides tua. Cura enim ipsius & fauore factum est, ne omnino Petri fides euanesceret.* THEOPHYLACTVS in caput 22. Luca: *Quamuis, inquit, breui tempore concutiendus sis, habes recondita semina fidei, etiamsi folia abiecerit spiritus inuadentis, radix tamen viuet, & non deficiet fides tua.* Vbi eleganti similitudine explicat, Petrum negando Christum amisisse confessionem fidei, quæ oret fit, folia enim verba significant; fidem tamen, qua corde creditur ad iustitiam, non amisisse. Eodem modo exponit PROSPER lib. I. de vocatione Gentium, cap. vlt. Ceterùm isti Patres licet in his locis non meminerint alterius priuilegij, tamen illud non negant, neque negare possent, nisi velint plurimis alijs Patribus contradicere.

DE ALTERO ergo priuilegio habemus in primis testimonia septem veterum, ac sanctorum Pontificum. LVCIUS I. Papa & Martyr, in epist. I. ad Episcopos Hispaniæ & Galliæ: *Ecclesia, inquit, Romana Apostolica est, & mater omnium Ecclesiarum, quæ à tramite Apostolica traditionis nunquam errasse probatur, nec hæreticis nouitatibus deprauata succubuit, secundum ipsius Domini pollicitationem, dicentis; Ego rogavi pro te, &c.* FELIX I. in epistola ad Benignum, de Romana Ecclesia loquens: *Vt, inquit, in exordio normam fidei Christiana-*

Christiana percepit ab auctoribus suis, Apostolorum Christi principibus, illibata manet, iuxta illud, Ego rogavi pro te.

LEO I. serm. 3. de assumptione sua ad Pontificatum: Spiritus, inquit, cura Petri à Domino suscipitur, & pro fide Petri proprie supplicatur; tanquam aliorum status certior sit fuerus, si mens Principis dicta non fuerit. In Petro ergo omnia fortitudo munitur, & diuina gratia ita ordinatur auctoritas, & firmitas, qua per Christum Petro tribuitur, per Petrum Apostolis ceteris conferatur. Vbi Leo utrumque privilegium agnoscit; illud primum, cum ait: Si mens principis dicta non fuerit. Illud secundum, cum subiungit: Firmitas, qua per Christum Petro tribuitur, per Petrum ceteris conferatur. Notandum conferitur aliis firmitas, nisi veram fidem exponendo.

AGATHO Papa in epist. ad Constantinum Imperatorem, qua lecta est in VI. Synodo, act. 4. & postea act. 8. ab omnibus probata: Hec est, inquit, vera fidei regula, quam & in posteris, & in aduersis diuaciter tenuit Apostolica Christi Ecclesia, qua per Dei gratiam à tramite Apostolica traditionis nunquam errasse probatur, nec hareticis nouitatibus nunquam deprauata succubuit, quia dictum est Petro; Simon, Satanas, etc. Ego autem rogavi pro te, &c. hic Dominus fidem Petri non defecturam promissit, & confirmare eum fratres suos admonuit; quod Apostolicos Pontifices mea exigentia predecessores confidenter fecisse semper cunctis est agnoscendum.

NICOLAUS I. in epist. ad Michaëlem: Privilegia, inquit, istius sedis perpetua sunt, diuinitus radicata, atque plantata, impingi possunt, transferri non possunt, trahi possunt, quod non possunt. Qua ante imperium vestrum fuerunt, peruenient, Deo gratias, hactenus illibata, manebuntque postea. & quousque Christianum nomen predicatum fuerit, illa subsistere non cessabunt. Et infra, ostendens unde tam libere etiam modo predicaret, ait: Nam & inter cetera ista, per quos nobis precipue ista sunt privilegia collata; Tu aliquando conuersus, audiuit à Domino, confirma fratres tuos.

LEO IX. in epist. ad Petrum Antiochenum: Nimirum, inquit, solus est, pro quo ne deficeret fides eius, Dominus & Saluator asseruit se rogasse, dicens, Rogavi pro te, &c. Quae venerabilis, & efficax oratio obrinuit, quod hactenus fides Petri non defecit, nec defectura creditur in throno illius. INNOCEN-

Petrus III. in epist. ad Episcopum Arelatensem, habetur capite, Maiores, extra, de Baptismo, & eius effectu. *Maiores, inquit, Ecclesia causus, praesertim articulos fidei contingentes, ad Petri sedem referendas intelligit, qui nouit pro eo Dominum exorasse, ne deficiat fides eius.* His Pontificibus videtur omnino credendum; tum quod sancti fuerint; tum quod sine dubio ipsis praecipue debeat esse nota suae sedis auctoritas.

Præter hos Pontifices non desunt etiam alij auctores, qui eodem modo exponunt. **THEOPHYLACTVS** in cap. 21. Lucæ apertè docet, dari Petro hoc priuilegium; quia ipse futurus erat princeps, & caput aliorum; ac proinde dari omnibus aliis, qui illi in principatu succederent: *Quia te habeo, inquit, principem discipulorum, confirma ceteros. Hoc enim decet te, qui post me Ecclesia petra es, & fundamentum.* **PETRVS CHRYSOLOGVS** in epist. ad Euthychetem, quæ habetur in 1. tomo Conciliorum, ante Concilium Chalcedonense: *Hortamur te, inquit, frater honorabilis, ut his, quæ à beatissimo Papa Romana ciuitatis scripta sunt, obedienter attendas; quia B. Petrus, qui in propria sede uiuit, & praesidet, praestat quærentibus fidei ueritatem.* Quamuis enim hic auctor non citet locum Euangelij: *Rogauit pro te, &c.* tamen eò sine dubio respicit, dum tam fidenter affirmat, ex Romana sede præstari omnibus quærentibus fidei ueritatem. **BERNARDVS** in epist. 190. ad Innocentium: *Oportet, inquit, ad uestrum referri Apostolatum pericula quæque, & scandala regni Dei, ea præferim, quæ de fide contingunt. Dignum namque arbitror ibi potissimum resarciri damna fidei, ubi non possit fides sentire defectum. Cui enim alteri sedi dictum est aliquando; Ego pro te rogauit, ut non deficiat fides tua?*

OBIICIUNT contra hanc expositionem; **PRIMO**, quia Romana Ecclesia non erat, quando Christus promisit Petro, non defecturam fidem eius; neque Dominus ullam Romanæ sedis mentionem fecit. Quomodo ergo potest colligi, Dominum promississe aliquid Romanæ sedi, cum ait; *Ego rogauit pro te, &c.* **SECUNDO**, quia si quod dicitur Petro, *rogauit pro te, &c.* dicitur successoribus; ergo etiam illud, *Et tu aliquando conuersus*, dicitur successoribus: ergo debent omnes Petri successores Christum aliquando negare, & postea conuerti.

hhh

RESPON-

RESPONDEO ad primum; Christum dici rogasse pro Romana sede, quia rogauit pro Petro, & successoribus, quorum sedes Romæ stabilienda erat.

Ad secundum dico; PRIMO, non esse absurdum, si dicimus, illud, *Conuersus*, non referri ad pœnitentiam Petri ad tentationes aliorum, vt non sit sensus; Tu à peccato pœnitentiam conuersus, confirma fratres, sed tu, cuius fides potest deficere, quando videris aliquos nutantes, & vacillantes, ad eos conuersus illos confirma. nam nondum prædicauit Petro casum suum, sed paulò post prædicturus erat: non autem absurdum, si prius prædicatur conuersio, quàm resurrectio, quàm casus. Dico SECUNDO; si exponamus, conuersus à negatione, non necessario conuenire successoribus Petri, conuerti à peccato negandi, cum necessario tam conueniat eis, confirmare fratres. Nam conuerti à peccato non conuenit hominibus, nisi quatenus priuata peccata sunt, & idè personale donum est: at confirmare fratres, uenit homini, vt caput est, & princeps aliorum, & idè tantum ad successores.

SECUNDO, probatur eadem conclusio, ex illa promissione facta Petro, Matth. 16. *Super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & porta inferi non preualebunt aduersus eam.* Nam, vt supra ostendimus lib. I. cap. 10. ad literam, petra & fundamentum Ecclesiæ dicitur Petrus, vt summus Rector Ecclesiæ; & proinde quilibet eius successor similiter est petra, & fundamentum Ecclesiæ. Ex quo duplex sumitur argumentum.

PRIMUM, ex nomine petre. quare enim Pontifex dicitur petra, nisi ratione constantiæ, & soliditatis? certè si petra dicitur, non frangetur, nec circumferetur omni vento doctrine: id est, non errabit in fide saltem quatenus petra; id est, quatenus Pontifex est.

SECUNDUM, ex ratione fundamenti sustentantis ædificium, quod nullo modo ruere potest. nã si tale est ædificium, vt non possit ruere, certè nec eius fundamentum ruere potest. Non enim intelligi potest, quomodo fundamentum destruat, & domus non cadat. Immo verò maiore ratione fundamentum non potest destrui, si domus non potest cadere. Non enim fundamentum à domo, sed domus à fundamento accipit

Conuersi à peccato:
confirmare fratres:

Pontifex est pontifex
in nomine, quod est petra.

accipit firmitatem. & hoc modo exposuerunt Patres omnes: & hinc deduxerunt, Petrum, & consequenter alios Pontifices non posse errare. ORIGENES in hunc locum: *Manifestum est, inquit, etsi non exprimatur, quod nec aduersus Petrum, nec aduersus Ecclesiam, porta praualescere poterunt inferorum. nam si praualescerent aduersus petram, in qua Ecclesia fundata erat, contra Ecclesiam etiam praualescerent.*

CHRYSOSTOMVS in hunc locum dicit, solum Deum potuisse hoc facere, vt Ecclesia, super vnum piscatorem & ignobilem virum fundata, non caderet, tot irruentibus tempestatibus. CYRILLVS apud D. Thomam in Catena huius loci: *Secundum hanc, inquit, promissionem Ecclesia Apostolica Petri, ab omni seductione & haeretica circumuentione manet immaculata, &c.* THEODORETVS in epistol. ad Renatum Presbyterum Romanum: *Tenet, inquit, sancta ista sedes gubernacula Regendarum cuncti orbis Ecclesiarum; cum propter alia, tum quia semper haeretici factoris expers permansit.* Vbi Theodoretus videtur sic argumentari. Regimen totius Ecclesiae debet esse illius sedis, quae non possit deficere in fide: videmus autem solam Romanam sedem expertem esse, & fuisse omnis haereticae prauitatis: ergo manifestum est illam esse, cui datum est regimen Ecclesiarum.

HERONYMVS in epist. ad Damasum de nomine hypostasis, postquam dixerat: *Super istam petram aedificatam Ecclesiam scio;* Subiungit: *Obsecro, vt mihi literis tuis siue recendarum, siue dicendarum trium hypostasicon detur auctoritas. non timebo res hypostasicon dicere si iuberis.* Vbi asserit sententiam Pontificis, quia nouit super illum Ecclesiam esse fundatam; nec posse fieri vt Ecclesiae fundamentum cadat. S. AVGVSTINVS in Psalmo contra partem Donati sic ait: *Numerate sacerdotes vel ab ipsa sede Petri: in ordine illo Patrum, quis cui successerit & videte; ipsa est petra, quam non vincunt superba inferorum porta.*

GELASIVS in epist. ad Anastasium Imperatorem: *Hoc, inquit, est quod Apostolica sedes magnopere cauet, & quoniam mundi radix est Apostoli gloriosa confessio, nulla rima prauitatis, nulla prorsus contagione maculetur: Nam si (quod Deus auertat, & quod fieri non posse confidimus) tale aliquid pronueneret; vnde cuiquam resistere auderemus errori? Vbi*

Gelasius docet, non posse Apostolicam sedem errare; quia cum eius prædicatio, & confessio sit radix mundi, si ipsa erraret, totus mundus erraret.

S. GREGORIUS lib. 4. epist. 32. ad Mauritium, demonstrat non posse fieri, ut Episcopus Constantinopolitanus sit Episcopus vniuersalis; & proinde caput totius Ecclesie, cui multi Episcopi Constantinopolitani fuerant publice hæretici, immò & hæresiarchæ, ut Macedonius, & Nestorius. Videretur enim sequi ut tota Ecclesia corruat, si is corrui, cuius vniuersalis. Item lib. 6. epist. 37. ad Eulogium: *Quæ, inquit, nesciat sanctam Ecclesiam in Apostolorum Principi soliditate firmatam? cui dictum est; Super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam. Et rursus: Et tu aliquando conuersus, confirma fratres tuos.* Vbi Gregorius apertè docet firmitatem Ecclesie ex Petri firmitate pendere; & proinde minus potest Petrum errare, quàm ipsam Ecclesiam.

TERTIO, probatur ex illo Ioan. vlt. *Pasce oues meas.* Nam quod his verbis Pontifex sit institutus pastor & doctor totius Ecclesie, supra demonstratum est lib. 1. cap. 14. 15. 16. Hinc igitur est tale argumentum. Pontifex est doctor & pastor totius Ecclesie; ergo tota Ecclesia illum audire & sequi tenetur, si ille erret, tota Ecclesia errabit. RESPONDEBUNT, Ecclesiam debere illum audire, si rectè doceat; alioquin magis Deum, quàm homines esse audiendos.

CONTRA; nam quis iudicabit, rectè Pontifex doceat, an non? non enim est ouium iudicare, an pastor erret, nec præsertim in rebus verè dubiis; nec habent oues Christianæ alium maiorem iudicem vel doctorem, ad quem recurrunt. Nam, ut supra ostendimus, lib. 2. cap. 13. & 14. ex tota Ecclesia ad Pontificem appellari potest; ab illo autem non potest necessariò igitur tota Ecclesia errabit, si Pontifex erret. RESPONSVM respondebunt, posse recurri ad generale Concilium.

CONTRA; nam præterquam quod nos ostendimus in statu de Conciliis, Papam esse supra Concilium, contra vniuersalia Concilia sæpe errasse, quando caruerunt summi Pontificis suffragio; ut patet de Ephesino II. Ariminensi, & aliis. RESPONDENT, posse recurri ad generale Concilium, in quo etiam Pontifex interfit; nam aliquid maius est Concilium cum Pontifice, quàm Pontifex solus.

AT CONTRA; nam in primis Dominus soli Petro dixit: *Oravi pro te, &c.* Et: *Pasce oves meas;* non dixit hæc Petro, & Concilio. Item solum Petrum vocavit petram & fundamentum; non Petrum cum Concilio: ex quo apparet, totam firmitatem Conciliorum legitimorum esse à Pontifice; non partim à Pontifice, partim à Concilio. DEINDE, sæpe non potest cogi generale Concilium, sicut nõ potuit primis CCC. annis propter Ethnicorum persecutiones; & sine dubio poterat status illæ Ecclesiæ vsque ad mundi finem perseverare: ergo debet esse in Ecclesiâ etiam sine generali Concilio aliquis Iudex, qui errare non possit. DENIQUE, quid si in tali Concilio dissiderent Patres à Præsidente suo; id est, Concilium à Pontifice summo præsente, & præsidente, quid tunc fieret? non esset remedium vllum? certè aliquis Iudex esse deberet. Non autem in eo casu esset Concilium Iudex, quia Concilia cum à Pontifice dissentiant, errare possunt, & errant de facto, vt diximus de Ephesino II. & aliis: Restat igitur, vt Papa sit Iudex; & proinde non possit errare.

QUARTO, probatur ex Testamento veteri, quod fuit figura noui. Exod. 28. iubet Dominus in rationali Pontificis summi poni doctrinam, & veritatem. Hebraicè אררים ותבירים. Est autem obseruandum, nondum conuenisse inter Hebræos, nec etiam inter Christianos, quid sint ista duo. R. Salom. vult esse nomen Dei יהוה scriptum in rationali, ex cuius fulgore sacerdos cognoscebat diuinum responsum, cum ab aliquo interrogaretur. ARIAS Montanus in suo apparatu docet, esse duos lapides lucidissimos, à Deo ipso immediatè productos, & datos Mofi. IOSEPHVS lib. 3. cap. 9. aliàs 12. antiquitatum, dicit esse illos ipsos duodecim lapides, in quibus scripta erant nomina duodecim filiorum Israël, quos Deus iussit poni in rationali: & ibidem multas fabulas immiscet. Probabilius est quod scribit B. AUGUSTINVS q. 117. in Exod. hæc ipsa vocabula fuisse scripta, in medio rationalis, quod pendeat ante pectus sacerdotis.

Neq; obstat quod Iudei, & Iudaizantes dicunt, אררים non significare doctrinam, sed splēdores, à radice ארר; & ותבירים non significare veritatem, sed perfectionem, à radice תבם. Nam magis credendū est Hieronymo, qui vertit doctrinam,

& veritatem, & LXX. interpretibus, qui similiter vertunt
ἀλήθειαν, καὶ ἀλήθειαν, quàm omnibus Rabinis. & hinc
 cendum est, *אֱמֵן*, deduci à radice *אָמַן* quod est, docuit,
אֱמֵן à radice *אָמַן*, quod est credidit.

Cur autem scriberetur in pectore summi Sacerdotis do-
 ctрина, & veritas, explicatur Deut. 17. vbi Dominus precor-
 tis, qui dubitant circa intelligentiam diuinæ legis, vt asce-
 dant ad summum Sacerdotem, atque ab eo quarant soluti-
 nem, & subiungit: *Qui, inquit, indicabunt tibi iudicij verita-
 tem.* Et signo ergo, & verbo Dominus promisit in pectore
 summi Sacerdotis habitaturam doctrinam, & veritatem, &
 proinde eum non erraturum, cum populum docuerit. Quod
 si hoc Aaronico sacerdoti conueniebat, certè multo magis
 Christiano. Quocirca B. P E T R V S Rauennas, vt paulo ante
 dictum est, hortatur Eutychem, *Et his que à beatis summi Sa-
 cra Romana ciuitatis scripta sunt, obedienter attendat, qui-
 niam B. Petrus, qui in propria sede & viuit & presidet, pro-
 stat quærentibus fidei veritatem.*

QVINTO, probatur ab experimento, eo quæ duplici Nam
 imprimis constat omnes Patriarchales sedes defecisse à fide,
 ita vt hæretici, & hæresim profitentes, ac docentes in illis se-
 derint, excepta Romana sede. In sede CONSTANTINOPO-
 LITANA sederunt Macedonius, Nestorius, Sergius hæresiar-
 cha. In ALEXANDRINA Georgius & Lucius Ariani, Dio-
 scorius Eutychianus, Cyrus Monothelita, & alij. In ANTI-
 OCHENA Paulus Samosatenus hæresiarcha, Petrus Gnaphisus
 Eutychianus, Macharius Monothelita, & alij. In HIERO-
 LYMITANA Ioannes Origenista, & ante eum Eutychius,
 Irenæus, & Hilarius Ariani sederunt. Nihil tale de Roma-
 na Ecclesia potest ostendi: ex quo apparet reuera pro ipsa Do-
 minum orasse, ne deficeret fides eius. Vnde Rufinus in co-
 positione Symboli: *In Ecclesia, inquit, Urbis Romæ, ne-
 que hæresis ulla sumpsit exordium, & mos ibi seruatur anti-
 quus.*

ALTERVM experimentum est, quoniam plurimas hære-
 ses Romanus Pontifex sine Concilio generali damnauit, vt
 Pelagij, Priscilliani, Iouiniani, Vigilantij, aliorumque mil-
 litorum: quas eo ipso pro veris hæresibus tota Christi Ecclesia
 habuit.

habuit, & exhorruit, quod à Romano Pontifice damnata essent. Ergo signum est, Ecclesiam totam sentire; Pontificem Romanum in eiusmodi rebus errare non posse. Vide Prosperum in extremo libro contra Collatorem, & Petrum Diaconum in libro de Incarnatione, & gratia Christi, ad Fulgentium.

CAPVT IV.

De Romana Ecclesia particulari.

SECUNDA propositio. *Non solum Pontifex Romanus non potest errare in fide; sed neque Romana particularis Ecclesia.* Est autem obseruandum hoc loco, & in alio sensu accipi debere firmitatem Ecclesie Romanæ in fide, & in alio firmitatem Pontificis: nam Pontifex non potest errare errore iudiciali; id est, dum iudicat, & definit quæstionem fidei: At Ecclesia Romana; id est, populus & clerus Romanus, non potest errare errore personali, ita ut omnes omnino errent, & nulli sint in Romana Ecclesia fideles, & Pontifici adhaerentes. Tametsi enim vnusquisque seorsim errare potest, tamen id fieri non potest, ut omnes errent simul, & tota Romana Ecclesia apostatica efficiatur.

Obseruandum est præterea, Ecclesiam Romanam non posse errare modo explicato, adhuc dupliciter posse intelligi: Vno modo, ut non possit errare, persistente Romæ Apostolica sede, secus autem si sedes auferretur: Altero modo, ut simpliciter non possit errare, vel deficere; quia nec sedes Apostolica possit vnquam Roma aliò transferri. Et quidem secundum priorem sensum propositio nostra est verissima. Nam auctores citati, ut Lucius & Felix Papæ & Martyres; Agatho & Nicolaus Papæ & Confessores; item Cyrillus & Rufinus non solum Pontificem, sed etiam Ecclesiam Romanam asseruerunt non posse errare.

Præterea S. CYPRIANVS li. I. epist. 3. *Navigare audent, inquit, ad Petri cathedram, & Ecclesiam principalem, & si nec cogitare eos esse Romanos, ad quos perfidia habere non potest*

accessum. S. HIERONYMVS lib. 3. Apologia contra Rufinum: Scito, inquit, Romanam fidem Apostolica Voce laudatam, eiusmodi prestigias recipere: etiamsi Angelus aliter enunciet quàm semel predicatum est, Pauli auctoritate motam non posse mutari. S. GREGORIUS NAZIANZENSIS in carmine de vita sua, ante medium: *Vetus*, inquit, *Roma* ab antiquis temporibus habet rectam fidem, & semper eam retinet, sicut decet Urbem, quæ toti orbi præsidet, semper de Deo rectam fidem habere.

Addo etiam duorum Pontificum testimonia, quæ etiam hæreticis contemnentur, tamen à Catholicis cum honore recipiendâ sunt. VNUS est MARTINI Papæ V. qui in Bullâ quam edidit Concilio Constantiensi approbante, hæreticos haberi censuit eos, qui de Sacramentis, aut fidei articulis aliter sentiunt, quàm Romana Ecclesia sentiat. ALTER est SIXTI Papæ IV. qui primum per Synodum Complutensem, deinde etiam per se damnauit articulos Petri cuiusdam Oniensis. quorum articulorum vnus erat, Ecclesiam vrbis Romæ errare posse. Et quanquam hæc intelligi debere videtur præcipuè ratione Pontificis; tamen quia Ecclesia Romana non est solus Pontifex, sed Pontifex & populus, ideo cum dicunt Patres aut Pontifices, Romanam Ecclesiam non posse errare, dicere volunt, in Romana Ecclesia semper futurum Episcopum Catholicè docentem, & populum Catholicè sentientem.

At secundum posteriorem sensum, Ecclesiam Romanam non posse deficere, est quidem pia, & probabilissima sententia; non tamen ad eò certa, vt contraria dici possit hæretica, & manifestè erronea; vt rectè docet Ioannes Driedo lib. 4. cap. 3. de Ecclesiasticis dogmat. & Scripturis. Quod non est omnino de fide, à Romana Ecclesia non posse separari Apostolicam sedem, patet; quia neque Scriptura, neque traditio habet, sedem Apostolicam ita fixam esse Romæ, vt inde alterari non possit. Et omnia testimonia Pontificum & Patrum, qui dicunt, Romanam Ecclesiam non posse errare, possent exponi de Romana Ecclesia, donec in ea Apostolica sedes permaneret: non autem absolutè, & simpliciter.

Quod nihilominus tamen pia, & probabilissima sit sententia; non posse separari Petri cathedram à Roma, & proinde

de Romanam Ecclesiam absolutè non posse errare, nec deficere: probatur PRIMò ex eo, quòd tamdiu mansit Romæ sedes Apostolica non obstantibus infinitis persecutionibus, & occasionibus recedendi. Primùm enim fuit maxima occasio transferendi sedem Roma in alium locum temporibus Imperatorum Ethnicorum. Illi enim ægerrimè ferebant, quòd Romæ esset Apostolica sedes. & idcirco mox atque audiebant nouum Pontificem esse creatum, illum aut occidebant, aut in exilium deportabant. Hinc CYPRIANVS laudans Cornelij Papæ constantiam lib. 4. epist. 2. sic ait: *Quanta in ipso suscepto Episcopatu suo virtus? quantum robur animi, qualis firmitas fidei? sedisse intrepidum Roma in sacerdotali cathedra eo tempore, cum tyrannus infestus sacerdotibus Dei, fanda atq; infanda comminaretur; cum multò patientius, & tolerabilius audiret leuari aduersum se anulum principem, quàm constitui Romæ Dei sacerdotem.*

DEINDE rursus occasio fuit transferendæ sedis tempore Gothorum. nam in primis tempore Innocentij I. ALARICVS Romam cœpit, spoliavit, incendit; vt Hieronymus refert in epistola ad Priscillam de obitu Marcellæ. Deinde tempore Leonis I. GENSERICVS rursus Romam cœpit, ac spoliavit, vt scribit Blondus lib. 2. decad. 1. quo tempore sine ullo habitatore ad aliquod spacium temporis Roma permansit. Rursus tempore Papæ Vigiliij TOTILLAS Romam penitus euerit, mœnibus magna ex parte deiectis, & domibus fere omnibus incensis; adeoque eam desolauit, vt nullus neque vir, neque mulier in ea remanserit, vt scribit idem Blondus lib. 6. decad. 1. Denique toto tempore Longobardorum Romani Pontifices in summis miseris fuerunt, vt ex multis B. Gregorij, epistolis perspicuum est. Nec tamen vnquam Romani Pontifices de mutando Episcopatu Romano cogitauerunt.

TERCIA occasio transferendæ sedis fuit tempore B. Bernardi, propter ipsorum ciuium Romanorum persecuutionem. Adeò enim per multos annos ciues Romani suos Pontifices vexauerunt, vt sæpissimè compellerentur Pontifices ab vrbe exulare; vt patet tum ex historicis, tum ex B. Bernardo in epist. 242. ad populum Romanum, & epist. 243. ad Conradum Imp.

h h h §

QVARTA

QUARTA occasio fuit, quando Romani Pontifices LXX. annos manserunt in Galliis. Cum enim ipsi cum curia procul à Roma degere decreuissent, cur, queso, non transtulerunt sedem? cur non mutauerunt Episcoporum Romanum cum Auenionensi? cum ergo tot occasionibus existerentibus transferendi sedem, tamen Romæ permanerit supra M. D. annos, valde probabile est, non posse villo modo transferri.

SECUNDO, hoc idem probari potest ex eo, quod Deus iussit Romæ figi Apostolicam Petri sedem; quæ autem iubet Deus, mutari ab hominibus non possunt. Id autem Deum iussisse testatur B. Marcellus Papa & Martyr in epistola ad Antiochenos; ubi dicit, Petrum, iubente Domino, Romam sedem suam ex Antiochia transtulisse. Testatur etiam B. Ambrosius in oratione de tradendis basilicis, ubi refert Christum omnino voluisse, ut Petrus Romæ moreretur. Et idcirco fugienti dixisse; venio Romam iterum crucifigi. Quod manifestum signum, Deum voluisse per mortem Petri Romæ firmari eius sedem. Quod etiam pertinet illud S. Leonis sermone primo, de natali Apostolorum Petri & Pauli, prope crucis Christi Romanis arcibus inferebas. quò te, diuini præordinationibus anteibant, & honor potestatis, & gloria professionis.

DICIT aliquis; ex hoc argumento videtur probari, de fide esse, quod sedes ex Roma transferri non possit: nam de fide est, præcepta diuina non posse ab hominibus immutari: si ergo Deus iussit, sedem Romæ constitui; de fide esse videtur non posse transferri aliò.

RESPONDEO, id non sequi; nam Marcellus, & Leo Pontifices non definiunt hanc rem tanquam de fide, sed narrant ut historiam. Non sunt autem de fide, Pontificum narrationes, sed solum decreta. Deinde quod ipsi aiunt, Domini iussu Petrum transtulisse sedem suam in urbem, potest dupliciter intelligi: Vno modo, quòd Dominus perspicuè Petro apparens hoc illi imperauerit; & tunc verè diuino præcepto diceretur, sedes Petri Romæ esse constituta: Alio modo, quòd Christus quidem id apertè non iusserit, sed dicatur iussisse, quia id Petrus fecit Deo inspirante; quomodo omnia decreta, & præcepta Ecclesiæ dici possent diuina, quæ tamen mutabilia sunt.

Accedit,

*Deus ipse iussit Romam
Apostolicam Petri sedem.*

Accedit, quod etiamsi constaret, Christum imperasse Petro, ut Romæ sedem collocaret, non tamen continuo sequeretur, iussisse ut eam immobiliter ibi collocaret. Quoniam ergo non constat, quomodo Christus iusserit Petro, ut Romæ sedem collocaret; ideo non est de fide, diuino & immutabili præcepto, Romæ sedem esse constitutam; sed tamen, ut diximus, est probabilissimum, & piè credendum. **NE QVE** obstat, quod tempore Antichristi Roma desolanda, & cremanda videatur, ut deducitur ex cap. 17. Apocalyp. Nam hoc non fiet nisi in fine mundi, & præterea tunc etiam summus Pontifex, Romanus Pontifex dicetur, & erit, licet Romæ non habitet; sicut accidit tempore Totilæ Regis Gothorum, ut supra diximus. Adde, quod Augustinus & alij multi non volunt in isto loco Apocalypsis per urbem cremandam intelligi Romam, sed multitudinem impiorum, quæ est ciuitas Diaboli.

CAPVT. V.

De decretis morum.

TERTIA propositio hæc esse potest. *Non solum in decretis fidei errare nõ potest summus Pontifex, sed neq; in præceptis morum, quæ toti Ecclesiæ præscribuntur; & quæ in rebus necessariis ad salutem, vel in iis, quæ per se bona, vel mala sunt, versantur.*

Dicimus **PRIMUM**, nõ posse errare Pontificem in iis præceptis, quæ toti Ecclesiæ præscribuntur; quia, ut supra diximus, in præceptis, & iudiciis particularibus, nõ est absurdum Pontificem errare. Addimus **SECUNDO**, quæ in rebus necessariis ad salutem, vel per se bonis, aut malis versantur; quia non est erroneum dicere, Pontificem in aliis legibus posse errare, nimirum superfluum legem condèdo, vel minus discretam, &c.

Ac ut rem totam exemplis declaremus; Non potest fieri ut Pontifex erret, præcipiendo aliquod vitium, ut vsuram, vel prohibendo virtutem, ut restitutionem: quia hæc sunt per se bona, vel mala, nec potest fieri ut erret præcipiendo aliquid contra salutem, ut Circumcisionem, vel Sabbatum; vel prohibendo

hibendo

hibendo aliquid necessarium ad salutem, ut Baptismum, ut Eucharistiam, ut autem iubeat aliquid quod non est bonum, neque malum ex se, neque contra salutem, sed tamen est inutile, vel sub pœna nimis graui illud præcipiat, non est absurdum dicere, posse fieri; quanquam nõ est subditorum de hac re dubitare, sed simpliciter obedire.

Probatur iam propositio; & P R I M O, quòd non possit Papa errare in præceptis morum ad salutem necessariorum: quia tunc tota Ecclesia grauius læderetur, & erraret in rebus necessariis, quod est contra promissionem Domini. Ioan. 16. *Cum uenerit ille Spiritus ueritatis, docebit uos omnes ueritatem.* Quod intelligitur (ut minimum) de ueritate necessaria ad salutem. S E C U N D O, quia Deus tunc deesset Ecclesie in necessariis; quando quidem præcipit illi, ut sequatur Pontificem, & Pontificem permittit errare in necessariis. At uerè si Deus nulli rei deest in necessariis, quomò minus Ecclesie suæ?

Quòd autem non possit Pontifex errare in moribus peccatis bonis, vel malis, probatur. Nam tunc Ecclesia non posset reuè dici sancta, ut in Symbolo Apostolorum uocatur. Nam sancta dicitur potissimum ob sanctam professionem, ut alibi ostendimus; quia nimirum legem, & professionem sanctam profitemur, quæ nihil docet falsum, nihil præcipit malum. S E C U N D O, quia tunc necessariò erraret etiam circa fidem. Nam fides Catholica docet, omnem uirtutem esse bonam, omne uitium esse malum: si autem Papa erraret præcipiendo uitia, vel prohibendo uirtutes, teneretur Ecclesia credere uitia esse bona, & uirtutes malas, nisi uellet contra conscientiam peccare, teneretur enim in rebus dubiis Ecclesia acquiescere iudicio summi Pontificis, & facere quod ille præcipit, non facere quod ille prohibet, ac ne fortè contra conscientiam agat, teneretur credere bonum esse, quod ille præcipit, malum quod ille prohibet.

CAPVT VI.

De Pontifice, vt est particularis quadam persona.

QUARTA propositio. Probabile est, pieq; credi potest, summum Pontificem, non solum vt Pontificem errare non posse, sed etiam vt particularem personam hereticum esse non posse, falsum aliquid contra fidem pertinaciter credendo. Probatur PRIMO, quia id videtur requirere suavis dispositio prouidentia Dei. Nam Pontifex non solum non debet, nec potest heresim predicare, sed etiam debet veritatem semper docere; & sine dubio id faciet, cum Dominus illi iusserit confirmare fratres suos; & propterea addiderit: *Rogavi pro te, vt non deficiat fides tua;* id est, vt saltem non deficiat in throno tuo predicatio verae fidei: at quomodo, quaeso, confirmabit fratres in fide, & veram fidem semper predicabit Pontifex hereticus? potest quidem Deus ex corde heretico extorquere verae fidei confessionem, sicut verba posuit quodam in ore asinae Balaam: at violentum erit, & non secundum morem prouidentia Dei suauiter disponentis omnia.

SECUNDO probatur ab euentu; nam haecenus nullus fuit hereticus. vel certè de nullo probari potest, quod hereticus fuerit; Ergo signum est non posse esse. Plura vide apud Pighium.

CAPVT VII.

Soluuntur obiectiones ex ratione petita.

ARGUMENTA in contrarium sumuntur partim ex ratione, partim ex variis Pontificum exemplis. PRIMARATIO. Multi canones docent, Pontificem non posse iudicari, nisi inueniatur à fide deuus; ergo potest deuiare à fide. alioqui frustra essent illi canones. Antecedens patet ex canone, Si Papa, dist. 40. ex Concilio V. sub Symmacho, ex Concilio VIII. generali, act. 7. ex Anacleto epistola 3. Eusebio epist. 2. ex Innocentio III. in serm. 2. de consecratione Pontificis.

Respon-

Respondeo **PRIMO**; istos omnes canones loqui de errore Pontificis personali, non iudiciali. Nam Pontifex si possit esse hæreticus, solùm erit negando aliquam veritatem auctoritate definitam; non autem potest esse hæreticus, dum ipse aliquam noui definit. tunc enim non sentit contra aliquid definitum ab Ecclesia. Canones autem citati loquuntur expresse de heresi; igitur non loquuntur de errore iudiciali, sed personali Pontificis. **SECUNDO** dico; canones illos non velle dicere, Pontificem etiam vt priuatam personam posse errare, sed tantùm non posse Pontificem iudicari. quia tamen non est omnino certum, an possit necne esse hæreticus Pontifex: ideo ad maiorem cautelam, addunt conditionem, nisi fiat hæreticus.

» **SECUNDA** ratio. Si solus Pontifex potest infallibiliter definire dogmata fidei, ergo frustra fiunt Concilia: vel certe non sunt necessaria.

RESPONDEO, id non sequi. Nam etsi in Pontifice infallibilitas, tamen non debet ipse contemnere media humana, & ordinaria, quibus deueniri potest ad veram recognitionem, de qua agitur. medium autem ordinarium est Concilium maius aut minus, pro magnitudine, vel paruitate rei de qua agitur. id quod patet primo exemplo Apostolorum. Nam certè tam Petrus, quàm Paulus poterant eorum scilicet quamlibet controuersiam infallibiliter definire, & tamen Concilium conuocauerunt, Actor. 15.

Deinde, definitiones de fide pendent præcipuè ex traditione Apostolica, & consensu Ecclesiarum: vt autem cognoscatur de orta aliqua quæstione, quæ sit totius Ecclesie sententia, & quam traditionem seruent Ecclesie Christi, non est alia melior ratio, quàm si in vnum conueniant Episcopi ex omnibus prouinciis, & quisque referat Ecclesie suæ consuetudinem.

Præterea, vtilissima sunt, & sæpe necessaria Concilia, vt finis reuera imponatur controuersis, & decreta de fide non solum fiant, sed etiam seruentur. quâdo enim fit generale Concilium, omnes Episcopi subscribunt, & profitentur se amplecti illud decretum, & sic deinceps in suis Ecclesiis prædicatos: quando autem non fit generale Concilium, non est tam facile, reducere ad praxim decretum de fide factum. Siquidem nonnulli ignorantiam decreti prætexunt; alij conque runtur

se non

se non fuisse vocatos; alij etiam apertè dicunt, Pontificem potuisse errare. Sed de hac re alio loco dicendum est. Vide lib. x. de Conciliis, cap. X. & XI.

TERTIA ratio. Si infallibile esset Pontificis de fide iudicium; essent hæretici, vel saltem pernicioso errore tenerentur, & grauitè peccarent, qui pertinaciter contra definitionem Pontificis aliquid assererent: at hoc est falsum; nam Cyprianus pertinaciter resistit Stephano Pontifici definienti hæreticos non rebaptizandos, vt patet ex epistola eiusdè Cypriani ad Pompeium: & tamen non solum non fuit hæreticus, sed neque mortaliter peccauit. Nam mortalia peccata non delentur nisi per pœnitentiam, etiam si quis pro fide moriatur: & tamen Ecclesia Cyprianum vt sanctum colit, qui non videtur vnquam resipuisse ab illo suo errore. Et confirmatur ex Augustino, qui lib. i. de Baptismo, cap. 18. & alibi, dicit, Ecclesiam nutasse de illa quæstione, & potuisse Cyprianum, & alios salua caritate dissentire inter se donec non accessit generalis Concilij definitio: ergo nõ putauit Augustinus indubitatum esse Romani Pontificis iudicium.

RESPONDEO ad exemplum Cypriani; Cyprianum quidem non fuisse hæreticum; tum quia nec modo censentur manifestè hæretici, qui dicunt Pontificem posse errare; tum etiam, quia sine dubio Stephanus Papa non definiuit tanquã de fide, hæreticos non rebaptizandos, licet iusserit non rebaptizari, vt patet ex eo, quòd non excommunicauit Cyprianum, & alios contrarium sentientes, sicut etiam è contratio Cyprianus in Concilio LXXX. Episcoporum definiuit hæreticos rebaptizandos, tamen noluit hoc haberi tanquam de fide, disertè protestans, non propterea velle se separare ab iis, qui contrarium sentiebant.

Neque his repugnat, quod, vt scribunt Eusebius lib. 7. hist. cap. 4. & Augustinus libro de vnico Baptismo, cap. 14. Stephanus Papa non solum imperauit, ne rebaptizarentur ab hæreticis baptizati; sed etiam censuit excommunicandos qui non obedirent. Nam etsi censuit excommunicandos qui non obedirent; tamen nihil illud fuit aliud, quàm comminatio. Constat enim ex Vincentio Lyrinensi in libro de prophanis vocum nouitatibus, & ex Augustino locis citatis, semper coniunctos fuisse Stephanum & Cyprianum.

Et

Et per hoc respondetur etiam ad confirmationem. For-
 nim post Pontificis definitionem adhuc liberum altere-
 tire, vt Augustinus dicit; quia Pontifex noluit rem ipsam de
 fide facere sine generali Concilio: sed solum voluit intem-
 seruari antiquam consuetudinem. An autem peccauerit Cy-
 prianus mortaliter non obediendo Pontifici, non est omni-
 no certum. Nam ex vna parte non videtur mortaliter pecca-
 se, quia non peccauit nisi ex ignorantia; putauit enim Pon-
 tificem perniciosè errare: & stante illa opinione, tenebatur
 non obedire; quia non debebat contra conscientiam agere.
 Ignorantia autem Cypriani non videtur fuisse crassa, & non
 affectata; sed probabilis, & proinde excusans à mortali pecca-
 to. Ipse enim sciebat Pontificem non definiuisse tanquam de
 fide, & simul videbat secum sentire Concilium LXXX. Epi-
 scoporum. Quocirca B. AUGUSTINVS lib. I. contra Donatis-
 tas, cap. 18. clarè docet, Cyprianum venialiter solum pecca-
 se, & salua caritate; & ideo falce martyrij facile purgatum.
 cap. 19. dicit hoc eius peccatum fuisse quasi næuum in carbo-
 re sanctæ animæ, quem vbera caritatis contegebant.

Ex altera tamen parte videtur mortaliter peccasse, cum
 præcepto expresso Apostolico non paruerit, & sine modo
 Pontificem rectè sentientem vexauerit. Nam etsi non
 non definiuit rem illam tanquam de fide, tam en fide præce-
 pit, vt non rebaptizarentur hæretici, vt Cyprianus ipse hæc
 tur in epistola ad Pompeium: cui mandato parere debuit Cy-
 prianus, & subiicere iudicium suum iudicio superioris sui.
 saltem debuit non proferre verba contumeliosa, quæ
 tulit contra Stephanum Papam in epistola ad Pompeium.
 vocat eum superbum, imperitum, cæcæ ac prauæ mentis.
 Itaque B. Augustinus in epist. 48. ad Vicentium, aliter con-
 tur Cyprianū defendere, asserens, vel non esse ipsius illa dicit
 pra, vbi hæc inueniuntur; vel eum postea pœnituisse errorem,
 & mutasse sententiam ante mortem, licet retractatio non in-
 ueniarur.

- » QVARTA ratio. Concilium Africanum in epistola ad Ce-
 » lestinum Papam asserit, minus posse errare Concilium pro-
 » uinciale in iudicio, quàm Romanum Pontificem: Nisi forte,
 » inquit, quisquam est, qui credat, vnicuique posse Deum no-
 » strum examinis inspirare iustitiam, & innumerabilibus con-

gregatis in Concilium sacerdotibus denegare. At certum est
Concilia prouincialia posse errare; igitur multò magis Papa
errare potest.

RESPONDEO; Concilium loqui non de iudicio fidei, sed
de iudicio facti; id est, de caussis Episcoporum, & Presbytero-
rum, qui de aliquo crimine accusantur. In huiusmodi autem
caussis fatemur non habere Pontificem assistentiam Spiritus
sancti, per quam non possit errare. Adde, quòd non necessariò
tenemur credere quidquid in ea epistola Episcopi illi dicant:
præsertim, cum satis appareat eos còmotos sceleribus Apia-
nij, qui ad Romanum Pontificem confugerat, modum in ver-
bis non nihil excessisse. Neque obstat, quòd Concilium Afri-
canum sit confirmatum à Leone IV. dist. 20. canon. de libellis.
Nam confirmata sunt decreta Concilij; non autem epistola.

ULTIMA ratio est Nili in suo libello de primatu, qui hoc
modo ratiocinatur. Potest Romanus Pontifex incidere in a-
lia vitia, vt auaritiæ, superbiæ, &c. igitur & in vitium hæresis.
Nam I. Timoth. I. Paulus dicit, quòdam circa fidem naufra-
gium fecisse, quia antea bonam conscientiam amiserat. Item
potest Papa malè viuendo factis negare Deum, iuxta illud
Tit. I. *Confitentur se nosse Deum, factis autem negant.* Igitur
potest etiam verbo negare; nam facilius esse videtur verbo ne-
gare, quàm facto.

RESPONDEO ad PRIMVM argumentum; inde rectè col-
ligi, posse Papam ex natura sua incidere in hæresim: non tamen
posita singulari Dei assistentia, quam Christus oratione sua
illi impetrauit. Orauit autem Christus, ne deficeret fides eius;
non autem ne incideret in alia vitia.

Ad SECUNDVM dico; Apostolum eo loco non intelligere
quælibet mala opera, sed opera, quæ procedunt ab infidelita-
te cordis. Loquitur enim de Iudæis non sincerè conuersis ad
fidem, qui etsi profiterentur se nosse Deum, tamen factis ne-
gabant; quia prohibendo certos cibos, vt natura sua immun-
dos, testabantur se non verè nosse creatorem omnium rerum.
Porro talia opera Papa nec facit, nec facere potest. Si verò per
facta intelligantur quælibet peccata, falsum est, facilius esse
Deum negare verbo, quàm facto. Nam qui negat verbo, ne-
gat simpliciter, & expressè; qui negat facto, negat implicite,
& quodam modo, non simpliciter.

CAPVT VIII.

De erroribus, qui falso adscribuntur Romanis Pontificibus, Petro, Lino, Anacleto, Telephoro, Victori, Zephyrino, Urbano, Pontiano, Cornelio, & Marcellino, qui non solum Pontifices, sed etiam Martyres fuerunt.

primus pontifex pe-
tro.
ENIAMVS nunc ad singulos Pontifices, *quos* aduersarij nostri errasse contendunt. PRIMVS PETRVS est Romanorum Pontificum; quem non semel, sed bis circa fidem errasse scribit *Non* in suo libro de Primatu Romani Pontificis. Atque hoc argumento potissimum se demonstrasse putat, Romanos Pontifices in fide errare posse. Nullus enim Pontificum Romanorum maiora priuilegia à Deo accepit, quam Petrus. *Non* Petrum bis errasse, ex diuinis literis manifestum est. Nam Christus negauit Matth. 26. & Gētilis coëgit iudaizare Galat. 2. MAGDEBURGENSES Cent. 2. lib. 2. cap. 10. col. 174. & 560. præter hos duos errores, addunt etiam alios *modum* lapsus beati Petri. de quibus nos supra scripsimus lib. 2. cap. 11. RESPONDEMVS, sanctum Petrum, cum Christum negauit, non dum Pontificem summum esse cœpisse. *Contra* enim traditum ei fuisse à Christo Ecclesiasticum principatum Ioannis ultimo, cum ei Dominus post resurrectionem suam dixit: *Simon Ioannis pasce oues meas.* Itaque negatio illa Petri numeranda non est inter errata Pontificum Romanorum. *Ad* præterea, Christum à Petro negatum fuisse ore, non esse: proinde perdidisse Petrum confessionem fidei, non ipsam fidem; vt supra ostendimus, cap. III.

Quod autem aliquando sanctus Petrus coëgerit Gentis iudaizare, non fuit error prædicationis, sed conuersationis vt Tertullianus monet in libro de præscriptionibus aduersus hæreticos. Non enim sanctus Petrus decreto aliquo sanxit esse iudaizandum, sed contrarium potius docuit Act. 15. quia tamen aliquando Antiochiæ, ne offenderet Iudæos nuptæ conuersos ad fidem, segregauit se à conuiuio Gentilium; *et* exemplo suo coëgit quodammodo etiam Barnabam iudaizare. Nos

Nos verò non negamus, posse Pontifices exemplo suo præbere occasionem errandi; sed illud negamus, posse eos ex cathedra errorem aliquem sequendum toti Ecclesiæ præscribere. Neque verò exempla Pontificum æquè perniciofa Ecclesiæ sunt, ac doctrina; cùm Dominus nos instruxerit, dicens: *Qua dicunt facite; qua faciunt facere nolite.* Matth. 23. Vide quæ supra diximus cap. 28. lib. 1.

SECUNDVS; LINVS, qui sanctū Petrum proximè sequutus est in sede pontificia, ridetur à Magdeburgensibus Centur. 1. lib. 2. cap. 10. col. 627. quod iusserit, ne fœminæ in Ecclesiam ingrederentur capite linteis non cooperto. Sic enim loquuntur: *Instituit, ne qua mulier, (dignum equidem Episcopali cura) nisi capite linteis operto templum ingrederetur.* Sed quid si Linus addidisset, vt id fieret propter Angelos? sine dubio superstitionem esse clamassent. At non meminerant, credo, Centuriatores, Apostolum Paulum non iudicasse indignum sua cura, præcipere 1. Corinth. 11. vt fœminæ velato capite essent propter Angelos: quod exponit Ambrosius in Ecclesia præcipuè esse seruandum ob reuerentiam sacerdotum, qui Angeli in Scripturis appellantur.

TERTIO; ANACLETVM reprehendunt Madeburgenses in eadem Cent. 1. lib. 2. cap. 10. col. 628. quod memoriam sancti Petri construxerit, & ornauerit. scilicet B. Petrus tam male meritis de Ecclesia fuerat, vt dignus esset, cuius memoria penitus interiret. Sed si B. Anacletus reprehendendus est, quod qualecunque monumentum sancti Petri ossibus constituerit: quantum, quæso, peccatum fuit magni Constantini, qui tam sumptuosa basilica, totque donariis aureis & argenteis memoriam sancti Petri exornauit? Sed aliter de his rebus iudicarunt semper omnes homines pij, quàm nunc iudicent aduersarij. Certè CAIVS scriptor nobilissimus, & Apostolicis temporibus vicinus, vt Eusebius refert lib. 2. historiæ, ex versione Ruffini, sepulcris Petri & Pauli, trophæa Apostolorum appellat, quibus Romana Ecclesia quasi columnis firmissimis communitur.

IOANNES CHRYSOSTOMVS homilia vltima in epistolam ad Romanos, summo se teneri desiderio affirmat Romanam veniendi, vt sepulcris Petri & Pauli aduolui posset. Et audi, quæso, quanto cum honore de vrbe Roma, & Apostolorum

lorum corporibus, ac sepulcris loquitur: *Quemadmodum*, inquit, *corpus magnū & validum, duos habet oculos illasque* (Roma) *Sanctorum videlicet illorum corpora. Non ita cuius splendescit, quando radios suos sol ex sese dimittit; quemadmodum Romanorum ciuitas duas illas lampades & vigiliarum effundēs. Et infra: Qualibus coronis duabus ornatur ista? qualibus catenis aureis cincta est? quales habet fames? propterea celebro hanc urbem, non propter copiam auri, non propter columnas, non propter aliamphantasiam; sed propter columnas illas Ecclesia. Quis mihi nūc dabit circumfundere corpori Pauli? affigi sepulcro? Videre puluerem corporis illius? Et infra: Hoc corpus urbem hanc munit, quod quatuor turri, parietibusq; mœnibus, ac vallibus tutius est; & cum isto corpore Petri. Nam & uiuentem honorauit? Ascendi, inquit, uisitare Petrum. THEODORETUS quoque in epistola ad Leontium, cum ab aliis rebus multis Romam laudat; tum præcipue Apostolorū sepulcris, quæ (ut ipse loquitur) fidelium animas illuminat. Omitto multa, quæ addi possent testimonia. Nam de reliquiis Sanctorum propria disputatio suo loco instituenda est.*

4. *Telesphorus.*

QUARTO; TELESPHORVM, qui nonus fuit à B. Petro, & glorioso martyrio consumatus est, teste Irenæo lib. 2. cap. 30. accusant Magdeburgenses Cent. 2. cap. 10. col. 212. his rebus: Clericis, inquit, primū mandat, ut septem annis hebdomadibus à carne ieiunent: cum contra scriptum sit: Nemo uos iudicet in cibo, & potu. Deinde Missas cumulat, & ritum earum auget, atq; ad tempus alligat: cum neque proprium numerum, neq; carimonias, neq; tempus, cœna Domini sit instituta. Clericorum item dignitatem, & sanctitatem non effert supra plebeiam, quasi non sit scriptum, omnes uos unum estis in Christo Iesu. Ita nec argui uult à populo sacerdotes, nec accusari: eamq; legem firmissimum uocat sui ordinis munus, constitutum à se, & Patribus contra persecutores.

Hæc uidelicet sunt errata Telesphori: quæ quidem libere iudicantur errata à Centuriatoribus, quia discrepant à regula Lutheri: sed, si iuste iudicamus, nonne potius dicendum est, dogmata Lutheri, qui non patitur delectum ciborum, nec Missas, nec ordinem sacerdotum supra plebem, esse errata & falsa, quia discrepant à regula Telesphori: nam cum Telesphorus

phorus sanctus Martyr fuerit, & Apostolorum temporibus aded propinquus, vt cum Petro, Paulo, & Ioanne loqui potuerit; nonne credibilis est, melius ab ipso cognosci potuisse Christi doctrinam, quàm à Luthero, qui nec martyr fuit, & annis plusquam mille quadringentis ab Apostolis temporibus abfuit? præsertim cum ratiūculæ illæ Magdeburgensium sint pueriles, & millies solutæ.

Nam quod adferunt ex Paulo: *Nemo vos iudicet in cibo, & potu*, non pugnat contra abstinentiam à carne, quæ assumitur, vel indicitur ad tempus ad edomandam corporis petulantiam; sed contra Iudaicam abstinentiam, qui certis cibis nunquam utebantur, eò quod secundum legem veterem immundi erant. Sic enim ibidem, ad Coloss. 2. Paulus ait: *Nemo vos iudicet in cibo, aut potu, aut in parte diei festi, aut neomeniæ, aut sabbatorum, quæ sunt ōmbra futurorum.*

Quod addunt, cœnam Domini non esse institutam propter numerum, nec propter ritus, nec propter tempus; non negamus. Sed quid inde efficitur? num propterea errauit Telesphorus, qui in Natali Domini voluit ter Missas celebrari; & addidit aliquos ritus, & tempus statuit, quo Missæ celebrandæ sunt? Nam etsi non est cœna Domini propter numerum, ritus & tempus instituta: debuit tamen propter ipsam cœnam Domini rectè celebrandam numerus, ritus, & tempus determinari; nisi fortè tantum Sacramentum minus deceat ordo, quàm confusio.

Quod denique adducunt ex Apostolo: *Omnes vos vnum estis in Christo Iesu*, ad Galat. 3. nihil minus probat, quàm nō esse sacerdotes laicis digniores. Nam, quomodo simus omnes vnum in Christo, explicat Paulus Roman. 12. & 1. Cor. 12. vbi dicit, nos esse vnum corpus, vbi sunt varia membra, oculi, manus, pedes, alia aliis nobiliora & digniora.

QVINTO, VICTOR Papa XV. à Petro, aspersus olim fuit ab hæreticis quibusdam infamia, quasi Christum purum hominem esse docuisset, vt refert Eusebius lib. 5. hist. cap. 28. Sed falsam fuisse illam calumniam, Eusebius ibidem demonstrat ex eo; quod constat, principem illius hæreseos, nomine Theodotum, à Victore excommunicatum fuisse.

6. zephyrinus

SEXTO, ZEPHYRINVS Victoris successor, videtur hæresim Montani approbasse. Scribit enim Tertullianus in libro contra Praxeam; Romanum Pontificem agnoscentem prophetias Montani, & ex ea agnitione pacem Ecclesiis Asiæ & Phrygiæ inferentem, à Praxea fuisse persuasum, literas pacis reuocare, quas iam emiserat. Constat autem ex historicis, eo tempore Zephyrinum fuisse Romæ Pontificem. Quare Rhennanus in annotationibus ad Tertullianum ponit hoc loco in margine, Episcopus Romanus montanizat. Neque dici potest, eo tempore nondum fuisse damnatam ab Ecclesia hæresim Montani: nam, vt ibidem Tertullianus dicit, Praxea persuasit Pontifici reuocare literas pacis; ea præcipua ratione, quia prædecessores eius, hæresim illam antea damnauissent.

RESPONDEO; non esse omnino fidem habendam Tertulliano in hac parte, quandoquidem ipse Montanista erat. Sicut enim paulò antè Artemon falsò iactauerat, Victorum Romanum Pontificem secum sentire, vt ex Eusebio ostendimus: ita nunc Tertullianus Montanista Romanum Pontificem in Montani sententiâ trahere conatur. Alioqui cur non Eusebius, nec vllus alius notauit hunc errorem in Pontifice Romano?

Quia tamen mendacia super aliquid verum, vt plurimum fundari solent: credibile est, Zephyrinum Pontificem à Montanistis persuasum fuisse, doctrinam Montani non esse diuersam à doctrina Romanæ Ecclesiæ, & ideo eundem Pontificem voluisse eis pacem reddere, quam abstulerant ipsius prædecessores: non quidem quòd approbaret errorem, quem sui maiores improbauerant, sed quòd arbitraretur, falsò de illis erroribus fuisse accusatos Montanistas. Hoc autem non est errare circa fidem, nec Montanizare, vt mentitur Rhennanus; sed errare circa personam. id quod multis aliis sanctis viris accidit. Scribit enim Rufinus lib. 10. hist. cap. 11. Arium, vt Constantino Imperatori persuaderet se esse Catholicum, tanto artificio scripsisse fidem suam, vt à Catholicis putaretur Catholica, & à suis tamen agnosceretur qualis erat. Et Leo epist. 86. ad Nicetam Aquileiensem, monet Episcopum illum, vt Pelagianos ad Ecclesiam redeuntes apertissimis verbis iubeat hæresim abiurare; propterea quòd soleant plerumque Eccle-

Ecclesiam decipere ita composita Confessione fidei suæ, vt Catholici videantur, cum non sint. Tale aliquid videtur Zephyrino etiam Pontifici accidisse.

SEPTIMO; *VRBANVM* à Petro XVIII. Centuriatores. *7. Urbano.*
 his verbis reprehendunt: *Instituit confirmationem post Baptismum; sed blasphemè dicit, per manus impositionem Episcoporum accipi Spiritum sanctum, & plenè Christianos fieri.* Cent. 3. cap. 10. col. 277. cuius eiusdem erroris reprehendunt etiam Cornelium, col. 282.

At in primis mentiuntur ab Urbano institutam esse Confirmationem. Nam exstat vsus ipsius Actor. 8. & 19. vbi super baptizatos Apostoli manus imponunt, vt accipiant Spiritum sanctum. Et præterea TERTULLIANVS, qui antiquior Urbano & Cornelio fuit, meminit Confirmationis pluribus in locis. In libro de resurrectione carnis: *Caro, inquit, abluitur, & anima emaculetur, caro & ungitur, vt anima consecretur.* Et in libro de præscriptione loquens de Diabolo, qui imitatur Baptismum & Confirmationem nostram: *Tingit, inquit, & ipse quosdam & itaq; credentes, & fideles suos; signat illic in fratribus milites suos.* Et in libro de Baptismo: *Exinde, inquit, egressi de lacu perungimur benedicta Vnctione.* Et paulò infra: *Deinde manus imponitur, per benedictionem aduocans & inuitans Spiritum sanctum.* Vide ne apud Tertullianum Vnctionem, signum in fronte, manus impositionem, aduentum Spiritus sancti? Quid igitur Urbanus instituere potuit? Constat autem, Tertullianum antiquiorem Urbano fuisse. Nam Tertullianus vixit tempore Seueri, & filij eius Antonini, vt ex Hieronymo docent Madeburgenses in eadem Cent. 3. cap. 10. col. 277. Quid, quod iidem Centuriatores loco citato numerant inter nãuos Tertulliani, quod post Baptismum agnouerit Vnctionem, & signum Crucis necessaria? Quomodo igitur ista cohærent, vt ab Urbano dicant esse institutũ, quod ipsi antè posuerant inter nãuos Tertulliani Urbano antiquioris?

Deinde; quod addunt Centuriatores, blasphemum esse quod ait Urbanus, accipi Spiritum sanctum, & plenè Christianos homines fieri per impositionem manus Episcoporum, non eget refutatione, cum ipsi nullam adduxerint probationem. Præsertim cum illud idem dicat etiam Corne-

lius, vt ipsi fatentur, & etiam Cyprianus lib. 1. epist. 11. Cornelius catechesi 3. mystagogica, Augustinus in epistolam Iohannis, tract. 6. & alij Patres non raro.

B. pontianus.

OCTAVVS est **PONTIANVS** Urbani successor, quem arguunt Magdeburgenses Cent. 3. cap. 10. colum. 27. quod scripserit, Sacerdotes proprio ore corpus Domini conficere, & populis tradere: ac per Sacerdotes Deum aliorum hostias acceptare, atque eorum peccata donare, & sibi eos reconciliare. Quam sententiam blasphemam vocant Centuriones, sed nihil adferunt, unde probent esse blasphemam. Quam molestè ferre non debent, si nos Martyri sanctissimo, & apostolorum successoribus instituto magis credamus, quam Luthero: præsertim cum illud idem in omnium veterum Patrum scriptis passim legamus.

Audi enim **HIERONYMVM** in epistola ad Heliodorum. Absit, inquit, et de his quidquam sinistrum loquar, qui publico gradu succedentes, Christi corpus sacro ore conficimus, quos & nos Christiani sumus: qui claves regni caelorum habentes quodammodo ante iudicij diem iudicant.

Audi **AUGVSTINVM** in epist. 122. ad Victorianum, ubi de foeminis captiuis inter Barbaros: Ora, inquit, Deum pro eis, & roga, et etiam ipsas doceat talia dicere, qualia dicuntur inter cetera in oratione & confessione sua fudit ad Deum. Sic enim sunt illæ in terra captiuitatis suæ, quomodo dicant illi in ea terra, sibi nec sacrificare more suo poterant Domini: licet nec ista possunt vel ferre oblationem ad altare Dei, vel innuere tibi Sacerdotem, per quem offerant Deo.

Audi **CHRYSOSTOMVM** in tertio libro de sacerdotibus Corporis, inquit, lepram purgare, seu verius dicam, non quidem purgare, sed purgata ostendere, Iudeorum Sacerdotibus solis licebat: at verò nostris Sacerdotibus non corporis lepram, sed anime sordes non dico purgatas probare, sed purgatas prorsus concessum est. Hæc ille. Quod igitur Pontianus per Sacerdotes corpus Domini confici, aliorum hostias à Deo recipi, peccata hominum dimitti, dixerunt etiam probatissimi auctores Hieronymus, Augustinus, Chrysostomus, nec non ceteri omnes, quos de industria prætermisi.

B. Cornelius.

NONVS est **CORNELIVS**, quem Magdeburgenses Cent. 3. cap. 6. col. 145. & cap. 7. colum. 165. affirmant, docuisse in calice

calice Domini solam aquam esse offerendam. Qui est exploratus error contra Euangelium. sed hæc impudentissima calumnia est. Solum enim hoc probant ex eo, quod Cyprianus lib. 2. epist. 3. ad Cornelium, multa disputat contra hunc errorem. At Cyprianus non dicit, hunc errorem esse illius, ad quem scribit; sed quorundam aliorum: Deinde, epistola illa non ad Cornelium, sed ad Cęcilium quendam Africanum Episcopum scribitur, ut omnia exemplaria testantur. Sed Magdeburgenses tunc fortè largiùs biberant, & scintillantibus ac trementibus oculis vnum legerunt pro alio. Adde, quod Alexander Papa Cornelij prædecessor decretum iam antè ediderat; ne in calice Domini quidquam aliud, quàm vinum aqua mistum offerretur.

Denique; si ex hac epistola alios reprehendunt, cur non se ipsos etiam reprehendunt Centuriatores? Siquidem Cyprianus in hac epistola sapius Eucharistiam vocat sacrificium; & nec solùm aquam, nec solùm vinum, sed vinum aqua temperatum, offerendum esse docet: Lutherani autem & Eucharistiam sacrificium esse obstinatissimè negant, & in calice solùm vinum sine aqua consecrandum putant.

DECIMVS est MARCELLINVS, qui idolis sacrificauit, ^{10. Marcellinus} ut constat ex Pontificali Damasi, ex Concilio Sinuessano, & ex epistola Nicolai I. ad Michaëlem. At Marcellinus nec docuit aliquid contra fidem, nec fuit hæreticus, vel infidelis, nisi actu externo ob metum mortis. Vtrum autem propter actum illum externum exciderit à pontificatu, an non, parum refert; quandoquidem se ipse pontificatu mox abdicauit, & paulò post martyrio coronatus est. Crediderim tamen, non excidisse eum ipso facto à pontificatu, quia satis constabat omnibus, eum solo metu idolis sacrificasse.

CAPVT IX.

De iis, qua Liberio & Felici II. obiiciuntur.

VND ECIMVS Pontifex, qui erroris arguitur, est ^{11.} LIBERIVS. quãuis enim Magdeburgenses Centur. 4. cap. 10. col. 1284. non audeant quidquam de Liberio definire: Tamen Tilmannus HESHVS ^{11.} s lib. 1. de Ecclesia, cap. 9. audacter affirmat, eum Ariana hæres

refi infectum fuisse. Et sanè testes habet suæ sententiæ grandissimos auctores; Athanasium in epistola ad solitariam vniuersales; Hieronymum in Chronico & in Catalogo scripturum, in Fortunatiano, & Damasum in vita Liberij.

RESPONDEO, de Liberio duo esse certa, vnum verò debium. **P**RIMO, certum est eum ab initio pontificatus vniuersales ad exilium, quod pro fide Catholica pertulit, acerrimum defensorem fuisse Catholice religionis. Id ita esse testantur omnes scriptores, qui de illis temporibus loquuntur, vt **A**mbrosius **M**arcellinus lib. 15. historiæ suæ, **A**thanasius in vniuersales Apologia, **R**uffinus lib. 10. hist. cap. 22. **S**ulpitius lib. 2. historiæ, **S**ocrates lib. 2. histor. Eccles. cap. 29. **S**ozomenus lib. 4. cap. 10. **T**heodoretus lib. 2. cap. 16. & 17. **N**icephorus lib. 5. cap. 35. 36. & 37.

SECUNDO certum est, Liberium post reditum ad fidem fuisse etiam verè orthodoxum & pium. Nam, vt scribit **S**ocrates lib. 4. cap. 11. postquam redierat ab exilio, Liberium voluit recipere ad Ecclesiam Macedonianos, nisi aperte hæresim detestarentur. Præterea etiam post mortem semper habitus, vt planum est ex verbis **A**mbrosij de virginibus, in principio, vbi sic ait: *Tempus est, inquit, deus sancta beata memoria Liberij præcepta reuoluere, ut postior sanctior, eò sermo accedat gratior.* Item ex verbis **E**piphaniæ hæres. 75. **E**ustathius, inquit, ad Liberium beatum Roma Episcopum vniuersales cum multis Episcopis legatum agebat. **B**asilius quoque epist. 74. ad Episcopos Occidentis: *Quadam, inquit, ei proposita sunt à beatissimo Liberio.*

Denique **S**iricius, qui tertius fuit à Liberio, in epistola Hymericum, Lyberium appellat venerandæ memoriæ predecessorem suum. Quomodo, quæso, Patres isti Liberium iam defunctum beatissimum vocarent, si in hæresi mortuus esset. Vnum ergo remanet dubium, an videlicet medio tempore est, in ipso reditu ab exilio aliquid egerit contra fidem. Et quidem **S**ulpitius, **S**ocrates, **S**ozomenus, & **N**icephorus locis citatis indicant, Liberium semper eundem fuisse, nec vquam de fidei constantia aliquid remisisse. **A**thanasius verò & **H**ieronimus locis citatis aperte dicunt, eum exilio inflexum tandem fuisse ad subscriptionem hæresicon. Quibus addi potest **H**ilarius, qui in libro aduersus Constantian

stantium ita loquitur: *Vertisti deinde & sique ad Romam bellum tuum, eripuisti illinc Episcopum, & o te miserum, qui nescio an virum maiore impietate relegaueris, quam remiseras.* RVFFINVS autem lib. 10. cap. 27. hist. affirmat, se non potuisse certò cognoscere, an Liberius subscripsisset.

E quibus sententiis secunda verior nobis esse videtur. Nam Athanasius, Hilarius, & Hieronymus auctores sunt tum antiquiores, tum etiam grauiores ceteris, & rem non vt dubiam, sed vt certam & exploratam narrant. Præterea legi ipsæ epistolæ Liberij manuscriptæ ex Vaticana bibliotheca, quæ partim ad Imperatorem, partim ad Episcopos Orientales scriptæ erant, in quibus satis apertè significabat, se tandem Imperatoris voluntati acquiescere voluisse. Ad hæc, nisi fateamur, Liberium aliquo tempore defecisse à constantia in fide tuenda, cogimur Felicem II. qui Liberio viuentem, Pontificatum gessit, à numero Pontificum excludere; cum tamen hunc ipsum Felicem, vt Papam & Martyrem, Ecclesia Catholica veneretur. Denique Sozomenus lib. 4. hist. cap. 14. & Nicephorus lib. 9. cap. 37. obscurius quidem, tamen subindicant, Liberium in Concilio Sirmiensi, conuenisse cum Valente & Ursacio Arrianis; & ea pace facta sedem suam recepisse, adiutum etiam literis eiusdem Concilij. Sed quamuis hæc ita se habeant, non tamen Liberius aut hæresim docuit, aut hæreticus fuit; sed solùm peccauit actu externo, quemadmodum S. Marcellinus, &, ni fallor, minus peccauit, quàm sanctus Marcellinus.

Quòd hæreticus verè non fuerit, docet S. Athanasius loco citato; vbi dicit, Liberium inuitum & coactum vi tormentorum fecisse quod fecit: nec esse censendam eius sententiam, quam minæ & terrores extorserant; sed eam quam protulit, cum liberos haberet affectus. quòd autem non docuerit hæresim, facilè probari potest. Nam, vt colligitur ex Athanasij verbis, & ex epistolis ipsius Liberij, duo mala Liberius commisit: Vnum, quòd subscripsit in damnationem Athanasij; Alterum, quòd cum hæreticis communicauit; in neutro autè fidem expressè violauit. Nam etsi hæretici persequabantur Athanasium causa fidei, tamen non causam fidei, sed crimina circa mores prætexebant: & Liberius consensit in damnationem Athanasij, propter crimina illi obiecta, non propter fidem.

PARI ratione cum hæreticis communicavit, quia Catholicos se fingeant. Nam in epistolis suis Liberius ait, se communicasse cum Episcopis Orientalibus; quia inuenit eorum fidem congruere cum Catholica, & alienam esse ab Antiqua perfidia.

PRAETEREA Sozomenus lib. 4. ca. 14. & Nicephorus lib. 4. cap. 37. dicunt, in ea pace, quam fecit Liberius cum Episcopis Arianis, nihil aliud postulatum fuisse à Liberio, quam ut subscriberet Sirmiensi Confessione editæ contra Photinum, & Confessione Antiochenæ editæ in Enceniis. Quæ Confessiones etsi non habent vocabulum *ὁμοούσιον*: tamen Catholicæ sunt, & eas exponit Hilarius in lib. de Synodis, tanquam Catholicas. ACCEDIT, quod, ut referunt Sozomenus & Nicephorus locis notatis, Liberius non modò non subscripsit Confessione Arianæ, sed etiam Confessionem edidit, antequam Sirmio discederet; in qua apertè excommunicabat eos, qui Filium Patri similem in substantia, & in aliis rebus omnibus esse negabant. Id quod ea de causa fecit, quia Arianorum rumore sparserant, Liberium docere cœpisse, Filium non esse Patri consubstantialem.

DICIT aliquis; si ita est, quomodo ergo Hieronymus in Chronico, & in Catalogo scriptorum, in Fortuniano, dicit, Liberium ad subscriptionem hæreseos inflexuram fuisse? RESPONDEO, Liberium etsi non expressè, tamen interpretatiuè in hæresim consensisse. Nam Athanasium dicitur permisit, quem sciebat causa fidei persecutionem pati. & cum Valente & Ursacio communicavit; quos non ignorabat hæreticos esse, etiam si illi aliud se esse simularent. Hoc igitur est, quod Hieronymus significare voluit.

DVODECIMVS, qui erroris in fide ab hæreticis accersitur, est FELIX II. quem Arianum fuisse contendit Tillemontus Heshusius lib. 1. de Ecclesia, cap. 9. idque probat testimonio S. Hieronymi, qui in Catalogo scriptorum, in Acacius sic ait: *Acacius, inquit, quem, quia luscus erat, μόνος* *Sacerdos nuncupabant, Casariensis Ecclesia in Palestina Episcopus.* infra: *In tantum autem sub Constantio Imperatore claruit, in Liberij locum Romæ Felicem Arianum Episcopum conuerteret.* SED respondemus, Felicem nunquam Arianum fuisse.

tametsi cum Arianis aliquando communicauerit, eo videlicet tempore, quo verus Papa non erat; postea verò quàm verus Papa esse cœpit, non modò Arianum non fuisse, sed etiam Arianos publicè detestatum, & ob Arianorum persecutionem coronam martyrij à Domino percepisse.

Explicanda igitur est, quàm breuissimè fieri poterit, historia pontificatus Liberij & Felicis, ex qua mirabilis Dei prouidentia in Apostolica sede conseruanda apparebit. **LIBERIO** in exilium ob fidem Catholicam deportato, Romanus Clerus iurauit, nullum se alium, viuo Liberio, in Pontificem admissurum. Id testatur Hieronymus in Chronico, tametsi verba transposita sunt. Illa enim verba (*Quo in exilium truso, omnes Clerici iurauerunt, &c.* quę ponuntur anno CCC. LI. poni debent post illa verba: *Liberius Episcopus Romanorum, in exilium mittitur.* quę ponuntur anno CCC. LXI.

Deinde opera Arianorum, ac præsertim Acacij Casariensis Episcopi, Felix Diaconus Romanus Episcopus creatur in locum Liberij, qui propter hoc beneficium liberè cum eis communicabat, licet ipse Arianus non esset. Sic enim scribit Rufinus lib. 10. hist. cap. 22. *In eius (Liberij) locum Felix Diaconus suus ab hæreticis subrogatur, & non tam secta diuersitate, quàm communionis & ordinationis conuenientia maculatur.* Et **THEODORETVS** lib. 2. hist. cap. 17. *SUCCESSUM*, inquit, est Liberio à fidei quodam illius Diacono, nomine Felice, qui tametsi fidem in Concilio Nicano expositam ipse seruauit integram; tamen cum illis, qui eandem labefactare studebant, liberè communicauit. Ac propterea nemo ex Roma habitatoribus in Ecclesiam, dum ille intus erat, ingredi soluit.

Idem quoque scribit **SOZOMENUS** lib. 4. hist. cap. 10. nec ab his dissentit Hieronymus in Catalogo scriptorum in Acacio; nam vox illa (*Arianum*) addita ad nomen Felicis, videtur irrepsisse aliunde. Siquidem codices antiqui manuscripti, illam non habent, vt notauit Marianus Victorius in hunc locum. nec translatio Sophronij in Græcum, illam habet. Et, quod ego maximi facio, **RECULPHUS** lib. 4. cap. 8. & **ADO VIENNENSIS** in Chronico, referentes ad verbum totum hunc locum Hieronymi, non habent vocem, *Arianum*.

Denique, non est vllò modo credibile, Hieronymum & Rufinum in historia vtrique notissima tantoperè discrepare potuisse,

potuisse, vt vnus neget, quod alter affirmat. Sed quamuis etiam Felix Arianus fuisset (quod haecenus tamen probatum non est) nihil id sedi Apostolicæ obesset. Constat enim, eo tempore Felicem schismaticum Papam, non verum & legitimum Pontificem fuisse. Duo siquidem simul esse non possunt. Viuebat autem tunc, & verus Pontifex erat, Liberius. Quæ circa (vt ex Theodoro supra recitauimus) nemo Catholicorum Romæ cum Felice eo tempore communicare voluit.

Post biennium deinde successit lapsus Liberij, de quo supra diximus; tunc verò Romanus Clerus abrogata Liberij pontificia dignitate, ad Felicem se contulit, quem Catholicum esse sciebat. Et ex eo tempore cœpit Felix verus Pontifex esse. Tamen si enim Liberius hæreticus non erat, tamen habebatur, propter pacem cum Arianis factam, hæreticus, et a præsumptione merito potuit ei pontificatus abrogari. *Et tamen enim homines tenentur, aut possunt corda scrutari, sed non externis operibus hæreticum esse vident, simplicitate hæreticum iudicant, ac vt hæreticum damnant.* Indicat hoc Hieronymus in Chronico, cum ait, permultos ex Romano Clero peierasse, & ad Felicem accessisse. Dicuntur enim peierasse, quia iuramentum non seruauerunt, quod susceperant de non recipiendo alio Pontifice.

Porro, Felix iam verus Papa animaduertens periculum Ecclesiæ & fidei, Deo sine dubio inspirante, qui Ecclesiam suam non deserit, non solum recessit à communicatione Arianorum, sed etiam coacto Concilio declarauit Imperatorem Constantium, & Episcopos Vrsatum, ac Valentem, cum quibus Liberius pacem fecerat, verè esse hæreticos. Et prope redeunte Liberio in urbem, Felix cum suis ab Arianis exiit, est, & non diu post mortuus; siue capite cæsus, siue confectus ærumnis fuerit. Id enim non certò constat.

Hæc verò ita se habere; id est, Felicem post lapsum Liberij verum Pontificem fuisse, & pro Catholica fide mortuum esse, his argumentis probatur. PRIMVM id apertè testatur Damasus, vel quicumque est auctor Pontificalis, in vita Felicis. Hoc significare videtur S. Hieronymus in Chronico, cum ait Romanis Clericis: *Post annum cum Felice electi sunt, quos Liberius radio victus exiliij, & in hæreticam prauitatem peruersus scribens, Romam quasi victor intrauerat.* Hæc enim verè

*Pontificatus Pon-
tici abrogari
potest*

persecutionem significant contra Felicem motam, & ab iis motam, qui Arianis fauebant. Ex quo sequitur, ipsum Felicem pro fide Catholica passum esse persecutionem.

SECUNDO, omnia Martyrologia antiqua, tam excusa, vt Bedæ, Adonis, Vsuardi; quàm etiam manuscripta IV. Kalend. Augusti ponunt memoriam S. Felicis II. Papæ & Martyris, qui Constantium hæreticum declarauit. A D D E, quod S. Gregorius I. tam in antiphonario, quàm in sacramentario ponit, integrum officium Ecclesiasticum legendum ad Missam in die S. Felicis Pontificis & Martyris IV. Kalend. Augusti: esse autem eum Felicem Romanum Pontificem, & proinde eum, de quo loquimur, testatur Micrologus lib. Eccles. obseruationum, cap. 43. cum igitur Ecclesia Catholica à mille iam annis hunc Felicem colat, vt Papam & Martyrem, non debet is excludi à numero Pontificum, etiamsi nullam aliam rationem proferre possemus.

TERTIO, Felix Papa, S. Gregorij atauus, ab antiquissimis scriptoribus dicitur Felix Papa IV. vt à Ioanne Diacono, lib. I. de vita B. Gregorij, cap. I. & a Leone Hostiensi lib. I. Chronici Cassinensis, cap. I. At Quartus ille esse non potuit, nisi iste nosker fuerit Secundus. non enim sunt nisi duo Felices, præter hunc nostrum, ante Felicem Quartum; igitur ante mille annos hic Felix in numero Pontificum habitus est. nec enim schismatici numerum faciunt.

QUARTO, cum Romæ ambigeretur anno M.D.LXXXII. deberetne hic S. Felix in nouo Martyrologio collocari, casu inuenta fuit arca marmorea in Basilica sanctorum Cosmæ & Damiani, cum hac inscriptione in marmore incisa antiquis characteribus: **HIC IACET CORPVS S. FELICIS PAPÆ, ET MARTYRIS, QUI CONSTANTIVM HÆRETICVM DAMNAVIT.** Et incidit hæc inuentio in diem XXVIII. Iulij, hoc est, pridie eius diei, quo celebrari solebat memoria huius ipsius Felicis. quod non immeritò diuinitus contigisse creditum est.

Iam verò mortuo S. Felice, Liberius iterum sibi conciliauit Romanum Clerum, & Catholicum Præsulem se præstitit, vt supra ostendimus ex Socrate in causa Macedonianorum. Quocirca omnium consensu iterum legitime sedere cœpit, ac sedit vsque ad mortem. Atque hæc est causa, cur in Catalogo

logo

logo Pontificum aliqui veterum non posuerunt Felicem, ut Augustinus in epist. 165. & Optatus lib. 2. quia videlicet, totum Felicis tempus in pontificatu Liberij inclusum fuit.

DECIMVSTERTIVS est quidam Leo Papa, quem nonnulli dicunt huic Felici II. successisse, & Arianum plane esse, ac eodem mortis genere obiisse, quo Arius periit, nimium effusione omnium intestinorum, dum alium purgaret. Refert hoc Vincentius lib. 14. cap. 23. speculi historialis, & Conradus Halberstatensis in Chronico. Magdeburgenses Cent. 4. cap. 10. in vita Felicis II. non putant hoc improbable.

At sine dubio iste Leo fictus Pontifex fuit. Constat enim Leonem I. esse illum qui sedit tempore Concilij Chalcedonensis; hoc est, annis circiter centum post tempora Felicis II. deinde scriptores omnes veteres, ut Hieronymus, Augustinus, Optatus, Theodoretus, Rufinus, nec non recentiores, ut Sigebertus, Martinus Polonus, Platina, & quotquot sunt, cuius nominis, Liberio & Felice defunctis, Damasum substituant.

Fortè orta est hæc fabula ex opinione concepta de Liberio hæresi, & persecutione in Catholicos, expulso Felice II. quia enim Liberius expulso Felice, instar leonis sevit in Catholicos, ut ipsi falsò existimant, sinxerunt homines, quendam Leonem Pontificem Arianum sedisse post Felicem II. Sed hæc inter fabulas numeranda sunt.

CAPVT X.

De Siricio, Innocentio, & aliis septem Pontificibus.

DECIMVSVARTIVS est SIRICIVS, quem Iohannes Calvinus accusat lib. 4. Instit. cap. 14. quod in epist. ad Hispanos, coniugium pollutionem vocauerit. Sed Calvinus more suo impudenter mentitur. Non enim Siricius coniugium verum, & legitimum pollutionem appellat, sed illicitam coniunctionem eorum, qui post peractam publicam pœnitentiam, iterum reciderunt ad eandem coniunctionem, propter quam pœnitentiam egerant. Nemo autem pœnitentiam vnquam egit, quod in legitimum Matrimonium.

DECIMYSQVINTVS est INNOCENTIVS I. quē Mag-
 deburgenses Cent. 5. cap. 10. in vita ipsius Innocentij, dicunt;
 grauiterrasse, quod in epist. 2. cap. 12. præceperit, sacram vir-
 ginem iam velatam, quæ nupserit, aut fornicata sit, non reci-
 pi ad pœnitentiam, donec viuit ille, cum quò ipsa peccauit.
 Videtur enim iniquum, mulierem pœnitentem non debere
 absolui, nisi prius moriatur, qui eam seduxit. I T E M, quòd in
 epist. 18. ad Alexandrum Antiochenum scripserit; ratum qui-
 dem esse Arianorum Baptismum, sed non conferri per eos
 Spiritum sanctum; quia se ab Ecclesia separauerunt. Vbi vide-
 tur velle efficaciam sacri Baptismi pendere à bonitate mini-
 stri. quod est contra Ecclesiæ communem doctrinam. I T E M,
 quòd in epist. 22. cap. 1. docuerit; Sacerdotem non posse esse
 eum, qui viduam in vxorem acceperit, cum Moses in Leuitico
 præcipiat, vt Sacerdos virginem vxorem accipiat, quasi Chri-
 stiani teneantur adhuc legibus iudicialibus Testamenti ve-
 teris.

Respondeo ad PRIMVM; Innocentium velle dicere, non
 debere recipi ad pœnitentiam eas virgines, quæ nolunt sepa-
 rari ab adultero, nisi post mortem eius; & hoc iustissimum est.
 Neq; enim debent ab Ecclesia absolui ij, qui in peccato per-
 seuerare volunt.

Ad SECVDVM dico; Innocentium loqui eo loco de iis,
 qui baptizantur, vel ordinantur ab hæreticis, cum sint ipsi e-
 tiam polluti eadem hæresi. Eiusmodi enim verè recipiunt Sa-
 cramentum Baptismi, vel Ordinationis; sed non recipiunt
 Spiritus sancti gratiam, quæ in hæreticis esse non potest. Et in
 Ordinatione non modò gratiam non recipiunt ab hæreticis
 ordinari, sed nec ius legitimè Ordines exercendi. Id enim ius
 per hæresim ordinator perdidit; nec tribuere potuit, quod ipse
 non habuit. Vide Glossam 1. quæst. 1. can. Arianos.

Ad TERTIVM dico, Innocentium non velle dicere, teneri
 nos legibus Iudaicis; sed velle argumentari à simili, vel potius
 à maiori, hoc modo. Tenebantur Sacerdotes in Testamento
 veteri ex diuino præcepto, non ducere vxorem viduam: Ergo
 multò magis conuenit, vt in Sacerdotibus nouæ legis Eccle-
 sia requirat, ne viduarum fuerint mariti; propter excellentiam
 nimirum sacerdotij Christiani.

kkk

DECI-

16. DECIMVS SEXTVS est CELESTINVS, quem Nestorius hæresi infectum fuisse affirmat Laurentius Valla, in declaratione de falsa donatione Constantini. Sed Laurentius aperte mentitur, siquidem Celestinus non modò non fuit vnquam de hac hæresi notatus; sed ipse est, qui præcipuè illam hæresim condemnauit; vt patet ex Prospero in Chronico anni CCCC. XXXI. & ex toto Concilio Ephesino. Deceptus est Valla æquiocatione nominis. Fuit enim Celestinus hæreticus Pelagianus, qui quædam communia cum Nestorianis habuit.

17. DECIMVS SEPTIMVS est LEO I. qui in epist. 79. ad Nestorium, dicit; eas mulieres, quæ putantes maritos suos esse defunctos, aut nunquam redituros ex captiuitate, nuptiarumque, non peccasse: tamen si mariti earum redeant, tenentur ad primum coniugium renouandum. Si autem eas nolint, non teneri. Vbi duo videntur errores: Vnus, quòd mulier non peccet, si nubat alteri viro, quando existimat, primum maritum viuere, sed nunquam rediturum: Alter, quòd mulier possit manere cum secundo marito, si primus eam voluerit. Notarunt hunc errorem Magdeburgenses Cent. 5. cap. 1. in vita Leonis I.

RESPONDEO, in neutro Leonem errasse. Nam cum dicit, non peccare mulierem, quæ nubit, viuente adhuc priore viro; loquitur de illa tantum, quæ nubit, quia putat primum maritum esse mortuum, vt ipse ibidem disertè explicat de illa autem, quæ nubit, quia putat maritum suum nunquam rediturum, non dicit peccare, neque non peccare; quia existimabat rem per se esse notam, nimirum eam peccare. Quòd autem dicit, debere mulierem redire ad primum virum, si ipse eam velit, consequenter vult intelligi, debere virum redire ad mulierem, si ipsa eum velit, etiam si alioqui eam ille noluisse. Sunt enim pares in hac re vir, & mulier. Itaque, si alter coniugium velit redire ad coniugium, tenetur alter necessariò parere; si autè neuter velit redire, poterunt separati manere, quoad usum coniugij. Et hoc solum permittit S. Leo. Neque his sequitur, posse mulierem manere cum secundo marito. Nam idem Leo ibidem clarissimè dicit, primum matrimonium esse insolubile, & necessariò reformandum, posteriore solum quod verum esse non poterat.

Dicit

DECIMYSOCTAVVS est **GELASIUS**, cuius duas sententias, secundum Catholicos, erroneas notarunt Centuriatores Centur. 5. cap. 4. de cœna Domini, & cap. 10. in vita Gelasij: **VNA** est in lib. contra Eutychem, cum carne Christi manere in Sacramento verum panem: **ALTERA**, apud Gratianum de consecrat. dist. 2. canon. Comperimus, non posse sine ingenti sacrilegio sumi vnâ partem Sacramenti Eucharistię sine altera. Aut enim Gelasius errauit in his duobus; aut nos erramus, qui contrarium sentimus, & sequimur.

Respondeo ad **PRIMUM**, librum illum non esse Gelasij Papę; sed vel Gennadij, qui librum eiusdem tituli scripsit ad Gelasium Papam; vel Gelasij Cæsariensis Episcopi, cuius meminit Hieronymus circa finem Catalogi scriptorum Ecclesiasticorum. Siquidem Papa Gelasius scripsit quinque libros contra Eutychem, vt Trithemius refert, hic autem vnus tantum est exiguus libellus. Deinde hic auctor pollicetur, se ferè omnium veterum sententias collecturum de incarnatione Domini, & cum adducat XV. Patres Gręcos, duos tantum Latinos profert, Ambrosium & Damasum, & omittit Cyprianum, Hilarium, Hieronymum, Augustinum, Innocentium, Leonem, Prosperum, & similes, quos nunquam Gelasius Pontifex omisisset, immò nec alius Latinus auctor. videtur enim hinc manifestè colligi, hunc auctorem Gręcum fuisse, non Latinum. Ad **SECUNDVM** dico, Gelasium in eo canone loqui solùm de Sacerdote sacrificante, qui non potest sine sacrilegio vnâ tantum speciem sumere, quia imperfectum sacrificium redderet.

DECIMYSNONVS est **ANASTASIUS II.** qui trium errorum accusatur. **PRIMO**, quòd sine Concilio Episcoporum, Presbyterorum, & Clericorum totius Ecclesię, communicauerit Photino, qui communicauerat cum Acacio hæretico. **SECUNDO**, quòd voluerit occultè reuocare Acacium, quem damnauerant Felix & Gelasius Papę. **TERTIO**, quòd approbauerit Baptismata, & Ordines collatos ab eodem Acacio; propter quos errores & peccata dicitur idem Anastasius diuinitus, morbo immisso, repentè extinctus. Hęc scribit auctor pontificalis in vita huius Anastasij, & eum sequutus Tilmanus HESHVSIVS lib. I. de Ecclesia, c. 9. immò & Gratianus d. 19. can. Anastasius. & Magdeburg. Cent. 6. ca. 10. in vita Anastasij.

RESPONDEO; falsissimum esse, quòd Acacium Anastasius reuocare voluerit. Constat enim ex Euagrio lib. 3. cap. 23. & ex Nicephoro lib. 15. & 17. & ex Liberato, cap. 18. Acacium obisse se tempore Felicis Papæ, à quo tertius fuit Anastasius. Quomodo ergo Anastasius eum iamdudum defunctum in eandem sedem reuocare voluit? SED dicunt quidam, saltem voluisse reuocare eius nomen. AT CONTRA, exstat epistola Anastasij huius Papæ ad Anastasium Imperatorem, in qua petit, ut Imperator iubeat nomen Acacij taceri in Ecclesia; quando quidem iustissimè à Felice Papa prædecessore suo fuerit condemnatus. Quòd verò Gratianus dist. 19. canon. Ita Dominus, dicit, errasse in hac epistola Anastasium, quia voluit esse reuocare Sacramenta Baptismi, & Ordinis, quæ Acacius conuulserat; non Anastasium hæreticum, sed Gratianum imperium ostendit. Quis enim ignorat Catholicorum, baptizatos ab hæreticis verè esse baptizatos; & similiter ordinatos verè ordinatos, quando ordinator hæreticus verè Episcopus fuerit, & adhuc erat, saltem quantum ad characterem?

Illud verò de Photino fortè est mendacium, sicut de reuocatione Acacij; sed verum sit, num propterea non erit Catholicus Anastasius? An non licet summo Pontifici sine Concilio omnium Episcoporum, Presbyterorum, & Clericorum reuocari Ecclesiæ, absolueret vnum excommunicatum? Quod ad eum, Anastasium Papam morte repentina à Deo immittit defunctum, videtur ortum ex eo, quod constat, Anastasium hæreticum Imperatorem illo ipso tempore fulmine ictum petisse; vt scribunt Beda, Cedrenus, & Zonaras, & Paulus Diaconus in eius vita. alioqui fabulam esse non dubium est.

VICESIMYS est VIGILIYS, quem Liberatus in Breuiario, cap. 22. refert, epistolam scripsisse ad Theodoram Imperatricem, & alios hæreticos; qua confirmabat hæresim ipsorum; & anathema dicebat iis, qui confitentur duas in Christo naturas.

RESPONDEO; multi existimant, hunc locum Liberati esse corruptum ab hæreticis, eò quòd in pontificali contrarium videatur narrari. At cum vestigium nullum appareat corruptionis in libro Liberati, & reuera non pugnet narratio Liberati cum narratione pontificali, alter respondendum est. Dico igitur, Vigilium scripsisse illam epistolam, & damnasse
Catho-

Catholicam fidem, saltem exteriori professione, sed hoc nihil obesse nostræ causæ. Nam id fecit, cum adhuc viueret Syluerius Papa, quo tempore Vigilus ipse Papa non erat, sed Pseudopapa. Neque enim duo simul veri Pontifices summi esse possunt; & constabat tunc omnibus, Syluerium verum Pontificem esse, licet in exilio degeret.

Sciendum est enim, Anthemium hæreticum depositum fuisse ab Agapeto Romano Pontifice de Episcopatu Constantinopolitano: deinde Imperatricem petiuisse à Syluerio Agapeti successore, vt Anthemium restitueret: quo recusante, Vigilium, tunc Archidiaconum, promississe Imperatrici, se Anthemium reuocaturum, si posset Romanus Pontifex fieri: continuò autem, iussu Imperatricis, opera Belisarij fuisse sanctum Syluerium expulsam de sua sede in exilium, & Vigilium creatum Papam, seu potius Antipapam. Quo tempore non esset mirum, si errare in fide, & etiam hæreticus planè esse potuisset. Quanquam ne tunc quidem definiuit aliquid contra fidem tanquam Pontifex, neq; animo hæreticus fuit. Siquidem epistolam scripsit nefariam quidem, & Christiano homine indignam: tamen in ea Catholicam fidem non damnauit palàm, neque hæretico animo, sed occultè, propter cupiditatem præsidendi; vt Liberatus ibidem dicit, & ex epistola ipsa Vigilij apparet. Scribit enim, vt caueant, ne epistolam illam vllus videat, & vt sint omnia occulta vsque ad tempus. Erat enim Vigilus tunc in angustiis summis, in quas eum ambitio sua coniecerat. Nam si palàm se hæreticum profiteretur, metuebat Romanos, qui hæreticum sedere in Petri cathedra nunquam passuri videbantur: si è contrario Catholicum se profiteretur, metuebat Imperatricem hæreticam, cuius opera pontificatum adeptus fuerat. Itaq; rationem illam excogitauit, vt Romæ Catholicum ageret, & interim per literas apud Imperatricem hæreticum simularet.

Contigit autem paulò pòst, vt Syluerius moreretur; & Vigilus, qui eousque in schismate sederat, inciperet iam solus & legitimus Pontifex esse, nimirum confirmante & accipiente eum Clero, & populo Romano. Ab hoc verò tempore nullus inuentus est in Vigilio aut error, aut erroris simulatio; sed summa constantia in fide vsque ad mortem: vt appareat, cum ipso pontificatu firmitatem fidei eum accepisse, & de leui pa-

lea in solidissimam petram commutatum fuisse. Nam cum Imperatrix Theodora hæretica freta occultis literis, & promissione Vigilij, peteret ab eo, vt Anthemium Patriarcham prædictum, sicut promiserat, restitueret; illi rescriptis, remerè promississe, grauiusque ea promissione peccasse, & idcirco non posse, nec velle implere quæ promiserat, ne peccata peccatis adderet. Quocirca ab irata Imperatrice in exilium missus fuit, & miserè vexatus vsque ad mortem. Id quod non solum scribitur in pontificali, sed etiam annotarunt Paulus Diaconus in vita Iustiniani, & Aimonius lib. 2. cap. 32. de gestis Francorum; & ipsi etiam Magdeburgenses Centuriata, capite 10. in vita Vigilij; & idem etiam indicat breuius Liberatus, in fine capitis 22. vbi dicit, Vigilium ab illa hæresi, quam initio occultè fouerat, miserè afflictum potius fuisse.

Deniq; Vigilium, post mortem Syluerij, verum & legitimum Pontificem fuisse, testantur omnes illi, qui illo ipso tempore viuentes scripserunt aliquid de Vigilio. GREGORIUS libro 36. epist. ad Episcopos Hybernix: *Recordanda, inquit, memoria Vigilij Papa in Vrbe regia constitutus, contra Theodorum tunc Augustam, vel Acephalos, damnationis pronuntians sententiam.* CASSIODORUS libro de diuinis lectionibus, cap. 1. Origenem, inquit, *presenti tempore à Vigilio Papa viro beatissimo constat esse damnatum.* ARATOR prætorum Actorum Apostolicorum, quæ ipse carmine scripsit, & Vigilio Papæ dedicauit, sic incipit: *Domino sancto beatissimo, Apostolico, & in toto orbe primo omnium Sacerdotum Papæ Vigilio.* Denique constat ex Euagrio lib. 4. cap. 37. à Vigilio confirmatam fuisse V. Synodum generalem, in qua damnata est hæresis illa, quam Theodora fouebat, & de qua ipse Vigilius ab aduersariis accusatur.

Possent etiam dici, epistolam illam Vigilij, cuius meminit Liberatus fuisse confictam ab hæreticis. Liberatum autem credidisse falso rumori, quem hæretici sparserant. Nam quod hæretici confinxerint epistolam quandam Vigilij Papæ nomine ad Theodoram & Iustinianum, deprehensum fuit recentis iudicii in VI. Synodo, act. 14. sed quidquid de hoc sit, scire nobis est, cum nulla in re errasse, quo tempore verus Pontifex fuit.

VICESIMVS PRIMVS est S. GREGORIUS I. qui à Durando in 4. dist. 7. quæst. 4. accusatur erroris, quod in epist. 26. lib. 3. ad Ioannem Episcopum Caralitanum, permiserit Presbyteris conferre Confirmationis Sacramentum, quod iure diuino solis Episcopis conuenit. Propter quem locum Gregorij Adrianus in quæst. de Confirmatione, artic. vlt. asserit, Pontificem posse errare in definiendis dogmatibus fidei.

Respondeo PRIMO, non B. Gregorium, sed Durandum potius & Adrianum errasse. Siquidem Concilium Florentinum in instructione Armenorum, & Tridentinum sess. 7. can. vlt. docent, Confirmationis ordinarium ministrum esse Episcopum. Ex quo sequitur, posse extraordinariè, etiam non Episcopum esse ministrum eius Sacramenti. DEINDE, Gregorius non decretum aliquod de hac re edidit; sed solum concessit quibusdam Presbyteris, vt absentibus Episcopis confirmarent. proinde, si in hac re Gregorius errasset, non doctrinæ, sed exempli seu facti error fuisset. Est etiam alius quidam error, qui S. Gregorio attribuitur, sed falsò, de quo dicemus infra, cum agemus de Gregorio III.

VICESIMVS SECUNDVS est BONIFACIUS V. quem grauius reprehendunt Magdeburgenses Cent. 7. cap. 10. quod ipse in epistola ad Eduinum Regem Anglorum, quam refert Beda lib. 2. hist. Anglorum, cap. 10. docuerit, Christum à solo originali peccato nos redemisse.

RESPONDEO, Centuriatores de suo addidisse illam vocem, Solo. Bonifacius enim sic ait: *Accedite ergo ad agnitionem eius, qui vos creauit, qui in vobis vita insufflauit spiritum, qui pro vestra redemptione Filium suum & unigenitum misit, vt vos ab originali peccato eriperet.* Hæc ille. Vbi, quòd non meminerit aliorum peccatorum, causa fuit, quia peccatum originale est principale; & propter quod delendum principaliter Christus mortuus est. Vnde Ioan. 1. legimus: *Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi.* Græcè, τὸ ἁμαρτίαν τῷ κόσμῳ; id est, peccatum illud mundi; hoc est, peccatum originale, quod solum est commune toti mundo.

Nam plurimi nullum aliud habent, vt omnes pueri.

— 550 —

kkk 4

CAPVT

CAPVT XI.

De Honorio primo.

VICESIMYSTERTIVS est HONORIUS, hæreticum Monothelitam fuisse contendit in lib. de primatu Romani Pontificis. Idem dicitur in Magdeburgensibus Cent. 7. cap. 10. in vitijs, & cap. 11. col. 553. inter manifestos hæreticos eum ponit. Nec solum hæretici, sed etiam nonnulli ex Catholicis Honorium hæreticum fuisse contendunt, vt Melchior Canus lib. 6. de locis, cap. vlt. Argumenta ipsorum hæc sunt. PRIMUM, ex epistolis ipsius Honorij, exstant enim duæ epistolæ Honorij ad Sergium; vna in VI. Synodo, act. 12. altera in act. 13. in vtraq; autem Honorius approbat doctrinam Principis Monothelitarum, & iubet non debere dici, Christianas duas habere voluntates aut operationes.

SECUNDVM, ex VI. Synodo, act. 13. vbi damnatur Honorius tanquam hæreticus, & comburuntur eius epistolæ, in sequentibus actionibus omnibus repetitur eius damnatio.

TERTIVM, ex VII. Synodo, act. vlt. vbi totum Concilium dicit anathema Honorio, Sergio, Cyro, & ceteris Monothelitis; & idem repetit in epistola, quam scribit ad clericos vniuersos.

QUARTVM, ex VIII. Synodo, act. 7. vbi legitur, & probatur epistola Concilij Romani sub Adriano II. vbi Pontifex cum Concilio asserit, fuisse Honorium iudicatum post mortem à Concilio VI. quia de hæresi accusatus fuerat.

QVINTVM, ex epistola Agathonis Papæ, qui in epistola Constantinum Imperatorem, quæ habetur in 4. act. VI. Concilij generalis, anathema dicit Honorio, tanquam Monothelita.

SEXTVM, ex Leone II. qui in epistola ad eundem Imperatorem, quæ habetur ad finem Concilij, eundem Honorium execratur; tanquam qui sedem Apostolicam sua hæresi contuminauerit.

SEPTIMVM, ex variis scriptoribus Græcis & Latinis, qui Honorium fuisse hæreticum testantur. Id enim asserit Theodosius Episcopus Constantinopolitanus, in epistola ad Patriarchas, quæ habetur in VII. Synodo, act. 3. Item Theodorus Episcopus

Episcopus Hierosolymæ, in epist. Synodica, quæ habetur in eadē VII. Synodo, act. 3. Item Epiphanius Diaconus Catholicus, in disputatione cum Gregorio hæretico, quæ habetur in 6. act. VII. Synodi, tomo 2. Pfellus in carmine de septem Synodis. Beda de sex ætatibus, in vita Constantini IV. Imperatoris, & liber pontificalis in vita Leonis II.

At pro Honorio scripserunt *Albertus Pighius* lib. 4. hierarchiæ Ecclesiasticæ, cap. 8. *Hofius* lib. 2. contra Brentium, & *Ioannes à Louanio* in libro de perpetua cathedræ Petri protectione & firmitate, cap. 11. & *Onufrius* in annotatione ad Platinam in vita Honorij; quorum rationes multò sunt efficaciores, quàm aduersariorum, vt patebit in solutione argumentorum.

Ad PRIMVM ergo respondeo dupliciter. PRIMO, fortasse illas epistolas esse confictas, & insertas Concilio generali ab hæreticis; q̄ enim hoc non temerè dicatur, patet ex eo quod constat in V. Synodo, fuisse à similibus hæreticis insertas epistolas fictitias Vigilij Papæ Romani, & Mennæ Patriarchæ Constantinopolitani. Id quod deprehensum fuit in VI. Synodo, act. 12. & 14. dum relegerentur acta V. Synodi. Sunt enim inuenti tres quaterniones ab hæreticis inserti, & in iis istæ epistolæ. Quid ergo mirum, si iidem artifices idem fecerint in VI. Synodo?

SECUNDO dico, in epistolis istis Honorij nullum contineri errorem. Honorius enim in his epistolis cõfiteatur, quod ad rem attinet, duas in Christo voluntates & operationes: & solum prohibet nomina vnus vel duarum voluntatum, quæ tunc erant inaudita, idque prudentissimo consilio. Quod rem ipsam confiteatur, patet ex illis verbis secundæ epistolæ: *Vtrasque naturas in vno Christo, vnitare naturali copulatas cum alterius communione operantes, atq; operatrices confiteri debemus. Et diuinam quidem, qua Dei sunt, operantem; & humanam, qua carnis sunt, exequentem: non diuisè, neq; confusè, aut cõuertibiliter Dei naturam in hominem, nec humanam in Deum conuersam edocentes, sed naturarum differentias integras consistentes, &c.* Hæc confessio Catholicissima est, & Monothelitarum hæresim penitus destruens.

Quod autem Honorius prudentissimo consilio prohiberit nomina vnus, vel duarum operationum, probatur;

kkk 5

Nam

Nam tunc initium erat huius hæresis, nec ab Ecclesia alioquin de his nominibus erat definitum. Tunc enim primùm Cyrus Alexandrinus cœperat prædicare vnam in Christo operationem: è contrario verò Sophronius Hierosolymitanus opponens se Cyro, prædicabat in Christo duas operationes. Reliquit Cyrus hanc contentionem ad Sergium Constantinopolitanum, & vterque ad Honorium Romanum. Honorium igitur metuens, id quod postea euenit, ne ista contentio iniquæ aliquod schisma cresceret, & simul videns, sine his vobis posse fidem esse saluam, voluit conciliare vtramque opinionem, & simul tollere de medio scandali, & contentionis materiam. Itaque scripsit in epistola prima, ideo debere abstrahi à vocabulo vnius operationis, ne videamur cum Eurychiano vnam naturam ponere in Christo: & rursùm à duarum operationum vocabulo, ne videamur cum Nestorio duas ponere: *Ne, inquit, aut duarum operationum vocabulo loquimur, Nestorianos sectantes nos vana sapere arbitremur: nec certè si rursùm vnam operationem fatèdam esse censuerimus, stultam Eurychianistarum attonitis auribus dementiam fatèri putemur.*

Deinde in epistola secunda docens modum loquendi, & concilians opiniones: *Auferentes ergo, inquit, scilicet nouella adinventionis, non nos oportet vnam vel duas operationes definiendo prædicare; sed pro vna, quam quilibet dicunt, operatione, oportet nos, vnum operatorem Christum Dominum in vtriusque naturis veridicè confiteri. Et pro duabus operationibus, ablato gemina operationis vocabulo, ipsas potius duas naturas; id est, diuinitatis, & carnis assumptæ in vna persona vniuersi Filij Dei Patris inconfuse, indiuisè, atque inseparabiliter nobiscum prædicare propria operantes. Hac ibi, quæ certè non nisi laudari possunt.*

At paulò infra apertè prædicat vnam tantùm voluntatem his verbis: *Vnde Et vnam voluntatem fatemur Dominum nostri Iesu Christi.* **RESPONDEO;** eo loco Honorium loquutum esse solum de humana natura, ac dicere voluisse, non fuisse in homine Christo duas pugnantes voluntates, vnam carnis, alteram spiritus, sed vnam tantùm, nimirum spiritus. Caro enim in Christo nihil absolutè apperebat contra rationem. Hæc autem esse mentem Honorij, planum est ex ratio-

ne, quam reddit. Sic enim ait: *Vnde & vnam voluntatem factemur Domini nostri Iesu Christi, quia profectò à Diuinitate assumpta est nostri natura, non culpa; illa profectò, quæ ante peccatum creata est, non quæ post prauaricationem vitiatæ.* Hæc ratio nulla est, si adferatur ad probandū in Christo Deo & homine vnam tantū esse voluntatem: efficacissima autem est, si inde probandum sit, non fuisse in Christo homine contrarias voluntates carnis & spiritus. illa enim contrarietas ex peccato nata est: Christus autem sine peccato humanam habet naturam.

Deinde, quia poterat aliquis obiicere illa loca Euangelij: *Non Veni facere voluntatem meam. Et: Non quod ego volo, sed quod tu.* vbi videtur Christus, vt homo, habuisse contrarias voluntates; nimirum vnam malam, quæ volebat non pati; alteram bonam, quæ volebat non impleri priorem illam voluntatem suam, sed impleri contrariam, quæ erat conformis Dei voluntati. Respondet HONORIUS paulò infra: *Est, inquit, scriptum; Non Veni facere voluntatem meam, sed eius, qui misit me, Patris: & Non quod ego volo, sed quod tu vis Pater, & alia huiusmodi. Non sunt hæc diuersa voluntatis, sed dispensationis humanitatis assumpta. Ista enim propter nos dicta sunt, quibus dedit exēplum, & sequamur vestigia eius; pius Magister discipulos imbuens, & non suam vnusquisq; nostrum, sed potius Domini in omnibus præferat voluntatem.* hoc est, non habuit Christus contrarias voluntates, ita vt opus illi fuerit, vnam vincere ac mortificare. Sed ita loquitur, ac si haberet contrarias voluntates, vt nos doceat mortificare propriam voluntatem, quæ sæpe aduersus Deum rebellare nititur.

Et confirmatur testimonio grauiissimo S. MAXIMI, qui tempore Honorij vixit. Is enim scripsit Dialogum contra Pyrrhum Sergij successorem, qui adhuc est in Bibliotheca Vaticana. In eo Dialogo introducit Pyrrhum hæreticum, proferentem pro se testimonium Honorij: deinde respondet ipse, Honorium semper fuisse Catholicum; & probat cum aliunde, tum ex testimonio Secretarij ipsius Honorij, qui epistolas illas scripserat ab Honorio dictatas, quem Secretarium tunc adhuc superstitem fuisse dicit. Testabatur autem Secretarius mentem Honorij non fuisse vnquam, negandi
duas

duas in Christo voluntates; & si quando videtur duas negare, id esse intelligendum de duabus contrariis & pugnantibus in eadem humana natura, quæ in nobis ex peccato inveniuntur, quod in Christo non fuit. Sed ipsa verba S. Maximiani scribamus.

PYRRHVS. *Quid tu habes quod respondeas de Honorii literis suis, quas ad Sergium superioribus temporibus scripsit. Vnicam planè voluntatem Domini nostri Iesu Christi professus est?* MAXIMVS. *Vtra harum literarum Serior, certior interpretatio habenda est, eiusne scriba, qui nomine Honorii illas scripsit, præsertim cum idem adhuc superstes sit, cuius virtutis splendore, & religionis disciplina, totius Occidentis partes ornarit; an Constantinopolitanorum civium, qui nisi quod ipsis libet, loquuntur?* PYRRHVS. *Verius esse scripsit.* MAXIMVS. *At is ad Imperatorem Constantium de illa epistola, iussu Ioannis Pontificis, scripsit. Sane quoniam nam Domini nostri voluntatem diximus, non est accipienda, quasi de duabus diuina & humana nature dictum voluntatibus, sed humana tantum. Cum enim Sergius scripsisset predicare quosdam duas esse Christi voluntates contrarias: nos rescripsimus, Christum duas voluntates contrarias non habere.*

Denique, cum in tota epistola Honorius contendat, non esse dicendam in Christo Deo & homine vnã, nec duas voluntates, quomodo ipse sui oblitus tam aperte manifestetur? non igitur vnã esse dixit, Dei & hominis; sed vnã solius hominis, vt & verba sequentia, & Secretarius testantur. Habemus igitur, in ipsis epistolis nullum esse errorem.

Ad SECVNDVM dico; sine dubio Honorij nomen in eos, qui damnantur à VI. Synodo, insertum esse ab armis Romanæ Ecclesiæ, & similiter quidquid aliud ibi dicitur contra Honorium. Hoc probò; PRIMO, quia hoc testatur Anastasius Bibliothecarius in historia sua ex Theophane scripta Græco.

SECVNDO, quia erat consuetudo Græcorum ferè ordinaria, corrumpendi libros. Nam (vt diximus) in hac ipsa VII. Synodo, act. 12. & 14. deprehenderunt plurimas corruptiones in hæreticis factas in V. Concilio. Et Leo in epist. 83. ad Flavianos, conqueritur de Græcis, quòd epistolam suam ad Flavianum, se adhuc viuente, corruerint. GREGORIVS lib. 5. c. 20.

pist. 14. ad Narsen, asserit, Constantinopolitanos corrupisse Synodum Chalcedonensem, & idem se suspicari de Ephesina. Et addit, codices Romanorum longè esse veraciores, quàm Græcorum: *Quoniam, inquit, Romani sicut non acumina, ita nec imposturas habent.*

Denique, NICOLAUS I. in epistola ad Michaëlem, remittens Imperatorem ad epistolam Adriani I. *Si tamen, inquit, non falsata more Græcorum, sed sicut à sede Apostolica missa est, penes Ecclesiam Constantinopolitanam, hactenus conseruatur.* Nec sine causa hoc dixit: nam quæ ipse allegat in epistola ad Phorium, ex epistola Adriani ad Tharasium, non habentur in illa ipsa epistola, vt legitur in VII. Synodo. Detraherunt enim Græci eum locum, quia contra honorem Tharasij faciebat. Si ergo corruerunt Græci III. IV. V. & VII. Synodum, quid mirum si etiam VI. corruerint? Præsertim cum constet paulò post VI. Synodum conclusam, iterum ascendisse Constantinopolim multos Episcopos, & edidisse Trullanos canones, quorum Episcoporum non alius scopus videretur fuisse, quàm taxandi & reprehendendi Romanam Ecclesiam.

TERCIO; quia non poterat Concilium damnare Honorium tanquam hæreticum, nisi pugnaret cum epistola S. Agathonis; immò etiam secum, & planè contradictoria assereret. Nam Agatho Papa in epist. I. ad Imperatorem, quæ lecta est in ipso Concilio, sessione 4. sic ait: *Hæc est vera fidei regula, quam & in prosperis, & in aduersis & inuaciter tenuit, atq; defendit hæc spiritalis mater & vestri tranquillissimi imperij, Apostolica Christi Ecclesia; quæ per Dei omnipotentis gratiam à tramite Apostolica traditionis nūquam errasse probabitur, nec hæreticis nouitatibus deprauata succubuit: sed, vt ab exordio fidei Christiana percepit ab auctoribus suis Apostolorum Christi Principibus, illibata sine tenus permanet, secundum ipsius Domini Saluatoris diuinam pollicitationem, quam suorum discipulorum Principi in sacris Euangelis fatus est; Petre, Petre, inquit, ecce Satanas expetuit vos, vt cribraret sicut triticum, ego autem rogavi pro te, vt non deficiat fides tua, & tu aliquando conuersus, confirma fratres tuos. Consideret itaque vestra tranquilla clementia, quoniam Dominus & Saluator omnium, cuius fides est, qui fidem Petri non defecuram*

Eturam

*Etiam promisit, confirmare eum fratres suos ad Romanam
Apostolicos Pontifices mea exiguitatis prædecessores suos
semper, cunctis est agnitum.*

Vbi NOTA, Agathonem non solum dicere fidem in
Petri non defecisse, nec posse deficere; & proinde non posse
Pontificem, ut Pontificem, aliquid contra fidem decreverit
sed etiam omnes suos prædecessores, quorum vnus est Honorius,
semper restitisse hæresibus, & confirmasse fratres in
fide. Et infra, posteaquam enumerauerat Agatho hæreticos
Monothelitas, Cyrum, Sergium, Pyrrhum, Paulum, Petrum,
& Theodorum, ait: *Eximenda proinde, ac summis conatibus
liberanda est sancta Dei Ecclesia de talium Doctorum erro-
ribus; ut Euangelicam atque Apostolicam Orthodoxam fidei
etiam, que fundata est super firmam petram bonorum
Petri Apostolorum Principis Ecclesia, qua eius gratia
presidio ab omni errore illibata permanet, omnis præ-
numerus, Cleri, ac populorum nobiscum consistatur ac
cet.* Hæc epistola à toto Concilio probata est, ac ubi
ubi dicunt Patres, non tam Agathonem, quam D. Petrum per
Agathonem loquutum.

Ex his ergo sic argumentor; Si Honorius fuit hæreticus
Monothelita, qua fronte Agatho de hac ipsa hæresi scribit,
scribit, nullum suorum prædecessorum vnquam errasse; &
cùm Ecclesiæ ceteræ erroribus suorum Præfulum, & ceteros
fuerint, solam Romanam permanisse illibatam? Dicitur
si Concilium fatetur, Petrum per Agathonem loquutum
dixisse; Romanos Pontifices semper confirmasse fratres
in fide, & hæresibus nunquam succubuisse; qua temeritate
idem Concilium in singulis ferè actionibus dicit anathematizari
Honorio hæretico? Ergo necesse est, vel Concilium esse
falsum; vel epistolam Agathonis, vel Concilium secum, & contra
Agathone pugnare: sed hoc vltimum nemo vnquam alicui
ne hæretici quidem: de secundo non fuit vnquam vlla
concordia; ergo necesse est tenere primum.

Ad hoc argumentum NILVS respondere conatur, sed
stræ: Fortè, inquit, Agatho motus est, tum eo quod ratio
rationis tunc id postulauit, sicut saepe fit, ut ita scriberet; tum
quod reuera rariis illa Ecclesia à vero aberrauerit. Hæc

At postulabat quidem ratio quæstionis, ut de sua auctoritate, & suorum prædecessorum laudibus aliquid diceret Agatho: sed num postulabat, ut impudentissimè mentiretur? Et nunquid non erat impudentissimum mendacium, quod ait Agatho, omnes suos prædecessores semper hæreticis restituisse: si Honorius illa ipsa hæresi, de qua tunc loquebatur, contaminatus fuerat? Nec satis est, rariùs errasse Romanam Ecclesiam, ut verè dici possit, nunquam errasse. Sed audiamus cetera: *Alioqui*, inquit Nilus, *se sic simpliciter, ac sine omni exceptione verum esset (nullum Romanorum Pontificum errasse) quomodo illud dictum constaret; Omnes declinauerunt, ac noxij facti sunt: non est qui faciat bonum, non est usque ad vnum?*

Egregiam sanè rationem, quasi David de fide, & non de moribus loquatur. Non ait Psalmus; Non est qui bene credat, sed: *Non est qui faciat bonum: Nam in multis offendimus omnes*, ait Iacobus. Alioqui, si de fide ageretur, oporteret etiam Paulum, & Ioannem, & omnes Apostolos errare potuisse, etiam post acceptum Spiritum sanctum.

Pergit Nilus: *Possit & illud hic rectè dici, Agathonem de præteritis temporibus esse loquutum, quòd in illis Romana Ecclesia non errauerit; non de futuris, quòd eam nunquam errare sit impossibile.* At HONORIVS, bone Nile, in præteritis temporibus fuerat. Præcessit enim multis annis Agathonem. & deinde Agatho nonne de futuro ait, fidem in sede Petri nunquam defecturam?

Addit postremò Nilus: *Cerrè ante VI. Synodum ea Agatho scripsit, nec ea tunc adhuc satis cognorat, de quibus VI. egit Synodus. Non valde quoque mirum esset, si sancta illa Synodus ea perspexisset, qua unus solus vir non satis cernere potuisset.* Hæc ille.

At si ita est, erravit igitur Agatho ex ignorantia. Cur ergo tota Synodus act. 8. & 18. illam epistolam approbat, ut à sancto Petro scriptam? Quid hoc est aliud, quàm dicere, tantam Synodum aut errorem approbasse, aut ipsam secum apertè pugnasse: ut illud omittam, nulli omnino melius cognita fuisse Honorij dogmata, quàm Agathoni; cum illa ipsa causa ab Ioanne IV. Theodoro, Martino, aliisque prædecessoribus Agathonis, & Honorij successoribus sæpius examinata fuisset.

QVARTO

QUARTO, probatur ex epistola NICOLAI ad Michaelem, ubi Nicolaus de Romanis Pontificibus ait: *Hoc enim tenuis saltem rumor aspersit, aliquando cum prava sapientibus sapere; quanto minus concertare.* Hæc ille. At quomodo hoc verum est, si in publico, celeberrimo, frequentissimo generali Concilio sæpius acclamatum est, Honorio hæretico anathema?

QUINTO probatur; quia vel necesse est dicere, Concilium hoc, ubi Honorium damnat, depravatū fuisse ab æmulis; vel oportet asserere, hoc idem Concilium intolerabili errore & impudentia laborasse: ac hoc secundum ne hæretici quidem unquam dixerunt; ergo dicendum est illud primum. Non potuisse autem Concilium sine intolerabili impudentia & errore, damnare Honorium pro hæretico: inde constat, quod non habuit Concilium ullum indicium hæresis Honorij, nisi ex epistolis eius ad Sergium, ubi Honorius prohibet dicere vel duas in Christo operationes. At epistolæ illæ clarescunt & testantur, Honorium sensisse, & docuisse, duas esse in Christo operationes; & solū voluisse abstinere à nominibus *Vnius*, vel *Duarum*, ad scandalum tollendum, & contumaciam sedadam. Non potest autem damnari pro hæretico, qui rem ipsam confitetur, licet nomē iusta de causa abstinendum, præsertim ante definitionē Ecclesiæ. Alioquin si Anonymus posset iam damnari pro hæretico, qui in epistola ad Damasum censuit, non esse dicendas in Deo tres hypostasises, cuius contrarium postea non semel Ecclesia definiit.

Accedat postremò, quòd in Concilio Romano frequentissimo, quod celebratum est à S. Martino I. Papa & Martiano, ante sextam Synodum, de hac ipsa causa Monothelitarum, damnati sunt nominatim Sergius, Cyrus, Pyrrhus, & Paulus, Honorij autem nulla mentio facta est. Nec potest hoc ratiō acceptioni personarum, cum essent illi Episcopi sanctissimi viri, & præcipuè sanctus Martinus, qui Concilio præbent multò minùs tribui potest ignorantia aut obliuioni. Quomodo enim melius nouit res gestas Pontificum, quàm eorum successores? Si igitur Romana Synodus non damnauit Honorium, quæ habuit autographa epistolarum eius, & testes viros vobiscum & factorum ipsius; quomodo credibile est, seruasse Synodum id facturam fuisse ex solis epistolis?

Quod si aliquis adhuc non possit adduci, ut credat, corruptam esse VI. Synodum; is accipiat alteram solutionem, quæ est Ioannis à Turrecremata, lib. 2. de Ecclesia, cap. 93. qui docet; Patres VI. Synodi damnasse quidem Honorium, sed ex falsa informatione, ac proinde in eo iudicio errasse. Quamvis enim generale Concilium legitimum non possit errare, ut neque erravit hoc sextum, in dogmatibus fidei definiendis; tamen errare potest in quæstionibus de facto. Itaque tutò dicere possumus, hos Patres deceptos ex falsis rumoribus, & non intellectis Honorij epistolis, immeritò cum hæreticis connumerasse Honorium.

DICES; ergò tu melius Honorij epistolas intelligis, quàm intellexerint tot Patres? **RESPONDEO;** non quidem à me, sed à Ioanne IV. Martino I. Agathone, & Nicolao I. summis Pontificibus, & à toto Concilio Romano sub Martino cõgregato, eas epistolas melius esse intellectas, quàm à Græcis in Concilio VI.

CVR igitur, inquires, legati Agathonis non reclamaverunt, cùm Honorius damnaretur? **RESPONDEO;** id factum esse ad evitandum maius malum. Verebantur enim legati, si reclamarent, ne impediretur definitio rectæ fidei: & non posset tolli schisma, quod annis LX. iam durauerat. nam damnabatur in eo Concilio Patriarchæ multi Constantinopolitani, Alexandrini, & Antiocheni; quorum successores non facile acquiescissent, nisi etiam Honorius damnaretur, qui vnà cum illis accusatus fuerat. Atque hæc de secundo argumento.

Ad TERTIUM respondeo; Patres VII. Synodi sequutos esse Synodum sextam, & solùm reperinisse quod in ea legerant. Proinde deceptos fuisse ex sexta Synodo, quæ vel corrupta erat, vel per errorem Honorium damnauerat.

Ad QUARTUM respondeo; Adrianum cum Synodo Romana non apertè dicere, Honorium fuisse hæreticum, sed solùm, dictum ei fuisse anathema ab Orientalibus, quia de hæresi fuerat accusatus. Vbi videtur Adrianus idcirco dixisse ab Orientalibus anathematizatum Honorium fuisse; quia sciebat, ab Occidentalibus, id est, à Concilio S. Martini non fuisse anathematizatum. Addidit autem Adrianus, etiam in causa Honorij non fuisse ausos Orientales sententiam dicere in Honorium, nisi Romanæ sedis consensus præcessisset: quia

sciebat legatos Agathonis consensisse in damnationem Honorij, atque hæc quidem dicimus, si defendantur acta VI. Synodi, tanquam integra: nam si dicamus esse corrupta, respondendum erit, Adrianum deceptum fuisse ex depravatis illis actis VI. Synodi.

DICES; At certè crediderunt ista Concilia Papam errare posse, cum Honorium hæreticū fuisse crediderint. **RES-
DENDO**, credidisse solū eos Patres, Papam errare posse corruptum hominem; quæ est opinio probabilis, quam contraria videatur nobis probabilior. id enim est de quo accusetur Honorius, quod priuatis literis hæresim fouerit.

Ad **QVINTVM** dico; Canum bis errare in hoc argumento. **PRIMVM**, cum ait Agathonem anathema dixisse Honorio; nusquam enim hoc in epistolis Agathonis inuenitur. Sed Canus deceptus videtur ex summa Conciliorum, nam in hoc summa Conciliorum cōtra fidem ipsarum epistolarum habentur integræ in Conciliorum tomo secundo, sub nomine Honorij. **DEINDE** cum ait, hanc epistolam Agathonis scriptam esse ad Concilium sextum. Nō enim ad Concilium, sed ad Imperatorem scriptæ sunt ambæ Agathonis epistolæ.

Ad **SEXTVM** dico; epistolam Leonis ab iisdem esse corruptam, à quibus corrupta est sexta Synodus. Si quidem quæ illa pars quædam Concilij censetur, & cum ipso Concilio circumfertur. Vel certè Leo sequutus est iudicium legatorum Agathonis, ne disturbaret negotium iam confectum. Sed nos tenemur nos magis unū Leonem sequi, quam tot alios. Nos Pontifices; præsertim in quæstione de facto, quæ illi dem non pertinet.

Ad **SEPTIMVM**; obiicio auctores auctoribus, plures recentioribus, & antiquiores recentioribus; nam in primis S. Maximus, qui tempore Honorij vixit, in Dialogo contra Pyrrhum; Theophanes Isaurus in historia, quæ citat Onuphium & Emanuel Calleca in libro, quem scripsit pro Latinis contra Græcos; Honorium semper Catholicum fuisse testantur. Deinde Photius etiam Græcus, & Romanæ Ecclesiæ infestus libello de septem Synodis, ubi ad VI. Synodum venit, damnatos fuisse, Cyrum, Sergium, Pyrrhum, Paulum, Petrum; at de Honorio nihil dicit tale. Similiter Zonaras in vita Constantini

stantini IV. referēs nomina damnatorum in VI. Synodo, Honorium omittit. Quod idem facit Paulus Diaconus in vita eiusdem Constantini IV. Denique historici Latini ferē omnes, vt Beda, Anastasius Bibliothecarius, Blondus lib. 9. decadis primæ, Nauclerus, Sabellicus, Platina, & alij Honorium Catholicum, & sanctum Pontificem faciunt.

Addidi autem etiam Bedam, etiam si Canus nolit. Nihil enim dubito, quin idem senserit, etsi in eius libro de sex ætatibus irrepperit nomen Honorij inter eos, qui recensentur damnati in VI. Synodo. Videtur enim aliquis sciolus addidisse nomen Honorij in libro Bedæ, eo quod in VI. Synodo ubique inueniatur cum nominibus Cyri, Sergij, &c. Nam quod Beda Honorium pro viro sancto habuerit, etiam post eius mortem, patet tum ex lib. 2. hist. Anglorum, cap. 17. 18. & 19. vbi sapius tanquam de optimo pastore de Honorio loquitur; tum ex vita S. Bertolfi Abbatis, vbi nunc beatum, nunc S. Honorium vocat, & inter alia sic ait: *Erat, inquit, venerabilis presul Honorius sagax animo, sigens consilio, doctrina clarus, dulcedine & humilitate pollens.* Et infra: *Præbuit optatum munus S. Papa patri memorato Bertolfo, priuilegia scilicet sedis Apostolica, quatenus nullus Episcoporum in præfato cœnobio quolibet iure dominari conaretur.* Hæc Beda de Honorio; quæ certè non diceret, si eum pro damnato hæretico habuisset, vt aduersarij volunt.

CAPVT XII.

De aliis septem Pontificibus.

MICESIMVS QVARTVS Romanus Pontifex inter eos, qui errasse dicuntur, est S. MARTINVS I. quem accusant Magdeburgenses Cent. 7. cap. 20. quod in epistola ad Amandum docuerit, non esse dādā veniam Presbyteris, vel Diaconis post ordinationem suam peccantibus, quæ videtur esse species quædam Nouatianismi.

RESPONDEO; Martinus non loquitur de venia peccatorum, sed de restitutione ad sacra ministeria. Vult enim Presbyteros & Diaconos grauitè peccantes deponi à gradu suo;

ac si respuerint, & veniam petierint, absolui quidem à peccatis, sed nunquam restitui in suos gradus; quod idem omnes veteres docent.

VICESIMVS QVINTVSEST GREGORIVS III. què Magdeburgenses Cent. 8. cap. 10. in vita ipsius accusant; P. 1109. quòd in epistola ad Bonifacium iusserit iterum consecrari ordinaros ab aliis, quàm ab iis quos Romanus Pontifex miserat. Sed hoc est apertum mendacium. Gregorius enim solùm iubet iterum consecrari ordinaros à non veris Episcopis.

SECUNDO, eundem accusant; quòd in alia epistola ad Bonifacium permiserit viro ducere aliam vxorè, si propriam aliquidque propriam vxor debitum ei coniugale reddere valeat. quod est expressè contra Euangelium. Vt etiam annotauit Gratian. 32. q. 7. can. Quod proposuisti. Eiusdem enim accusatur à nonnullis Gregorius I. propter epistolam ad Augustinum Anglorum Episcopum, in quo similia veteri periuantur.

RESPONDEO; in primis mirandum esse, cur hoc habent Lutherani pro errore, cum id etiam Lutherus docuit, teste Ioanne Cochleò in septicipite, capite de Matrimonio. de dico; Gregorium non loqui de quacunque imbecillitate, sed de impotentia perpetua & naturali, per quam ad coniugium mulier: talia enim coniugia si ex causa contracta sint, censentur non esse coniugia, & Ecclesie solent uentur; vt habemus in decretalibus titul. de frigidis, cap. Et literis. ita respondet glossa in 20. dist. can. de libellis.

Sed contra hoc est, quod Gregorius videtur iudicatum fuisse verum Matrimonium, & non tam soluentem quàm ei secundum superaddendum. Scribit enim non debere virum à priore vxore subsidium auferre; id est, debere adhuc vt vxorè alere, & sustentare. Ideo posset etiam dici eadem glossa in 32. q. 7. can. Quod proposuisti, Pontificem dare re consilium, non præceptum, vt eam, quæ videbatur vxor, adhuc sustentet, si prouidentia eius indigeat. cum illa ipsius culpa acciderit, vt vxor illius esse non posset.

Est autem NOTANDVM, hanc sententiam non esse Gregorij I. sed solùm huius Gregorij III. Nam epist. illa ad Augustinum est vna, & eadem cum ista ad Bonifacium; quam certum est esse Gregorij III. vnde nō inuenitur inter opera beati Gregorij.

colleg. in septicipite

Gregorij, sed solum in tomis Conciliorum. Vbi etiam Concilium Romanum de gradibus prohibitis circa Matrimonium, tribuitur Gregorio I. & III. cum tamen reuera non possit esse nisi Gregorij III. vt patet ex Imperatoribus, qui nominantur in principio & fine Concilij.

VICESIMVS SEXTVS est NICOLAVS I. quem nonnulli reprehendunt, quod (vt refertur de consec. dist. 4. can. à quodam Iudæo) docuerit Baptismum in nomine Christi collatum, sine expressione trium personarum, esse ratum. Id enim est contrarium non solum Euangelicæ institutioni, sed etiam aliorum Pontificum decretis; nimirum Pelagij, & Zachariæ, qui Baptismum improbant eorum, qui tantum sunt baptizati in nomine Christi, & non expressè in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti; vt patet in eadem d. 4. can. Multi, & can. In Synodo. Neque potest responderi, tempore Nicolai non fuisse adhuc definitum, an Baptismus esset irritus, si conferretur in nomine Christi. Nam id fuerat definitum in Concilio Anglicano, à summo Pontifice Zacharia, qui Nicolaum præcessit, confirmato, vt patet ex canone, In Synodo, de consec. d. 4.

RESPONDEO; Nicolaum non definiendo quæstionem de fide, illud dixisse; sed solum vt doctorem particularem exposuisse obiter opinionem suam. Nam quod ille intendebat docere in illo canone, non erat de forma Baptismi, sed tantum de ministro, de quo interrogatus fuerat. Itaque postquam responderat & definierat, Baptismum esse ratum, etiam si à Iudæo, vel Pagano detur, quæ erat præcipua quæstio, addidit obiter; Baptismum esse ratum, siue in nomine trium personarum, siue in nomine solius Christi detur. In quo sequutus est Ambrosij sententiam lib. I. de Spiritu sancto, cap. 3. vt ipse ibidem dicit. Quæ sententia falsa quidem est meo iudicio; tamen non hæretica. Nam non inuenitur vlla certa definitio Ecclesiæ de hac re, & Patrum sententiæ inueniuntur etiam variæ.

Neque obstant canones illi Pelagij, & Zachariæ. Nam Pelagius non definit quidquam, sed solum vt Doctor in epistola ad Gaudentium explicat opinionem suam. Zachariæ autem canon mihi valde suspectus est. Nam Gratianus citat epistolam Zachariæ ad Bonifacium, cum hunc canonem ponit:

nit: at non inuenitur in epistolis Zachariæ ad Bonifacium, quæ exstant in tomis Conciliorum, talis aliqua sententia.

Deinde Concilij illius Anglicani non meminit Beda in historia gentis suæ, vbi tamen aliorum Conciliorum Anglicanorum mentionem semper facit. Immò ipse Beda contrariam sententiam sequitur. Nam in cap. 10. Act. approbat sententiam Ambrosij de Baptismo in nomine Christi. Qui nec nec potuit ignorare decretum Concilij Anglicani, si reuera fuit, cuius meminit Zacharias, cum ipse eodem tempore exeret, & adhuc Zachariæ superuixerit; nec vilo modo credibile sit, eum voluisse Concilio, in sua patria celebrato, & Apostolica confirmato, contradicere.

Admissa autem auctoritate Concilij, & Zachariæ, reprobandetur dupliciter. PRIMO cum Magistro in 4. d. 3. in illo Concilio fuisse solùm definitum, non esse ratum Baptismum in inuocatione trium diuinarum personarum. Non autem definitum, an illæ tres personæ implicitè an explicitè nominari deberent: & proinde non pugnare istum canonem cum sententia Ambrosij, & Nicolai, qui docuerunt, sufficiens implicitam nominationem trium personarum in vno Christi nomine. Ad quem modum etiam istum canonem Concilij intellexit D. Bernardus in epist. 340. & Hugo de S. Victore, & omnes alij Doctores illius ætatis, qui non obstant eorum Concilij Anglicani, docuerunt, Baptismum in nomine Christi esse ratum.

SECUNDO dici potest, Concilium Anglicanum non esse verè & propriè probatum ab Apostolica sede, & ideo non commendare rem de fide. Zacharias enim laudauit quidè Concilium Anglicanum, & eius decreta citauit ad suum propositum, non tamen propriè vt Pontifex, & ex intentione confirmandi Concilij, illud probauit. Aliud enim est Pontificem ferre & firmare decreta Conciliorum; aliud verò ad aliquod aliud propositum ea commendare.

VICESIMVS SEPTIMVS est STEPHANVS VI. cuius iungitur XXVIII. SERGIVS III. Nam vt ex Platina & alijs constat, Stephanus Papa irritauit acta Formosi Papæ prædecessoris sui, & ordinatos ab illo iterum iussit ordinari. Preterea de sensu Sacramentum pendere à virtute ministri, qui est error in fide manifestus. Quocirca Ioannes IX. irritauit postea acta

acta Stephani VI. & approbavit acta Formosi. Sed rursus paulo post Sergius III. iterum irritavit acta Formosi, & proinde etiam Ioannis, & approbavit acta Stephani. Ex his Pontificibus contrariis inter se, necessariò aliqui errant, ut observarunt diligenter Magdeburgenses Centur. 9. cap. 10. in vita Stephani VI. & Centur. 10. cap. 10. in vita Ioannis IX. & Sergij III.

RESPONDEO; errasse Stephanum VI. & Sergium III. sed in quaestione facti, non iuris; & malo exemplo, non falsa doctrina. Hæc enim est historia. Formosus Cardinalis & Episcopus Portuensis à Papa Ioanne VIII. depositus, ac degradatus, & ad sortem laicorum redactus, ex vrbe discessit, & iuravit, nunquam se vel ad urbem, vel ad Episcopatum rediturum. Paulo post mortuo Ioanne VIII. successor eius Martinus II. absoluit Formosum à iuramento incaute prolato, & dignitati pristinae restituit. Nò diu post idem Formosus, Papa creatur, vivit annis quinque, & apponitur ad Patres suos.

Succedit Stephanus VI. qui magno odio in Formosum incensus, & vel nesciens, vel non credens eum à Martino Papa fuisse absolutum à iuramento, publicè in Concilio Episcoporum decernit, Formosum nunquam fuisse legitimum Pontificem, & ideo irrita esse debere omnia eius acta; & qui ab illo sacros ordines acceperant, coegit iterum ordinari, tanquam nihil ab illo accepissent. Displicuit hoc factum omnibus, & ideo Pontifices tres ordine succedentes, Romanus I. Theodorus II. & præcipuè Ioannes IX. convocato alio Concilio Episcopali iudicaverunt, Formosum verum Pontificem fuisse, & Stephani VI. sententiam irritaverunt. Successit postea Sergius III. & in omnibus Stephanum VI. imitatus est. præcipua ergo quaestio fuit; an Formosus fuisset Papa legitimus, nec ne. in qualibus quaestionibus non negamus posse errare Pontifices, & de facto errasse Stephanum & Sergium.

Sed OBJECIES; Stephanus & Sergius non solum iudicarunt, Formosum non fuisse verum Pontificem; sed etiam ordines sacros, quos ille contulerat, non fuisse ratos. qui est error manifestus contra fidem. Nam etsi Formosus non fuisset Papa, & semper mansisset depositus, & degradatus; tamen quia aliquando verus Episcopus fuerat, & erat quoad characterem & ordinis potestatem, quæ non potest vllò modo auferri, ex-

ror in fide est dicere; ordines sacros ab illo collatos, non fuisse veros ordines sacros.

RESPONDEO; Stephanum & Sergium non edidisse illud quod decretum, quo decernerent ordinatos ab Episcopo degradato, vel nominatim à Formoso tanquam degradato, iterum ordinandos: sed solum de facto iussisse iterum ordinari. Quæ iussio non ex ignorantia, aut hæresi, sed ex causa in Formosum procedebat. Notat enim Sigebertus in Chronico anni DCCCC. III. Stephanum VI. reclamantibus per omnibus per vim exordinasse à Formoso ordinatos.

VICESIMVS NONVS est IOANNES XIII. siue, vt alii dicunt, XIV. quem Magdeburgenses Centur. 10. cap. 6. col. 394. accusant horreni erroris, & sacrilegij; quod contra Champanensium institutionem cœperit baptizare campanas. quod etiam frequenter alij hæretici nobis obiiciunt. Mirum verò est, ut etiam dicant campanas à nobis antea catechizari, & ut vt possint fidei Symbolum resonare.

Vel igitur rem ipsam, vel nomen Baptismi campanarum reprehendunt. Si rem, apertè decipiuntur, vel mentum; enim campanæ reuera baptizantur; sed solum benediciuntur, & dedicantur diuino cultui, eo modo, quo templa, altaria, cœlices, & alia sacra vasa, vt patet ex pontificali, vbi habetur benedictio campanæ, & nulla fit mentio vsquam Baptismi, neque dicitur: *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti.* Sed solum funduntur preces ad Deum, vt in aliis benedictionibus. Si nomen reprehendunt; sciant nomen Baptismi non à Pontificibus; sed à vulgo, & quidem metaphoricè accommodatum campanarum benedictioni; quia minime vident campanas aqua benedicta aspergi, & eis nomina interdum imponi, vt distinguantur aliæ ab aliis.

TRICESIMVS est SYLVESTER II. quem magum & necromanticum fuisse, & à Diabolo discriptum in templo S. Crucis in Hierusalem, refert Martinus Polonus in Chronico, & ex eo Magdeburgenses Centur. 10. cap. 10. & Tilmantius lib. 1. cap. 9. de Ecclesia. Constat autem necromanticos vt plurimum esse infideles, & Diabolum pro Deo colere.

RESPONDEO; sine dubio esse fabulas, quæ narrantur de magia, & morte Syluestri II. Nam nec vllus bonæ fidei auctor vetustus id pro certo affirmat: & exstat adhuc in Eccle-

in Lateranensi sepulcrum huius Pontificis, cum Epitaphio posito à Sergio IV. Papa, "viro sancto, omnium scriptorum consensu, qui tantum quinque annis fuit posterior Syluestro; in quo Epitaphio laudatur Syluester tanquam optimus Pontifex. Occasio fabulandi de magia huius Syluestri fuit, quia erat Syluester peritissimus geometriæ, de qua etiam libros scripsit; seculo autem illo, id est, D C C C C. quo nullum fuit indoctius, & infelicius, qui Mathematicæ, aut Philosophiæ operam daret, à vulgo magus putabatur. Vide Onuphrium in annotatione ad Platinam.

CAPVT XIII.

De Gregorio VII.

RICESIMVS PRIMVS, qui erroris arguitur ab aduersariis, est GREGORIVS Papa eius nominis septimus. Eum enim Magdeburgenses Centur. II. cap. 10. reprehendunt vt hæreticum, necromanticum, seditiosum, simoniacum, adulterum, ac pessimum non solum omnium Pontificum, sed ferè omnium hominum. Et idcirco eum non Gregorium, vt vocabatur in Pontificatu, neque Hidebrandum, vt dicebatur ante Pontificatum; sed Helbrand, appellant, quod Germanicè inferni titionem significat.

Eundem Gregorium Theodorus BIBLIANDER in Chronico vult esse ipsum Gog principem Magog: & omnes alij huius temporis hæretici nullum Pontificem magis detestantur, quàm istum; ac præsertim Tilmannus lib. I. de Ecclesia, cap. 9. vbi apertissimè mentitur, ea quæ narrantur mala de Gregorio VII. haberi in libris Monachorum, Papæque adulatorum; cum tamen & ipse Tilmannus, & Centuriatores nullum proferant testem, præter vnum qui fuit hostis iuratus Gregorij VII. omnia enim probant vnus Bennonis Cardinalis testimonio, qui illo tempore vixit, & vitam Gregorij VII. scriptam reliquit.

Ego autem in huius Bennonis librum legens, & impudentissimorum mendaciorum plenissimum inueniens, alterum è duobus mihi persuasi; aut reuera nihil tale eo tempore scripsisse Bennonem, sed aliquem Lutheranum esse huius libri

auctorem, qui eum sub Bennonis titulo ediderit; aut certe Bennonem illum non tam scripsisse vitā Gregorij VII. quam sub nomine Gregorij VII. voluisse depingere ideam pēniti Pontificis, ad eum modum, quo Xenophon scripsit vitā Cyri Regis Persarum; qui non tam narrauit quid Cyprianus scriberet, quā quid agere debeat optimus Princeps.

Non esse autem vllam fidē habendam huic Bennoni perspicuum est ex eo, quòd contrariū scribunt omnes alij auctores, qui illo ipso tempore aliquid de hac re ediderunt: quoniam maior fides habenda est, quā Bennoni; tum quòd istiusmodi sint, ille vnus tantū; tum etiā quòd Benno fuerit Cardinalis non à vero Papa Gregorio VII. creatus, vt mentitur Blander in Chronico tab. 13. qui Bennonem Gregorij Cardinalem, & ipsi Gregorio intimum fuisse dicit: sed ab Antipapa Clemente III. quem Imperator in odium Gregorij constituerat, vt patet ex lib. Onuphrij de Pontificibus. Cū enim esset Cardinalis Antipapæ, non poterat bene loqui de veropapa. Illi autem alij auctores neutri parti erant obstricti beneficio aliquo, & ideo rectius iudicabant. Esse autem eorum quæ scribunt ceteri, iis quæ Benno scribit, facile demonstrari potest.

Quatuor sunt ad quæ reuocari possunt omnia, quæ Benno. PRIMVM est, Gregorium VII. per vim militarem, quam ipse sibi pecuniis comparauerat, in ualido Pontificatum nullo Cardinalium subscribente, & sine vllō ceteri & populi consensu. At S. ANSELMVS Episcopus Lucensis, qui tunc viuebat, in epistola ad Guibertum, qui in schismate Antipapa dictus Clemens III. ita scribit: *Vt ergo, inquit, beato Gregorio patri nostro dicam, quod de Cornelio scriptus beatus Cyprianus: factus est Episcopus de Dei, & Christi iudicio, de clericorum penè omnium; &, vt verius dicam, omnino omnium testimonio, de plebis, qua tunc aderat Gregorio, de sacerdotum antiquorum, & honorum virorum testimonio, cum nemo ante se factus esset, cum Alexandri locus esset, cum locus Petri, & gradus cathedra sacerdotum adiret, &c.* Hanc epistolam refert Abbas Urspergensis in Chronico, & subiungit, istum Anselmum fuisse virum doctissimum, & sanctissimum; adeò vt viuus, & mortuus miracula claruerit.

Exstat etiam apud Platinam forma electionis huius Pontificis in hæc verba: *Nos sanctæ Romane Ecclesiæ Cardinales, Clerici, Acolyti, Subdiaconi, Presbyteri, presentibus Episcopis, Abbatibus, multisq; tum Ecclesiasticis, tum laici ordinis, eligimus hodie, X. Kal. Maij, in basilica S. Petri ad Vincula, anno salutis M. LXXIII. in Verum Christi Vicarium Hildebrandum Archidiaconum, virum multa doctrina, magna pietatis, prudentia, iustitia, constantia, religionis, modestum, sobrium, continentem, &c.* quæ forma diuina prouidentia conseruata videtur ad Bennonis mendacia coarguenda: Idem autem scribunt omnes alij auctores, quos infra citabimus.

DEINDE scribit Benno, Henricum IV. in fontem à Gregorio VII. excommunicatum, quod idem audent asserere Magdeburgenses Centur. II. cap. 6. col. 264. At STEPHANVS Episcopus Halberstatensis, vir sanctus & doctus, illo ipso tempore scripsit hæc verba in epistola ad Walramum Episcopum, teste Dodechino in additione ad Marianum Scotum, anno M. XC. & Trithemio in Chronico: *Audi, inquit, vera, non fucata; audi fortia, non faceta. omnis qui dignitates spirituales diuendit, hæreticus (simoniacus) est: Dominus autem Henricus, quem Regem dicunt, Episcopatus, & Abbatis vendit. Etenim Constantiensem, Bambergensem, Moguntinensem, & plures alios, pro pecunia; Ratisponensem, Augustensem, & Strasburgensem, pro gladio; Abbatiam Fuldensem, pro adulterio; Monasteriensem vero Episcopatum, quod dicere & audire nefas est, pro sodomitica immunditia vendidit. Quæ si impudenter negare & olueris, teste cælo, teste terra, omnes etiam à furno redeuntes scioli concludent hoc; Dominus Henricus hæreticus est. Pro quibus nefandis malis ab Apostolica sede excommunicatus, nec potestatem aliquam super nos, quia Catholici sumus, poterit exercere.* Hæc ille.

Marianus Scotus, qui ipso tempore Henrici IV. floruit, in Chronico anni M. LXXV. Hæc, inquit, & similia nefanda, & inaudita Henrici Regis flagitia videntes, & audientes fieri Catholici viri per id temporis in Ecclesia constituti, cum Propheta Helia zelo Domini zelantes pro domo Israël, directis Romam nunciis ad Alexandrum Apostolicæ sedis antistitem, hæc, & alia quàm plurima, quæ in regno Teutonico, insipientibus simoniacis hæreticis Rege Henrico auctore & patrono dicta

dicta & gesta sunt, tam literis, quam viva voce gemens, ac dolendo conquesti sunt.

Item DODECHINVS Mariani continuator, anno M. C. VI. Henricum, inquit, hominem peruersum, & in fide & doctrina ab Ecclesia eiectum constat manifestè; & vendidit enim omnia spiritualia. Idem verò auctor anno M. XC. & M. XCIII. multa scelera horrenda prorsus Henrici IV. refert. Sanctus quoque ANSELMVS Cantuariensis eiusdem temporis auctori epistol. ad Walramum, quæ præcedit librum de azyro, Henricum IV. Neronis, Domitiani, & Diocletiani succellum vocat. Denique non pauca Henrici scelera referunt Lambertus Schaffnaburgensis, Abbas Urspergensis in Chronico, Albertus Krantius lib. 5. Metropolis, & lib. 5. Saxonie, & Laurentius Auentinus lib. 5. annalium Boiorum; quibus auctoribus Scaldenburgenses multum tribuere solent. Quid, quod Cæsar ipse idem fatetur? sic enim scribit lib. 4. Infit. cap. 11. Imperator Henricus eius nominis quartus, homo leuis & rarius, nullius consilij, magne audacia, & vita dissoluta, Imperatoratus totius Germania habebat in aula sua partim venales, partim præda expositos.

TERTIO scribit Benno, Gregorium Papam hereticum Berengarianum fuisse; hoc est, non certò credidisse in Eucharistia adesse verum Christi corpus. Sed certè nihil minus de hoc Pontifice dici potest. Nam (vt omitam quod sanctus ab omnibus scriptoribus appellatur, quod Leoni IX. & Nicolao II. qui Berengarium damnauerunt, semper communiuit, quod nullus probatus auctor, ac ne Sigebertus quidem, qui parum ei fauit, tale aliquid asserere ausus est) hic ipse Gregorius in Concilio Turonensi tanquam legatus summi Pontificis præsidens eundem Berengarium confutauit. Sic enim GVITMUNDVS scribit lib. 3. de Eucharistia: Ipsa (Eucharistia) per B. Leonem Papam hac Berengariana figmenta a multis hereticis ortu damnauit. Deinde per hunc ipsum, qui nunc præfatus est, Gregorium Papam tunc Archidiaconum eiusdem Romane sedis, in Concilio Turonensi conuicit: ipsumque Berengarium, vt videbatur, correctum, ac propria manus Sacramentum satisficientem, clementer suscepit. Reuersumque aliquantulum post ad Comitum suum, agente sancta recordationis Nicolai Papa in generali Concilio Roma iterum confutauit.

Ac ne fortè dicant, Gregorium, cùm esset Archidiaconus, Catholicum fuisse, in pontificatu verò hæreticum factum; legatur Thomas Waldensis, tomo 2. de Sacramentis, cap. 43. vbi recitat ad verbum sententiam Gregorij huius Papæ septimi, quam in Romano Concilio contra Berengarium tulit anno Pontificatus VI. ex qua luce clarius apparebit, mentitum esse Bennonem.

QUARTO scribit BENNO, Gregorium virum deterrimum fuisse, simoniacum, magum, adulterum, homicidam, deniq; omnibus sceleribus coopertum: & historias quasdam narrat, quarum nulla exstant vestigia in bonis auctoribus; & eas tamen pro oraculis vendunt Illyricus & Tilmannus.

At contrarium scripserunt illo ipso tempore, & posterioribus seculis omnes ferè alij auctores. Ac, vt solùm Germanos proferam, TRITHEMIVS in Chronico scribit hoc modo de conciliabulo Imperatoris: *Ad hoc, inquit, Concilium malignantium Gulielmus Abbas Hirsaugiensis vocatus ire contempsit; quippe qui Vicarium Christi sanctum & innocentem noverat.* OTHO Frisingensis lib. 6. histor. cap. 32. *Hildebrandus, inquit, semper in Ecclesiastico rigore constantissimus fuit.* Et cap. 34. *Forma, inquit, gregis factus, quod verbo docuit, exemplo demonstravit; ac fortis per omnia athleta murum se pro domo Domini ponere non timuit.* Et cap. 36. *Ecclesia tanto pastore, qui inter omnes sacerdotes, & Romanos Pontifices precipui zeli & auctoritatis fuit, orbata, dolorem non modicum habuit.* KRANTIVS in Metropoli lib. 5. cap. 20. *Henricus IV. inquit, Ecclesiarum iura inuasit, Episcopos pro suo arbitrio instituens, destituensque, summum Pontificem Gregorium VII. virum sanctum insectatus est.*

ABBA S Urspergensis, non videtur ausus fuisse, nimis apertè Gregorium VII. laudare: tribus tamen in locis indicat sententiam suam. PRIMO, vbi verbis clarissimis Henricum VI. vituperat: *Anno, inquit, Domini M. LXXVIII. Henricus Rex adolescentia & sus libertate, Saxoniam solam ex omni Romano Imperio cepit incolere; Principes despiciere; Nobiles opprimere; Inferiores sustollere; Venatus, lusibus, ceterisque eiusmodi exercitiis, plusquam iustitiis faciendis, vt incusatus est, operam dare; Filias illustrium quibuslibet obscure natis conjugare; privata præsidia, nimirum potentibus non satis fidens instituire.*

stituere. Et infra: *Hic finis, hic interitus, hacque sortitione Henrici, illo sub vocabulo, quarta Rom. Imperatoris, a papa appellatus; a Catholicis vero; id est, cunctis B. Petro, suoque successoribus fidem & obedientiam lege Christiana conservantem archipirata, simul & haesiarcha, necnon & apostata, persecutorque, plus animarum, quam corporum competeret dicitur.* Hæc ille. Vbi dum Henricum ab adolescentia in tyrannidem declinasse docet, iustum Gregorij iudicium in eum Regem fuisse demonstrat.

Deinde infra, cum citasset verba conciliabuli contra Gregorium, ac deinde defensionem S. Anselmi pro eodem Gregorio, ita subiungit Abbas: *Hæc priori sententia Valde curiosa scripsit Anselmus Episcopus, vir literis apprime eruditus, ingenio acutissimus, facundia præcipuus; & quod commendatus est, in Dei timore, & sancta conuersatione uosissimus; adeo ut tam in vita, quam post mortem referenturaculis clarus.* Hæc ille. Qui certè dum anteponebat Gregorium laudatorem reprehensoribus, mirum si non ipse etiam Gregorium tacite laudare videatur.

Deniq; infra sic ait de successore Gregorij VII. *Dilectus Cardinalis Romanus, & Abbas Casinensis, uerus Christi famulus, licet multum corde simul & corpore renites, laboratur. Sed cum infirmitate graui laborans ad summam uicem proueheretur, precibus obtinuit, ut infra non minus dies ex hac uita tolleretur.* Quis autem dubitat hunc debetum, si uerus Christi famulus erat, non fuisse unquam approbatorum causam Gregorij, nisi eam iustissimam esse cognouisset.

NAVCLERVS in Chronico, generat. 37. *Vir, inquit, Gregorius religiosus, timens Deum, iustitia & aequitate amator, in aduersis constans, qui propter Deum, in his qua aduersitiam pertinebant, nihil timuisset perficere.*

MARIANVS Scotus Fuldenfis Monachus, qui tempore Gregorij VII. vixit, in Chronico anni M. LXXV. Gregorium inquit, *querimoniis, & clamoribus Catholicorum iniustus Henricum, & scelerum eius immanitatem auditis, & Dei accensus, iam dictum Regem excommunicatum pronuntiavit, maxime propter simoniam, quod factum Catholicis quidem uiris bene placuit; simoniacis uero ac fautoribus Regis uisum displicuit.*

DODECHINVS Abbas continuator Mariani, anno M. LXXXV. Ipse, inquit, *Urbanus Venerabilis Papa Gregorij scripta & dicta contra schismaticos habita confirmavit.* Et anno M. XC. beatæ memoriæ Papam, Gregorium nominat.

LAMBERTVS Schaffnaburgensis, qui eodem tempore vixit, in historia rerum Germanicarum: *Hildebrandi, inquit, constantia, & inuictus aduersus auaritiã animus, omnia excludebat argumenta humanã fallacia.* Item: *Signa, & prodigia, quæ per orationes Gregorij Papa frequentius fiebant, & zelus eius feruentissimus pro Deo & Ecclesiasticis legibus factus eum contra venenatas detractorum linguas communiebãt.* Item ibidem refert obitum GVLIELMI Episcopi Traiecten. qui vnã cum Bennone Gregorium oppugnauerat: *Repente, inquit, grauissima egritudine correptus, miserabili eiulatu coram omnibus vociferabatur, iusto Dei iudicio se & presentem vitam amisisse & aternam, quod Regi ad omnia, quæ perperam intendisset, operam suam summo annisu præbuisset, atque in spem gratiæ eius, Romano Pontifici sanctissimo, & Apostolicarum virtutũ viro graues contumelias sciens & prudens innocenti irrogasset.* Denique ibidem: *Papa, inquit, ubi Misfarum solennia celebrasset, proferens manu corpus Dominicum ad Regem, palam ait: Ego iam pridem à te, tuisq; fautoribus insimulor, sedem Apostolicam per simoniacam heresim occupasse, & aliis criminibus vitam maculasse. Quo igitur satisfactionis compendio, omnem omnibus scandali scrupulum auferam, Deum precor, ut suo me hodie iudicio vel absoluat subiecti criminis suspicione, si innocens; vel subitanea morte interimat, si reus.* & mox partem Dominici corporis accepit, & comedit, quæ liberrimè assumpta, cum populus innocentia Pontificis congratulatus in laudes Dei aliquandiu acclamasset, ad Regem conuersus: *Fac, inquit, fili, si placet, quod me facere vidisti. Rex post dilationem impetratam, recusauit eo modo se purgare, nec iniuria: ubi enim ad suos redierat, statim etiam ad ingenium rediit, nec prius quieuit, quàm & B. Gregorium Vrbe expulisset, & Gilbertum Rauennatensem Episcopum eius loco supposuisset.* Hac ille.

IOANNES AVENTINVS restat ex Germanis, qui hoc nostro seculo scripsit, & licet multa scribat in Gregorium nostrum ex auctore quodam sine nomine, ac propterea etiam

sine

sine auctoritate: tamen alicubi etiam veritate victus, Henricum reprehendit, & Gregorium laudat. Sic enim ait lib. 5. annualium Boiorum pag. 563. *Henricum stupris, amoribus, prodiciis, & adulterij flagrasse infamia, ne amici quidem negent.* Et infra: *Gregorium virum sanctissimum pernicacitorem extitisse, Paulus Bernrietenensis, qui eius vitam libris duobus complexus est, & reliqui eius partium acerrimi propugnatores produnt.* Et infra pagina 579. posteaquam descripsit etiam Gregorio ab aduersariis obiecta, ita subiungit: *Aduersus Anselmum Lucensis Episcopus (qui hymnos, & alia, qua de seruatoris nostri cruciatibus prescripta sunt, de Gregorio interpretatur) & Gulielmus Hirjunus, qui suam causam, se ipsos esse miraculis post mortem declararunt, plerasq; scripturas.*

Habemus igitur innocentiam Gregorij probatam impudenter; testimonio scriptorum; testimonio aduersarij inuentis; & testimonio Dei a Pontifice inuocati. VNA sollicitudo est calumnia Sigeberti, qui in Chronico scribit, Gregorium VII. sensisse; Presbyterum concubinarium, si forte factum sciret, non posse reuera consecrare; & idcirco interdictum Christianis, ne concubinariorum Presbyterorum sacra adteressent.

RESPONDEO; Sigebertum fuisse ex sectatoribus Henrici IV. ut Trithemius refert in Catalogo scriptorum, ubi etiam Trithemius interpretatum interdictum Gregorij. Quod autem Gregorius iusserit, longè melius, & fidelius refert B. Anselmus Sigeberto antiquior & sanctior. Qui in epist. 8. ad Gallicanum Abbatem sic ait: *De Presbyteris, inquit, qui se aperte reprobis, & libidinis commercio Deo execrabiles exhibent, commendandum est, quòd Apostolica prudentia Ecclesiasticos, in quoque rigore constituit; nempe nullatenus conuenit, ut non reuerenter assetur, ubi pertinaciter aperta, & impudenti libidine fetentes, Dei & Sanctorum prohibitionem contemnentes, sacris altaribus deseruiunt: immò non deseruiunt, sed quoniam ad ipsos pertinet, turpiter commaculant. Non quo quis eos tractant, contemnenda, sed ipsos potius tractantes execrabiles existimet; ut qui Dei, & Angelorum presentiam non reuerentur, vel hominum detestatione repulsi, sacra contrauiuata consistant.* Hæc ille. Qui rectissimè decretum Gregorij tempore suo editum explicauit.

Placet nunc Catalogum adscribere eorum auctorum, qui de Gregorio VII. honorificè scripserunt. PRIMV Migitur ipsius Gregorij atate scripsit LEO Hostiensis circa annum M. LXXX. in lib. 3. historiae Cassinensis, multa de sanctitate huius Gregorij; in quibus etiam sunt cœlestes reuelationes, & visiones probatissimorum seruorum Dei. Eodem tempore de Gregorio, vt sancto Pontifice, scripsit MARIANVS Scotus li. 3. Chronici ab anno M. LXXV. vsq; ad annum M. LXXXIII. Item LAMBERTVS Schaffnaburgensis in historia Germanica, non procul à fine. S. ANSELMVS Cantuariensis in epistola 8. & initio libri de azyma. S. ANSELMVS Lucensis in epist. ad Guibertum apud Abbatem Urspergensem. STEPHANVS Halberstatensis in epist. ad Walramum apud Dodechinum in addit. ad Marianum Scotum. BERNARDVS Corbeiensis in Apologia pro Gregorio, teste Trichemio in Catalogo scriptorum. GVITMUNDVS lib. 1. & 3. de Sacramento Eucharistiæ. Denique PAVLVVS Bernrietenensis, & Gerochus Reicher-spergensis; quos pro Gregorio scripsisse, & propterea exilium passos; testatur Ioannes Auentinus lib. 5. anal. Boiorum. Higitur decem sancti & docti scriptores viuentem Gregorium defendebant, solus exstat ex scriptoribus illius atatis Benno Pseudocardinalis, qui accuset.

Deinde circa annum M. C. SIGEBERTVS in Chronico, etiam si Henrico Imperatori faueret, vt supra diximus, nulum tamen crimen Gregorio ascribere ausus est, eorum quæ Benno & Centuriatores referunt. Solùm tribuit ei zelum inconsideratum, & errorem circa Sacramenti Ministros, à quo quo satis eum Anselmus purgauit. Porro idem Sigebertus ibidem non tacet, pro Gregorio scripsisse Anselmum Lucensem; & huius Anselmi sanctitatem à Deo signis, & prodigiis demonstratam esse. Quod certè ad magnam Gregorij laudem pertinet. Non diu postea GRATIANVS circa annum M. C. L. decretum Gregorij retulit 15. q. 6. can. Nos Sanctorum. Et pro Gregorio nostro egregiè scripsit OTHO Frisingensis, & genere, & eruditione, & vitæ probitate nobilissimus, lib. 6. hist. Item GVIELMVS Tyrius circa annum M. C. LXXX. lib. 1. de bello sacro, cap. 13. & GOTFRIDVS Viterbiensis in Chronico suo vniuersali, par. 17. CONRADVS Abbas Urspergensis circa annum M. C. C. in Chronico, etsi nec apertè laudat, nec

vituperat Gregorium, laudat tamen (vt diximus) oculis
 multis modis, nullo autem modo reprehendit. Eodem tem-
 pore Dodechinus in additione ad Marianum apertissime Gre-
 gorium laudat, & Henricum vituperat. VINCENTIVS circa
 annum M. C. C. L. in speculo historiali lib. 25. cap. 44. miraco-
 lis, & dono prophetiæ Gregorium VII. claruisse testatur. Et
 eundem cum honore citat S. Thomas 2. 2. quæst. 12. articulo.
 MARTINVS Polonus circa annum M. C. C. C. in vita eun-
 dem Gregorij. Et Ioannes Vilanus lib. 4. histor. Florentinæ,
 cap. 21. BLONDVS circa annum M. C. C. C. C. decade 1. libro 9.
 Matthæus Palmerius in Chronico, & Thomas Waldemero-
 mo 2. cap. 43. S. ANTONINVS circa annum M. C. C. C. C. se-
 cunda parte summæ historialis tit. 16. cap. 1. §. 21. Platina vita
 Gregorij, & Æneas Syluius in compendio Blondi. Iuan-
 NES Trithemius circa annum M. D. in Chronico. Ioannes
 Nauclerus in Chronico gen. 37. Albertus Kranzius lib. de
 tropolis, & Sabellicus Enneade 9. lib. 3. & Volaterranus in
 Anthropologia, res gestas Gregorij, vt planè sanctissimi
 descriperunt. Qui sunt auctores triginta duo, quos mihi
 noni ad retundendam Centuriatorum & Tilemanni appu-
 dentiam opponimus: necnon ad coarguendum Tilemanni
 mendacium, qui scribere ausus est, Gregorij VII. hanc pro-
 dita esse in lucem à Monachis & adulatoribus Papæ cum nos
 contra ostenderimus, Gregorium ab omnibus laudari.

CAPVT XIV.

*De ceteris Pontificibus, quibus error in fide
 tribuitur.*

TRICESIMVS SECVNDVS est ALEXANDER
 qui capit. Cùm esses, de Testamentis, dicitur
 alienum à diuina lege & Ecclesiæ consuetudine
 vt in Testamentis requirantur plures tribu-
 bus: & ibidem sub pœna excommunicationis præcipit, ut
 nullus rescindat Testamenta cum tribus testibus facta. Alio-
 trarium est in praxi totius orbis Christiani. Nec enim habet
 tur rata Testamenta, nisi septem testibus adhibitis. I. A. M. A.
 xander, capit. Licet, de sponsa duorum, dicit quosdam leges
 praxi

prædecessores iudicauisse, Matrimonium per verba de præ-
senti contractum, non tamen consumatum, posse dirimi per
aliud Matrimonium: se tamen contrarium sentire. Ex quo se-
quitur, vel Alexandrum, vel etiam prædecessores eius errasse.

Respondeo ad PRIMVM cum glossa Canonistarum; Ale-
xandrum non tradere eam legem nisi hominibus sibi subie-
ctis in temporalibus, & spiritualibus; & proinde non deroga-
re istum canonem legibus ciuilibus, nec praxi reliqui orbis
Christiani. Vel si tradat legem omnibus Christianis, debere
intelligi solum de causis piis, de quibus Ecclesia iudicat; id
est, voluisse Pontificem, vt testamenta, non quidem omnia,
sed illa solum, quæ Ecclesiam, vel locum pium hæredem fa-
ciunt, valeant, etiamsi tribus tantum adhibitis testibus facta
sint. Ad SECUNDVM dico; nec Alexandrum, nec eius præ-
decessores aliquid definiuisse; sed solum quid sentirent, expli-
cuisse.

TRICESIMVS TERTIVS est CELESTINVS III. quem
Alphonsus de Castro lib. I. de hæresibus, cap. 4. affirmat, non
posse vilo modo excusari ab hæresi, quod docuerit per hære-
sim ita Matrimonium solui, vt liceat ei coniugium aliud ini-
re, cuius prior coniunx in hæresim lapsus sit. tametsi enim nunc
decretum hoc Celestini non exstet, tamen fuit olim in anti-
quis decretalibus, capit. Laudabilem, de conuersione infide-
lium, quod decretum Alphonsus vidisse se dicit. Esse autem
hanc Celestini sententiam hæreticam, planum est; tum quia
contrarium docuit Innocentius III. cap. Quanto, de diuor-
tiis; tum etiam quia idem definitum est in Concilio Triden-
tino sess. 24. can. 5.

RESPONDEO; nec Celestinum, nec Innocentium aliquid
de ea re certi statuisse; sed vtrumq; respondiisse, quod sibi pro-
babilius videbatur. Id quod manifestè colligitur ex verbis In-
nocentij; qui cum dicit, prædecessorem suum aliter sensisse,
indicat, in opinione rem totam adhuc positam fuisse. Quod
verò Alphonsus ait, epistolam Celestini fuisse aliquando in-
ter epistolas decretales; verum quidem est, sed non potest inde
colligi, factum esse à Celestino decretum planè Apostoli-
cum, & ex cathedra; cum constet, multa esse alia in epistolis
decretalibus, quæ non faciunt rem aliquam esse de fide, sed
solum opiniones Pontificum de ea re nobis declarant.

37. **TRICESIMVS QVARTVS** est **INNOCENTIVS III.** qui in capite, Per venerabilem, qui filij sint legitimi, docet legem veterem nondum planè esse abrogatam: *Sane*, inquit, *cum Deuteronomium secunda lex interpretetur, ex vi Societatis comprobatur, Et quod ibi decernitur, in Testamento novo debeat obseruari.* At pugnat hoc decretum Innocentij cum decreto S. Petri, Acto. 15. **RESPONDEO**, Innocentium eo loco non voluisse dicere, Deuteronomium hoc tempore debere seruari ad literam; sed quatenus quæ in eo dicebatur, signa erant Testamenti noui. Ideo enim existimauit Innocentius, dictum esse Deuteronomium secundam legem, quia multa continet ad legem nouam figuratè pertinentia.

38. **TRICESIMVS QVINTVS** est **NICOLAVS III.** qui in capite, Exiit, de verborum significatione in Sexto, definit Christum verbo & exemplo docuisse perfectam paupertatem, que consistit in abdicatione omnium rerum, nullo sibi dominio relicto, nec in particulari, nec in communi; ac proinde talem paupertatem esse sanctam & meritoriam. At hoc falsum est & hæreticum docet Ioannes XXII. in extrauagantijs suis, titulo de verborum significatione. Nam in extrauagantijs Ad conditorem canonum; docet esse impossibilem talem paupertatem, qua quis in rebus vsu consumptibilibus abiciat se omni dominio, solo vsu retento; & in extrauagantijs, Cum inter nonnullos; declarat esse hæreticum dicere, Christum talem paupertatem verbo aut exemplo docuisse. Et in extrauagantijs, Quia quorundam, idem docet, ac prolixius in eadem Ioannes de Turrecremata lib. 2. summa, cap. 112. conatur omnibus hos Pontifices conciliare, sicut etiam ipse Ioannes nititur ostendere, se à Nicolao non dissentire.

At profectò, nisi ego vehementer fallor, in omnibus conciliari nequeunt. Est igitur aduertendum, tres questiones tractari à Ioanne & Nicolao. **PRIMA**, an in rebus vsu consumptibilibus possit separari vsus à dominio. **SECUNDA**, an paupertas, quæ omne dominium à se remouet, solo vsu relicto, sit sancta & meritoria. **TERTIA**, an Christus talem paupertatem verbo & exemplo docuerit.

De primâ Ioannes respondet, non posse separari vsum à dominio in eiusmodi rebus. dominari enim est posse rem destruere. Proinde impossibile est, posse rem destruere vtendo, vt

panem comedendo, & non posse Dominum illius rei. At Nicolaus docet id fieri posse, & rectè nam idem apertè docuit postea Clemens V. in Clementina, Exiui de paradiso, de verborum significatione. & ratio est manifesta; quia esse Dominum, non est posse rem destruere quocunque modo; sed posse liberè destruere, quando, vbi, quomodo quis voluerit, & etiam donare, vendere, commutare, &c. constat autem omnes veros religiosos habere vsum panis, quem comedunt, & vini, quod bibunt; nec tamen posse illa donare, vendere, mutare, proicere, &c. dices, ergo errauit Ioannes. **RESPONDEO**; ita videri, sed non in re fidei. hæc enim quæstio ad fidem non pertinet, vt ipse Ioannes dicit in extrauagati, Quia quorundam: immò adhuc sunt de hac re variæ doctorum sententiæ.

De **SECUNDA** quæstione Nicolaus sentit, illam paupertatem esse sanctam & meritoriam: negat Ioannes. Et quamquam melius Nicolaus sentire videtur: tamen nec Nicolaus hoc definiuit tanquam articulum fidei: nec Ioannes directè hoc impugnauit. Ioannes enim in illa extraganti, Ad conditorem canonum; solùm intendit renunciare dominio earum rerum, quæ donantur Franciscanis, quod Romani Pontificis esse asseruerat Nicolaus. renunciare autem eiusmodi iuri potuit Ioannes.

De **TERTIA** quæstione (quæ omnium grauissima est, & ad fidem pertinet) non dissentiunt Nicolaus & Ioannes. Nam Nicolaus dicit, Christum aliquando perfectissimam illam paupertatem verbo & exemplo docuisse: aliquando autem paupertatem minùs rigidam exemplo demonstrasse, tanquam communem omnium patrem & doctorem. Ioannes autem definit esse hæreticū asserere, Christum nihil vnquam hinc in terris habuisse proprij, nec in speciali, nec in communi. Quæ duo non pugnant: nam Nicolaus non negat Christum aliquando habuisse aliquid proprij saltem in communi; sed negat semper talem vitam Christum egisse. Ioannes quoque non negat, Christum aliquando nihil habuisse proprij, nec in speciali, nec in communi; sed negat semper talem vitam Christum egisse.

Quod autem Christus vtrumque docuerit, verbo & exemplo, probatur; nam paupertatem omnimodam docuit Matt. 10. cum ait: *Nolite possidere aurum, nec argentum, neq; pecuniam*

niam in zonis Vestris, non peram, nec duas tunicas, neque calceamenta, neque Virgam. Neque refert an hæc verba loquantur præceptum, an consilium, & an possint exponi aliter quam de abdicatione omnis dominij. Nam satis est ad sententiam Nicolai saluandam, quod hæc sit Christi doctrina, & quod non repugnet ei iste sensus, vt reuera non repugnat. Est enim Christus subiiciens: *Dignus est operarius mercede sua*, obligauit populos ad sustentandos prædicatores, & proinde concessit prædicatoribus, vt iure exigant sustentationem à populis, non tamen obligauit ipsos prædicatores, vt quai debetam exigant, vt patet ex Paulo I. Cor. 9. sed permisit eis vt de suis laboribus, vel accipere tanquam donum sine ulla violatione dominij, quod ex iustitia illis debebatur. Accedit, quod in hoc sensu illa verba accepit *S. Franciscus*, cuius vni instituta & Deus plurimis miraculis, & Ecclesia vniuersa communi consensu approbavit.

Quod autem exemplo hoc idem Dominus ostenderit, patet ex illo Matt. 8. *Filius hominis non habet vbi caput suum reclinet*. Et ex illo Lucae 8. *Sequebantur eum mulieres, quæ ministrabant ei de facultatibus suis*. Tunc enim Dominus cum Apostolis sine oculis vivebat ex solis fidelium elemosinis.

Quod autem Dominus etiam alterum vitæ genus exemplo suo docuerit, patet ex Ioan. 13. vbi legimus eum habuisse loculos, ex quibus in communi cum discipulis vivebat, nec dubium est, quin habuerint dominium earum pecuniarum, saltem in communi, quâdoquidem ex eis elemosinas facere etiam consueuerant, vt patet ex eodem loco. Quam vitam postea imitati sunt fideles, qui erant in Hierusalem sub Apostolis, vt patet Actor. 4. & ferè omnes ordines religiosi. Nam *ceptis Franciscanis*, omnes habent, saltem in communi, dominium rerum mobilium.

TRICESIMVS SEXTVS est IOANNES XXII. Papa, qui à multis reprehenditur, ac præsertim à Gulielmo Okam in opere 93. dierum, & ab Adriano in quæst. de confirmatione, circa finem, quod docuerit, animas beatorum non videri Deum ante resurrectionem. ERASMVS præfatione ad lib. 4. Irenæi id ipsum cum additamento affirmat. Sic enim ait: *In quo errore fuisse videtur Ioannes Pontifex Romanus eius nominis vicesimus, coactus opera Theologorum Parisiorum ad*

palinodiam coram Galliarum Rege Philippo, non sine buccina. Quod indicat Ioannes Gerson in serm. de Paschate.

Addit CALVINVS in Inffit. lib. 4. cap. 7. §. 28. eundem Ioannem docuisse, animas esse mortales: Atqui, inquit, si priuilegium quod obtinent, ratum esse volunt, expungant e numero Pontificum oportet Ioannem XXII. qui palam asseruit, animas esse mortales, & naq; cum corporibus interire & q; ad diem resurrectionis. Atq; Et videas totam sedem cum praeceptis suis futuris tunc prorsus concidisse, nemo Cardinalium huic se tanta insania opposuit. Sed schola Parisiensis Regem Galliae impulit, Et ad palinodiam hominem cogeret. Rex eius communionem suis interdixit, nisi mox resipisceret: idq; de more publicauit per praconem. Hac necessitate adactus ille, errorem abiurauit. Haec ille. Non autem probat aliter, quam ponendo in margine, Testis Ioannes Gerson, qui tunc viuebat.

RESPONDEO in primis ad Adrianum, Ioannem hunc reuera sensisse, animas non visuras Deum, nisi post resurrectionem; ceterum hoc sensisse, quando adhuc sentire licebat sine periculo haeresis; nulla enim adhuc praecesserat Ecclesiae definitio. Voluit autem Ioannes quaestionem definire, sed dum adhuc in praeparatione & consultationibus versaretur, mortuus est, vt testatur Benedictus XII. Ioannis successor, in extrauaganti, quae incipit, Benedictus Deus; quam totam refert Alphonsus a Castro lib. 3. contra haereses, in verbo, Beatitudo *hanc habet.*

Refert autem Ioannes Villanus lib. II. hist. cap. 19. Ioannem Papam pridie ante mortem partim declarasse, & partim etiam reuocasse sententiam suam. PRIMVM enim testatum, se nunquam, cum de hac re loquutus erat, quaestionem definire in animo habuisse, sed solum differere ad veritatem inuestigandam. DEINDE addidisse, existimare se iam probabiliorem sententiam esse eam, quae asserit, beatos frui visione diuinâ etiam ante diem iudicij: & hanc sententiam se amplecti, nisi aliquando aliud Ecclesia definierit, cuius definitioni suas omnes sententias libentissimè subiiceret. Haec retractatio aperte docet, Ioannis Papae mentem semper bonam, & Catholicam fuisse.

Ad CALVINVM dico, eum quinque mendacia impudentissimè paucissimis verbis protulisse. PRIMVM, quod Ioannes Gerson vixerit tempore Ioannis XXII. nam constat ex

Ioanne Villano lib. II. cap. 19. & omnibus historicis aliis, Ioannem XXII. obiisse anno Domini M. CCC. XXXI. constat autem ex Trithemio de viris illustribus, Gersonem natum esse anno M. CCC. LXIII. nondum ergo natus erat Gerson, quando Ioannes Papa diem suum obiit.

SECUNDUM mendacium est, quod Gerson dicat, Ioannem Papam negasse animæ immortalitatem. Gerson enim nihil de istius Ioannis erroribus dicit, nisi in *Sermone de Deschate*, qui habetur tomo 4. qui solus locus citatur ab omnibus contra Ioannis errorem. Ibi autem sic loquitur Gerson: *Hoc fecit, inquit, latroni, qui verisimiliter nondum comiserat penitentiam pro omnibus peccatis suis, qui fuit illa propria hora beatificatus, & vidit Deum facie ad faciem, sicut Sancti in Paradiso. Propter quod insuper apparet falsitatem doctrinæ Papæ Ioannis XXII.* Hæc ibi. Nec explicat amplius qualis doctrina fuerit, sed cum dicat apparere falsitatem doctrinæ Ioannis Papæ ex eo, quod latro cum Christo crucifixus, mox à morte vidit Deum, manifestè indicat Ioannem in hoc errasse, quod crediderit animas Sanctorum non videre Deum mox à morte. Quod autem negauerit animæ immortalitatem Ioannes Papa, neque Gerson, neque ullus alius scripsit ante Calvinum, ac ne ipse quidem Gulielmus Ockam, qui fuit Papæ Ioanni infestissimus.

Sed video cur Calvinus tam horrendum mendacium excogitauerit, quia nimirum error ille Ioannis Papæ de visione Dei, Calvino non est error, sed verissima doctrina. Ipsi enim lib. 3. Institut. cap. 20. dicit solum Christum esse in cælo, reliquos Sanctos expectare in atrio quodam usque ad mundi consummationem. Et §. 24. dicit Sanctos mortuos vñ nobiscum adhuc esse fide coniunctos. Quod si fidem habent, non igitur Deum vident. Quoniam igitur videbat Calvinus, quod alij reprehendebant in Ioanne Papa, non posse à se reprehendi, tamen volebat ullam occasionem Pontificis accusandi prætermittere, confugit ad magistrum suum patrem mendaciarum, & ab eo insignem illam calumniam mutuatus est.

TERTIUM mendacium est, quod nullus Cardinalium se opposuerit Ioannis sententiæ. Hoc enim esse falsum patet, tum quia nec Gerson, nec ullus alius hoc dicit, tum quia plurimi sentiebant contrarium, ut patuit ex definitione, que

mortuo

mortuo Ioanne facta est à Benedicto XII. de consensu omnium Cardinalium, vt ex ipsa epistola Benedicti perspicuum est: nec erat causa, cur isti, qui contrarium sentiebant, metuerent viuenti Ioanni contradicere. Siquidem Benedictus XII. in sua extrauaganti asserit, Ioannem Papam seuerè præcepissè Cardinalibus, aliisque Doctoribus omnibus, vt sincerè dicerent quid sentirent, vt veritas inueniri posset. Denique Ioannes Villanus, qui tunc viuebat, lib. 10. cap. ultimo historiæ, scribit, maiorem partem Cardinalium repugnasse Ioanis Papæ opinioni, illo viuente.

QUARTVM mendacium est, quòd Rex Gallia interdixerit suis communionem Ioannis. Quod enim Rex Gallia Philippus magis crediderit Parisiensibus Doctoribus, quàm Ioanni Papæ, vt particulari Doctore, de illa quæstione differenti, testatur Gerson loco notato: at quòd propterea Rex Pontificem excommunicauerit, nullus narrat, nec est credibile Christianum Regem tale aliquid facere ausum.

QUINTVM mendacium est, quòd Pontifex abiurauerit errorem suum. Id enim nec Gerson scribit, nec vllus alius, nec debuit Papa errorem abiurare, cum in errorem nullum incidisset. retractauit quidem sententiã suã pridie ante mortem, sed suã assensum, non iussu Regis. Vide Ioannem Villanum lib. II. cap. 19. ex quibus etiam deteguntur Erasmi calumniæ. Neque enim verum est Ioannem adactum ad palinodiam, & multò minus verum est, id factum esse coram Rege Philippo.

TRICESIMVS SEPTIMVS est IOANNES XXIII. qui in Concilio Constantiensi sess. II. accusatur hæresis perniciosissima; dicitur enim negasse vitam futuram, & carnis resurrectionem. RESPONDEO, Ioannem XXIII. nõ fuisse Pontificem omnino certum & indubitatum, proinde non necessario esse defendendum; erant enim eo tempore tres, qui Pontifices haberi volebant, Gregorius XII. Benedictus XIII. & Ioannes XXIII. nec poterat facilè iudicari, quis eorũ verus, ac legitimus esset Pontifex, cum non deessent singulis doctissimi patroni. ADDO præterea, probabile vehementer, ac fere certum esse, eum errorem falsò tributum fuisse Ioanni Papæ. Nam in primis cum in ea sessione Concilij enumerentur articuli, qui obiciebantur Ioanni Papæ, primùm collocan-

m m s tur

tur articuli LIII. qui omnes ad mores pertinent, & homines suis certis testibus confirmantur. Deinde adferuntur aliqui quidam sine certis testibus, & horum penultimus est is, de quo nunc agimus.

Itaque iste articulus non fuit probatus, nisi ex vulgare more, qui quoniam videbat Ioannem esse vitæ dissolutum, & stimulare cœpit, atque etiam dicere, eum non credere vitam futuram, & carnis resurrectionem. Sed quis non videt, non rectè colligi hæresim ex malis operibus? Quot enim errare possent, qui rectissimè credunt, & perditissimè viuunt? Deinde in sessione duodecima, recitatur sententia de Concilio aduersus Ioannem Papam, & breuiter recitatur causæ damnationis, & depositionis eius: nulla autem mentio erroris, aut hæreseos fit. Quod certè est argumentum inuidens, non potuisse probari, quod Ioanni Papæ fuerat obiectum circa hæreses. Si enim id probari potuisset, debuisset in eodem loco recenseri inter causas damnationis, cum nullius iustior causa, iudicandi Pontificem, quàm nota hæreseos, immò nulla sit alia causa, ob quam iudicari ritè queat.

TRICESIMVS OCTAVVS est **BENEDICTVS XIII.** quæ nomine hæreseos damnauit Concilium Constantiense. At iste Benedictus nec legitimus Pontifex fuit, cum Clemens VII. successerit, qui viuentem Urbano VI. verò Pontificem, sedem inuaserat: nec verè etiam fuit hæreticus. Id enim ei solum obiciebatur, quod nõ crederet Concilium habere maiorem potestatem, quàm summus Pontifex habeat. in qua re nihil omnino Benedictus errauit. sed de hoc aliàs.

TRICESIMVS NONVS est **EUGENIVS IV.** cui Concilium Basileense sess. 34. pontificatum abrogauit, quod in hæresim incidisset. At iste quoque nulla in re à veritate aberrauit. Quocirca idem Concilium Lausanæ continuatum, & acta sua priora irritauit, & Nicolaum V. Eugenij successorem, vt verum Pontificem veneratum est, vt ex literis eiusdem Nicolai cognosci potest, quæ Basileensi Concilio adiunguntur in tomis Conciliorum.

QVADRAGESIMVS est **INNOCENTIVS VIII.** qui eo peccasse videtur, quod Noruegis permisit, vt sine violæ sacrificio celebrarent, vt refert Raphaël Volaterranus lib. Geographiæ. Sed facilè responderi potest. Nam in primis

edidit ipse decretum, quo vniuersæ Ecclesiæ declararet, licere sine vino sacrificium offerre. Itaque si errauit, errauit facto, non dogmate. Deinde non permittit, loco vini liquorem alium consecrari, quod fuisset materiam Sacramenti peruertere: sed id solum permittit, vt in altera tantum specie Eucharistiam consecrarent, idque ob extremam necessitatem, cum in ea regione vinum conseruari non possit, quin statim acescat. Quod quidem aut nullus error est, aut certe exploratus error non est. Accedit, mirum videri posse, si eo tempore vini visum non habuerint, aut conseruare non poterint, cum hoc tempore aded sit frequens, vt sine illo ne communicare quidem velint.

CAPVT XV.

Proponitur quæstio: An summus Pontifex habeat iurisdictionem verè coactiuam, ita vt possit leges cõdere, quæ obligent in consciẽtia, & iudicare, ac punire transgressores.

DEMONSTRAVIMVS hactenus, summum Pontificem iudicem esse controuersiarum, quæ in Ecclesia oriuntur: & iudicium eius certum atque infallibile esse. Sequitur nunc TERTIA quæstio: *An videlicet possit summus Pontifex cogere fideles, vt id credant, & faciant, quod ipse iudicauerit.* Quod idem, seruata proportione, de Episcopis ceteris intelligitur. Sed antequam ad rationes vel nostras, vel aduersariorum veniamus, operæ precium erit, pauca quædam annotare de statu ipso quæstionis, & sententiâ aduersariorum.

PRIMUM igitur annotandum est, nos non loqui de Pontifice, vt Princeps est temporalis certæ cuiusdam prouinciæ. Nam hoc modo certum est, posse eum ferre leges suis subditis, & in eos etiam gladio animaduertere. Neque hoc negant hæretici, posito quod Pontifex sit Princeps temporalis, quàm negant conuenire illi talem principatum exercere. de qua re in sequenti libro agemus. solum ergo nunc agimus de Pontifice, vt Pontifex est totius Catholicæ Ecclesiæ. Et quarimus, an ille habeat veram potestatem in omnes fideles

in

in spiritualibus, ut habent Reges in temporalibus; ita ut sicut illi possunt condere leges civiles, & punire transgressores temporalibus pœnis; ita Pontifex possit condere leges Ecclesiasticas verè obligantes in conscientia, & possit transgressores punire saltem spiritualibus pœnis, ut excommunicatione, suspensione, interdicto, &c. Nam de potestate temporalis, seu civili, quæ siue directè, siue indirectè Pontifici, ut talis est, convenit, in sequenti libro differemus. Nunc solum de potestate spirituali, siue Ecclesiastica, cuius finis est vita æterna, disputare aggredimur.

*vejnialia lib. 4.
Conditiones iustitiae
hinc*

Annorandum est SECUNDO, nos tantum quærendo legibus iustis. Nam iniustæ leges non sunt propriè dicendæ leges, ut Augustinus docet lib. I. de libero arbitrio, cap. 1. Item iusta sit lex, quatuor conditiones requiruntur. PRIMO, ex parte finis, ut ad bonum commune ordinetur; ut enim hoc differt à tyranno, ex Aristotele lib. 8. Ethicorum cap. 10. quod ille communem, iste priuatam quærit utilitatem, ita enim differt lex iusta à tyrannica. SECUNDO, ex parte agentis, ut sit ab habente auctoritatem; nemo enim potest legem imponere non sibi subdito. TERTIO, ex parte materie, ut non prohibeatur virtus, nec præcipiatur vitium. QUARTO, ex parte formæ, ut debito modo & ordine constituatur, & promulgetur lex; nimirum ut lex eam proportionem seruet in honoribus distribuendis, & oneribus imponendis, quam habent laborum in ordine ad Rempublicam.

Si enim Pontifex iuberet, ut æqualiter in quadraginta ieiunarent pueri, & viri maturi, fortes & debiles, sani & ægroti, lex iniusta esset: item, si statueret, ut soli diuites & nobilitas ad Episcopatum admitterentur, non autem pauperes & improbi, licet alioqui doctiores & meliores, absolute esse iniusta, quanquam alicubi aliquando propter aliquam circumstantiam posset esse iusta. Et si autem lex iniusta non sit, sed ex vi sua in conscientia non obliget, tamen distinguendum est de legibus. Nam leges iniustæ ratione materie, id est quæ sunt contrariæ divino iuri, siue naturali, siue positivo, non solum non obligant, sed etiam non debent vlllo modo servari: iuxta illud Actor. 5. *Obedire oportet magis Deo, quam hominibus.* Id quod etiam docet Hieronymus in caput 6. ad Ephesios, Augustinus in Psalm. 124. & serm. 6. de verbis Domini.

Bernardus libro de precepto, & dispensatione. At quæ sunt iniustæ ex parte finis, vel auctoris, vel etiam formæ, seu modi, seruandæ sunt, quando sequeretur scandalum, si non seruentur. Et potest hoc deduci ex illo Matth. 5. *Qui angariauerit te mille passus, vade cum eo, & alia duo; et si quis abstulerit tibi tunicam, da illi & pallium.* Est enim sensus, nõ vt hoc semper faciamus, sed vt parati simus id facere, quando cunque id erit necessarium ad gloriam Dei. Item ex illo 1. Petri 2. *Seruis subditi estote dominis, non solum bonis & modestis, sed etiam dyscolis.*

Annotandum est POSTREMO, multis hæreticis sententiam illam placuisse, quæ docet, non esse in Ecclesia auctoritatem condendi leges, quæ obligent fideles in conscientia. Ita senserunt olim Waldenses, teste Antonino, 4. parte, tit. II. cap. 7. §. 2. summæ Theologicæ. Idem postea docuit Marsilius de Padua in libro quem inscripsit Defensorem pacis, contra quem scribit Pighius lib. 5. hierarchiæ Ecclesiasticæ. Idem docuit postea Ioannes Wicleph, vt patet ex articulo 38. damnato sess. 8. Concilij Constantiensis, vnde colligebat, decretales Pontificum esse apocryphas, & homines stultos, qui illis cognoscendis dant operam. Idem postea IOANNES HVSS, vt patet ex art. 15. Idem postea docuit Ioannes de Westalia. exstat enim adhuc libellus de damnatione articulorum huius Ioannis, facta Moguntia anno M. CCCC. LXXIX. quorum primus erat, non posse Ecclesiæ prelatos condere legem, quæ obliget in conscientia, sed solum exhortari ad seruanda Dei mandata.

Denique, nostris temporibus idem docent Lutherani, & Calvinistæ omnes. Ac primùm LVTHERVS in libro de captiuitate Babylonica, capite de Baptismo: *Quo iure, inquit, Papa super nos leges constituit? Quis ei dedit potestatem captiuanda libertatis nostræ, per Baptismum nobis donatæ, cum neq; Papa, neq; Episcopus, neq; nullus hominũ habeat ius & ius syllaba constituenda super Christianũ hominem, nisi fiat eiusdem consensu?* Similia docet in libro de libertate Christiana, quem refellit Iodocus Clichthoueus lib. 1. sui Antilutheri: & in assertionem arti. 27. quem impugnat Ioannes Roffensis. Sed vehementissimè id egit in explicatione visionis Danielis. Ac, vt factis etiã leges Ecclesiasticas damnaret, anno M. D. XX. rotum

torum corpus Iuris canonici publicè combustit, vt scribit Ioannes Cochläus in vita Lutheri.

Idem docet Philippus Melanchthon in Confessione Augustana, artic. 28. & in Apologia eiusdem; & Caluinus lib. 4. Instit. cap. 10. 11. & 12. quorum sententia ferè est eadem, ad quædam capita reduci potest. Nam PRIMO docent, Episcopos, & proinde etiam Papam posse constituere certum regimen in Ecclesia ad conseruandam disciplinam vtilem, vt finire, quo die sit eundum ad Ecclesiam, quomodo, & quibus sint canendi Psalmi, vel legèdæ Scripturæ in Ecclesia, &c. sed sic tamen, vt istæ constitutiones non obligent in conscientia, nisi ratione scandali; ita vt sit liberum seruare, vt non seruare, modò absit scandalum aliorum. Non autem posse Papam, vel Episcopos constituere vllam veram legem, quæ non sit expressè in Scriptura.

SECUNDO docent, non solùm non posse Papam, aut Episcopos condere nouam legem, sed nec posse Christianos obgere ad seruandam legem Dei, iubendo ex auctoritate, nisi seruetur, & nisi id fiat, in forma iudicij procedendo contra transgressores; sed solùm exhortando, monendo, & reprehendendo.

TERTIO docent, esse quidem in Ecclesia potestatem excommunicandi, id est, reiiciendi homines incorrigibiles a suo cœtu, sed hanc potestatem non volunt esse in Papa, aut Episcopo per se, sed solùm in Ecclesia, id est, in cœtu ministrorum, idque populo consentiente. Nec mirum; illi enim Papa, aut Episcopi sunt esse maiorem Episcopo, nec Episcopum Presbytero quoad auctoritatem. Presbyteris autem nihil tribuunt, nisi posse prædicare, & Sacramenta ministrare iis hominibus, quibus iusserit secularis magistratus.

At in Ecclesia Catholica semper creditum est, Episcopos in suis diœcesibus, & Romanum Pontificem in tota Ecclesia esse veros Principes Ecclesiasticos, qui possint sua auctoritate etiam sine plebis consensu, vel Presbyterorum consilio, leges ferre, quæ in conscientia obligent, iudicare in causis

Ecclesiasticis, more aliorum iudicum, ac deum punire. Quæ tria breuiter probanda sunt.

CAPVT XVI.

Probatnr testimonijs verbi Dei, posse Pontifices veras leges condere.

HITVR Catholica sententia probatur multis argumentorum generibus, ac primò ex sacra Scriptura.

PRIMVS locus, Deuter. 17. *Qui superbierit nolens obedire Sacerdotis imperio, qui eo tempore ministrat Domino Deo tuo, ex decreto iudicis morietur homo ille, & auferes malum de Israël.* Iste locus vel à simili, vel à maiori debet etiam intelligi de Christianis Pontificibus. Nā sicut Iudaicus populus erat tunc populus Dei, ita nūc populus Christianus. Nec possumus dicere Principem Ecclesiasticum in lege noua debere esse minoris auctoritatis, quàm fuerit in lege veteri, tūc è contrario hīc omnia maiora, & augustiora esse videamus. At præcepta Pontificis Iudæorum erant vera imperia, non admonitiones, vel cohortationes, vt patet ex illis verbis: *Sacerdotis imperio*; & obligabant conscientiam; nam alioqui non fuissent tam seuerè puniti transgressores. Si enim non peccabant qui non obediebant præcepto Pontificis, ergo sine culpa sua videbantur occidi.

RESPONDENT, ex hoc & similibus locis tantū posse colligi, peccare in conscientia eos, qui contemnunt superiorem suum, quiq̃ue ob superbiam obedire nolunt. Sed hinc nō sequi, peccare in conscientia illos, qui citra contemptum, & scandalum non seruant leges tales de rebus indifferentibus.

At in primis habemus, saltem in Pontifice esse auctoritatem veram præcipiendi, qualis est in Principe politico, quod Waldenses, Marsilius de Padua, & alij negabant. Deinde ex hoc deducimus euidenter, leges Pontificis obligare in conscientia, etiam citra contemptum, & scandalum. Nam quicumque potest præcipere, potest etiam actum indifferentem præcepto suo facere necessarium, & per se bonum: At omittere actum necessarium, & per se bonum, est peccatū in conscientia, etiam citra contemptum, & scandalum.

Probatnr propositio. Nam actus indifferens si præcipiatur, iam erit necessarius, alioqui frustra præcipitur. Et probatur

tur

vt sua fungerentur auctoritate in regno suo gubernando voluit. Quod etiam confirmatur ex illo Lucæ 10. *Qui vos audit, me audit; qui vos spernit, me spernit.* Quæ verba propriè ad Apostolos, & eorum successores pertinere docent Cyprianus lib. 4. epist. 9. & Basilius in cõstitutionibus monasticis, cap. 23. At Christus missus est à Patre cum potestate, non solum prædicandi, & Sacramenta ministrandi, sed etiam præcipiendi, & iudicandi, vt omnes fatentur, igitur eandem Apostolis, atque in primis Petro ipse tribuit. Neque potest responderi, hæc dici omnibus Apostolis simul, non autem singulis. Nam Apostoli mox separandi erant ab inuicem, & ituri in diuersissimas mundi partes. neque id Dominus ignorabat, ac proinde sine dubio, quod omnibus dedit, singulis etiam seorsim datum esse intelligi voluit.

QVINTVS locus est Actor. 15. Petrus cum aliis Concilij Patribus, scribit Gentibus ad fidem conuersis: *Visum est Spiritui sancto & nobis, nihil ultra vobis imponere oneris, nisi hæc necessaria, vt abstineatis vos ab immolatis simulacrorum, à suffocato, & sanguine, & fornicatione.* Hic Apostoli nouam legem condunt, vt Chrysostomus annotauit; nam de suffocato, & sanguine nihil præcepit Christus: neque sunt hæc iure naturæ bona, vel mala, sed indifferentia, qualia docent hæretici, non posse ab Ecclesia fieri necessaria.

Quod autem hæc Apostolorum fuerit vera lex obligans in conscientia, saltem pro eo tempore, quo vigebat, probatur PRIMO, quia Apostoli vocant illam, onus: *Nihil, inquit, ultra imponere oneris.* SECUNDO, quia dicunt esse necessaria; Ergo necessariò obseruanda erant, & nõ liberè, vt volunt hæretici, seruandas esse Ecclesiæ constitutiones. TERTIO, quia Lucas absolutè præcepta appellat in hoc ipso capite in fine. Dicit enim de Paulo: *Pertransiens ciuitates, præcipiebat eis custodire præcepta Apostolorum & Seniorum.* Et cap. 16. *Tradebant eis custodire dogmata, quæ decreta erant ab Apostolis & Senioribus, qui erant in Hierusalem.* QUARTO, testimonio Chrysostomi, homil. 33. in Acta: *Vide, inquit, breuem epistolam, neq; epicheremata, neq; syllogismos habentem, sed imperium.* Erat enim legislatio spiritus.

Denique, quia in canonibus Apostolorum, can. 62. imponitur grauißima pœna præuaricantibus hoc præceptũ; nam

n n n

sangu-

sanguinem, aut suffocatum comedentes clerici deponantur, laici excommunicantur. Quod renouatum est in Concilio Aurelianiensi, can. 19. & 20. At pœna tam atrox non potest poni, nisi pro mortali peccato.

RESPONDET Calvinus lib. 4. Institut. cap. 10. §. 2. et 3. Apostolos hac lege nihil noui præcepisse, sed solum in iure diuino semper fuit præceptum, nimirum ne alij offenderent, cum scandalo infirmorum, comedendo idolothyta, vel sanguinem, vel suffocatum. Ac proinde non sunt obligatos in conscientia Christianos ad abstinentiam idolothytorum, & sanguinis, & suffocati, sed solum ad non scandalizandum.

Probat autem hoc Calvinus tripliciter; PRIMO, quia decreti Apostolici erat liberare Gentiles à iugo caerimoniarum Iudaicarum, ergo euerdebant suum decretum, si obprobant ad easdem caerimonias. SECUNDO, hoc præceptum non seruatur, quia cessauit ratio scandali, ergo solum probatur scandalum hoc præcepto. TERTIO, Paulus, qui interfuerat huic Apostolorum Concilio, & optime illud intelligebat, ita illud explicuit, 1. Cor. 8. & 10. vbi aperius docet, non esse illicitum comedere idolothyta, nisi scandalizentur: *Quidam, inquit, cum conscientia inuincibili, quasi idolothytum manducant, & conscientia infirmorum, cum sit infirma, polluitur.* Et infra: *Videte, ne forte caritas vestra offendiculū fiat infirmis. Si enim quis voluerit carum, qui habet scientiam, in idolio recumbentem, nõne conscientia eius, cum sit infirma, adificabitur ad manducandum idolothyta? Et peribit infirmus in tua conscientia frater, quem Christus mortuus est? Et cap. 10. Si quis dixerit, immolatum est idolis, nolite manducare, propter illum qui peccauit, & propter conscientiam. Conscientiam autem dico tuam, sed alterius.* Hanc autem epistolam scriptam esse Concilium illud Apostolorum, ex actis Apostolorum manifestè colligitur. nam Actor. 15. narratur Concilium Actor. 18. narratur primus ingressus Pauli in ciuitatem Corinthiorum. Cõstat autem scriptam esse epistolam postea, quam Paulus iisdem Corinthiis prædicauerat. Ait enim cap. 2. *Et ego cum venissem ad vos fratres, veni non in sermone, &c.*

Sed hæc faciliè refelli possunt. nam etsi finis præcepti Apostolici erat, ne scandalizarentur infirmi, tamen præceptum ipsum non cadebat super vitationem scandali, sed super abstinentiam ab immolatis, sanguine, & suffocato, quæ erat medium ad illum finem. Sicut omnium præceptorum diuinorum finis est caritas, & tamen præcepta ipsa particularia de non furando, non occidendo, &c. non obligant ad diligendum, sed obligant ad abstinendum à re, & damno alieno. Et quanquam ratio legis, vt Iureconsulti dicunt, sit anima legis, & proinde quando generaliter cessat ratio, & finis legis, lex debeat abrogari, & cessare; tamen quando non cessat ratio legis, nisi in aliquo particulari, lex adhuc viget, & cum sit generalis, obligat omnes, etiam illum, in quo non inuenitur ratio seu finis legis. Existat exemplo lex de ieiuniis.

Finis ieiunij est castigatio carnis contra spiritum concupiscentis, idèd cum hæc ratio vniuersaliter cessabit, quod erit post resurrectionem, cessabit etiam lex ieiuniorum: at nunc licet in vno, aut altero hæc ratio locum non habeat, tamen etiam illi tenentur ieiunare, quia lex adhuc viget, & generalis est.

Quod autem res ita se habeat in hac Apostolica lege de immolatis, sanguine, & suffocato, probatur; PRIMO, Chrysostomus dicit hanc esse nouam legem, & ex cærimonialibus præceptis Mosis desumptam: at non scandalizare est lex antiquissima, & moralis, igitur non scandalum, sed cibos quosdam Apostoli prohibuerunt. SECUNDO, in toto Apostolorum decreto nulla fit mentio scandali vitandi, sed absolutè præcipitur, vt abstineant ab immolatis, sanguine, & suffocato, ergo præceptum cadit super ista tria. alioqui licebit peruertere omnes leges, etiam diuinas.

Denique sic intellexerunt Patres primæ Ecclesiæ hoc præceptum. Nam TERTULLIANVS in Apologetico, cap. 9. *Ne animalium, inquit, quidem sanguinem in epulis esculentis habemus: qui propterea quoq; suffocatis & morticiniis abstinemus, ne quo sanguine cõtaminemur, vel intra viscera sepulcro. Deniq; inter tentamenta Christianorũ botulos etiã cruore distentos admonetis, certissimi scilicet, illicitũ esse penes illos. Vbinota, Tertullianum non dicere, Christianos abstinere à sanguine propter scandalum, sed ne contaminentur. Nimirum*

rum illi sanguinem reputabant immundum, non quidem natura sua (vt postea Manichæi senserunt) sed propter prohibitionem Apostolicam, sicut etiam multa animalia in lege dicuntur immunda, quia prohibita.

NOTA etiam illud, quod Ethnici scientes Christianis illicitum sanguinis esum, conabantur eos cogere, vt illi ederent. ex quo euidenter apparet, Christianos nõ solum propter scandalum Iudæorum horrentium sanguinem, sed simpliciter putauisse, sibi sanguinem fuisse prohibitum ab Apostolis; nam tale scandalum cessabat, quando ab Ethnicis veniebatur: Ethnici enim liberè vescerentur sanguine.

Item ORIGENES lib. 8. contra Celsum, disputans de cibis prohibitis, dicit, Christianos, ex præscripto Apostolorum, abstinere ab immolatis, sanguine, & suffocato: nec vllam mentionem facit scandali Iudæorum. CYRILLVS quoque catechisi 4. *Confirma*, inquit, *certò animam tuam, ne quid induces quod idolis est oblatum, &c.* Quo loco Cyrillus disputat de cibis, & dicit, carnem & vinũ esse indifferentia, & potè benè & malè respui; benè quidem, si id fiat propter corporis macerationem, vel alium bonum finem; malè, si id fiat opinione, quòd caro & vinum sint immunda. At vbi venit ad immolata, & sanguinem, ac suffocata, ab Apostolis interdicta, nullam ponit distinctionem, sed absolute docet non esse comedenda, quia nimirum posito præcepto Apostolico, erant simpliciter illicita.

EVSEBIVS lib. 5. histor. cap. 1. refert, cum Ethnici obiecerent Christianis, quòd clam vescerentur infantium carnem & sanguinem, S. Martyrem Blandinam respondisse: *Mulierum raris, ó viri, quòd putetis infantium carnibus vescere, quoniam mutorum quidem animalium sanguine vritur.* Quibus verbis sancta Blandina indicauit, ne clam quidem, vbi nulli esset occasio scandali, Christianos sanguine vti solitos.

B. AVGVSTINVS in epist. 154. ad Publicolam, in fine, ponit talem quæstionem; An viator victus famis necessitate, si nihil vspiam inuenerit, nisi cibum in idolio positum, vbi nihil aliud est hominum, potius mori debeat fame, quam cibum illum sumere? Respondet: *Aut certum est, inquit, esse idolatrytum, aut certum est non esse, aut ignoratur: si ergo certum est esse, melius Christiana virtute respuitur: si autem vel mor*

esse scitur, &el ignoratur, sine vlllo conscientia scrupulo in &sum
 necessitat is assumitur. At certè in isto casu à beato Augustino
 proposito, nullum locum habebat scandalum: & tamen iudi-
 cavit Augustinus, melius esse ab immolatis abstinere. Cuius
 rei nulla ratio reddi posse videtur, nisi auctoritas præcepti A-
 postolici. Et simile est, quod scribit B L E O, epist. 79. ad Nice-
 tam, cap. 5. vbi dicit, agendam esse pœnitentiam ab iis, qui
 immolata idolis scienter comederunt, siue id fecerint terro-
 re minartum victi, siue famis necessitate coacti.

Denique Concilium G A N G R E N S E, cap. 2. vbi dicit, non
 habere spem salutis eos, qui vescuntur immolatis, sanguine,
 & suffocato, habere autem spem salutis eos, qui vescuntur a-
 liis carnibus, non potest vlllo modo exponi de iis tantùm qui
 vescuntur immolatis, sanguine, & suffocato cum scandalo a-
 liorum. Nam etiam qui vescitur qualibet carne & quolibet
 alio cibo cum scandalo aliorum, peccat. Ait enim Apostolus
 I. Corinth. 8. *Si esca scandalizet fratrem meum, non mandu-
 cabo carnem in æternum, ne fratrem meum scandalizem.* Ha-
 bemus igitur præceptum Apostolicum, verè in conscientia
 obligasse, etiam citra scandalum.

Ad argumentum P R I M V M Caluini respondeo, non pu-
 gnare obligationem huius præcepti cum scopo & fine illius
 decreti. Apostoli enim decreuerunt, Gentiles esse debere libe-
 ros ab obseruatione legis Mosaicæ, non tamen ab obedi-
 entia suorum Prælatorum: hoc autem præceptum de abstinen-
 tia ab immolatis, sanguine, & suffocato, non impositum fuit
 tanquam ex lege Mosis, sed vt Apostolicum & Ecclesiasticum.
 Præterea liberauerunt Apostoli Christianos ab obseruatione
 innumerabilium cærimoniærum. Solùm autem vnã, eam-
 que facilem, & ad tempus breue duraturam imperauerunt.

Ad S E C V N D V M dico; nunc non seruari illud præceptum,
 non quia cessauit ratio scandali quomodocunque, sed quia
 cessauit vniuersaliter, & proinde iam (præsertim in Occiden-
 te) lex illa abrogata est.

Ad T E R T I A M rationem respondent aliqui, quo tempo-
 re B. Paulus scripsit eam epistolam, legem Apostolicam ab-
 rogari cœpisse. Et idcirco Paulum monuisse, vt vescerentur
 quidem Corinthij idolothytis, sed scandalum euitarent; sed
 hæc solutio non est solida. Non enim vlllo modo credibile est,

legem illam tam citò abrogari potuisse, præsertim cum adhuc eo tempore vigeret ratio, ob quam lex lata fuerat immò potius lex illa multis seculis duravit, vt ex auctoribus citatis patet.

RESPONDEO igitur duobus modis. PRIMÒ, fortasse eo tempore, quo Paulus scripsit epistolam illam ad Corinthios, nõdum peruenisse ad Corinthios præceptum Apostolorum, de abstinentia ab immolatis, sanguine & suffocato. Nam Apostoli solùm scripserant Ecclesiis Syriæ, & Ciliciæ. Sic enim incipit epistola: *Apostoli & seniores fratres iis, qui sunt Antiochia, Syria & Cilicia fratribus ex Gentibus salutem* Corinthus autem non est in Syria, vel Cilicia, sed in Achaia, quæ est Europæ prouincia, cum Syria & Cilicia sint in Asia. Præterea, si Corinthij habuissent Apostolicum præceptum de abstinentia ab immolatis, cur, quæso, à Paulo quæsiuissent per literas, an esset malum, vesci immolatis? Quod enim hoc pertiuerint, euident est ex 1. Corinth. 8. Dico igitur, Corinthios non habuisse illo tempore hoc præceptum. Nam nec acciperant à Concilio Apostolorum, & Paulus indicauit expedire adhuc illis non tradere, propterea quod eos valde imperitiosos nosset. Respondit igitur illis id, quod respondendum erat secundum ius naturæ, uimirum eos non teneri ad abstinentiam immolatorum, nisi ratione scandali & periculi infirmorum.

SECUNDO respondeo, fortasse Corinthij habuerunt præceptum Concilij Apostolorum, & nihilominus aliqui ex ipis confidentes in sua scientia, qua nouerant idolum nihil esse, proinde non posse infici cibos ab immolatione idolis facta, audacter vesciebantur immolatis. Fuit hoc relatum ad Paulum, ille rescripsit obiurgans eos, & reddens rationem percepti illius Apostolici, quod nimirum rectè prohiberent immolatorum vsum, tum propter scādalum infirmorum, tum propter periculum idololatriæ. Itaque tota Pauli disputatio refertur non circa præceptum, sed circa rationem præcepti. que sequitur, Paulus dicit, immolata non esse mala esse, sed solùm ratione scandali, & periculi; ergo si non ad hanc scandalum, neque periculum, poterunt licitè comedi. Hoc, inquit, non sequitur. Nam etsi non sint mala, nisi propter illas duas causas, tamen potuerunt absolutè prohiberi. Multa enim

cita prohibentur, ne ad illicita nos trahant, & ea prohibiti-
one posita sunt absolutè illicita.

SEXTVS locus est Rom. 13. *Omnia potestates sub-
limioribus subdita sūt. non enim est potestas, nisi à Deo. quæ
autem sunt à Deo, ordinata sunt. Itaq; qui resistit, Dei ordi-
nationi resistit. qui autem resistunt, ipsi sibi damnationem ac-
quirunt.* Et infra: *Ideoq; necessitate subditi estote, non solum
propter iram, sed etiam propter conscientiam.* Hic locus non
solum intelligitur de Principibus secularibus, sed etiam de
Ecclesiasticis. Id quod fatetur Calvinus lib. 4. Institut. cap. 10.
§. 5. & manifestum est ex se; nam Apostolus loquitur in genere
de omnibus potestatibus. ait enim: *Nō est potestas, nisi à Deo,*
quod æquivaleret huic; *Omnis potestas à Deo est. Esse autem
aliquam Ecclesiasticam potestatem, idem Paulus docet, 2. Co-
rinth. 13. Hac, inquit, absens scripsi, ut nō presens durius agam
secundum potestatem, quam dedit mihi Dominus.* Et etiam si
Paulus ad literam solum loqueretur de secularibus, tamen à
simili, vel à maiori idem deberet intelligi de Ecclesiasticis po-
testatibus.

Quod autem leges eorum, qui sunt potestate præditi, in
conscientia obligent, patet ex illis verbis: *Qui potestati resi-
stit, Dei ordinationi resistit.* Item ex illis: *Qui resistunt, ipsi si-
bi damnationem acquirunt.* Quod de damnatione tam tem-
porali, quàm æterna exponunt omnes, Chrysostomus, OE-
cumenius, Theophylactus, Ambrosius, & ipse etiam Petrus
Martyr Calvinista in hunc locum. Item ex illis: *Ideo necessi-
tate subditi estote;* id est, non est liberum hoc, sed necessarium.
Item ex illis: *Non solum propter iram, sed etiam propter con-
scientiam;* id est, necessarium parendum vobis etiam intelli-
te, non solum propter metum pœnæ, sed etiam propter me-
tum culpæ, quam incurretis, conscientia teste.

Neque obstat, quod Chrysostomus, & eum sequuti Theo-
phylactus & OEcumenius, per conscientiam intelligunt hoc
loco conscientiam beneficiorum, ut sensus sit; *Necessarium
parendum est Principibus, non solum propter iram, id est,
vindictam, sed etiam propter conscientiam, id est, quia con-
scij vobis estis, quàm multa beneficia à Regibus accipiatis.*
Hoc, inquam, non obstat; nam communis expositio est de

conscientia peccati, vt exponunt Theodoretus, Ambrosius, Beda, Anselmus, & alij in hunc locum, & Augustinus in epist. 54. ad Macedonium. & eandem expositionem recipiunt ab uersarij, Calvinus & Martyr. Et Apostolus hanc vocem (*Conscientia*) semper in hunc sensum accipit.

Respondet tamen CALVINVS ad hunc locum lib. 4. Institut. cap. 10. §. 5. obligationem conscientia, de qua hic Apostolus loquitur, non referri ad singulas leges Principum, sed ad generale praeceptum Dei, quo tenemur honorare Principes, & etiam ad finem legum, id est, pacem & dilectionem promitti.

At nos supra ostendimus, euidenter sequi ex eo, quod tenemur obedire superioribus, quod etiam teneamur in conscientia leges ipsas eorum seruire, etiam citra contemptum & scandalum. Deinde cum Apostolus ait: *Necessitate subditi estote, non solum propter iram, sed etiam propter conscientiam*. Certè ad quæ extendit illud: *Propter iram*, ad ea etiam extendit illud: *Propter conscientiam*. Illud autem: *Propter iram*, extendit Apostolus, non solum ad vitandum contemptum & scandalum, sed etiam ad obseruationem legum in particulari. Princeps enim non solum punit contemptorem, sed etiam eos, qui in particulari non seruiunt suas leges; nam *scelerat necat furem, homicidam capite plectit, falsarium cruciat iubet*, etiam si non ex contemptu Principis, sed ex cupiditate pecuniarum illos peccasse constat: igitur eadem ratio illud (*Sed propter conscientiam*) debet extendi ad violationem legum. Non enim Paulus dixit, necessitate subditi estote, non solum propter iram in particularium legum obseruatione, sed etiam propter conscientiam, in obseruatione generalis mandati, de non contemnendo Principe: sed simpliciter, & sine vlla distinctione coniunxit illa duo: *Non solum propter iram, sed etiam propter conscientiam*.

Et præterea malum esse, superbire & contemnere superiorum, est ad eum manifestum, vt non fuerit opus B. Pauli hoc verbis, & tam sæpe id inculcare. non ergo hoc solum docet, sed id, de quo dubium esse poterat apud Christianos, vt rectè notant Chrysostomus, & alij interpretes, nimirum tenentiam Christianos in conscientia ad obseruanda præcepta & leges Principum etiam temporalium.

SEPTIMVS locus est I. Cor. 4. vbi Paulus ait: *Quid vultis? in virga veniam ad vos, an in spiritu mansuetudinis?* Vbi nomine virgæ intelligit Chrysoſtomus, & alij interpretes huius loci, & Auguſtinus lib. 3. cap. 1. contra epiſt. Parmeniani, poteſtatem iudiciariam puniendi peccatores. Chriſtus enim vt Rex Eccleſiæ habet virgam, quæ in Pſal. 2. dicitur ferrea, quia eſt inflexibilis; & in Pſalm. 44. dicitur virga directionis, phraſi Hebraica, id eſt, virga recta, quia iuſtè punit. Hanc autem virgam communicat cum Epiſcopis, qui nomine ſuo Eccleſiam regunt. Vnde Auguſtinus lib. 2. de conſen. Euangel. cap. 30. ex hoc loco conciliat quandam contradictionem apparentem Matthæi & Marci. Matthæus cap. 10. dicit Apoſtoliſ mandatum, vt non ferrent virgam. Marcus cap. 6. dicit mandatum, vt ferrent. Conciliat Auguſtinus, quia loquitur Matthæus de virga corporali, Marcus de ſpirituali, id eſt, de poteſtate Apoſtolica, propter quam debebantur Apoſtoliſ alimenta à populo. Sicut enim Regi propter virgam regiam debentur tributa, ita Epiſcopo propter ſimilem virgam debentur decimæ.

Reſpondet Petrus MARTYR in comment. cap. 5. 1. ad Cor. eſſe quidem in Eccleſia virgam ad puniendum, tamen non eſſe in vno aliquo homine, vt in Papa, vel Epiſcopo, ſed in cœtu Eccleſiæ. Nam Paulus I. Cor. 5. volens virga Eccleſiaſtica cædi inceſtuoſum quendam, ait: *Congregatiſ vobis, & meo ſpiritu, &c.*

At idem Petrus Martyr ibidem dicit, ad virgam Apoſtolicam etiam pertinuiſſe Ananiæ, & Saphyræ mortem, Elimæ excæcationem, & ſimilia ſupplicia ab Apoſtoliſ inflicta. Certè autem Petrus ſolus Ananiam, & Saphyram verbo occidit, & Paulus ſolus Elimam excæcauit, non cœtus fidelium, qui ne ad conſilium quidem adhibitus fuit. Præterea Paulus ſolus tradidit Satanæ, id eſt, excommunicauit, & vexandum Diabolo permiſit Alexandrum & Himenæum, vt ipſe dicit I. Timot. 1. & 2. Cor. 13. *Prædico, inquit, quoniam ſi venero iterum, non parcam.* Et ibidem: *Vt non præſens durius agam, ſecundum poteſtatem, quam dedit mihi Dominus.* Certè virga & poteſtas ſunt idem, & poteſtatem ſibi, non cœtui fidelium datam, Paulus affirmat. Omitto quod Ambroſius ſolus excommunicauit Theodoſium, & exempla eiufmodi propè infinita afferre poſſemus.

Neque obstat illud: *Congregatis vobis, &c.* Nam Paulus non voluit eos congregari, vt deliberarent, an deberet ille incestuosus excommunicari, sed vt publicè & cum solemnitate publicaretur excommunicatio: sicut etiam modò excommunicationes solennes, quando aliqui nominatim excommunicantur, non feruntur, nisi præsente Ecclesia, sed tamen solius Prælati auctoritate. Quocirca Paulus etiam absens sine consilio & suffragio Ecclesiæ, iam decreuerat tradere illum hominem Satanæ, & scribit Corinthiis, non eos consulens de hac re, sed præcipiens, vt congregata Ecclesia promulgent illum excommunicatum.

OCTAVVS locus est I. Tim. 3. vbi Apostolus legem statuit, ne bigami ordinentur. Quam legem obligare in conscientia, etiam si planè positiva sit & Ecclesiastica, planum est: pariter enim tum ex praxi Ecclesiæ, quæ nunquam ausa est bigamos ordinare, tum ex Concilio Carthaginensi IV. can. 69. vbi Episcopus, qui scienter ordinaverit bigamum, punitur gravissimè. priuatur enim ipsa auctoritate ordinandi.

NONVS locus est I. Tim. 5. *Aduersus Presbyterum accusationem noli recipere, nisi sub duobus, aut tribus testibus.* Hic apertissimè docet Apostolus, habere Episcopum suum tribunal etiam extra forum conscientia, & more iudicum accusationes, & probationes audire, & secundum allegata & probata iudicare. Sanè per Presbyterum intelligit **CHRYSOSTOMVS** quemlibet hominem seniore, siue Sacerdotem, siue laicum. Ex quo intelligimus, etiam laicos in foro exteriori propter aliqua crimina ab Episcopo iudicari. **AMBROSIVS** autem intelligit nomine Presbyteri Sacerdotem, & fortè rectius, nec tamen propter hanc expositionem excluduntur laici à foro Episcopi, immò apertissimè includuntur. Vult enim Apostolus dicere, vt exponit Ambrosius, aduersus laicos facilius accusatores admitti, & audiri posse; aduersus Presbyterum autem, propter Ordinis dignitatem, non debere id fieri, nisi adsint duo aut tres testes. Præter hæc loca sunt alia multa, quæ minus quidem vrgent, tamen suam habent efficaciam.

DECIMVS est, Luca 10. *Qui vos audit, me audit, quem de Episcopis propriè intelligi docent Cyprianus lib. 4. epist. 9. & Basilius in constitutionibus, cap. 22.*

VNDECIMVS locus est I. Cor. II. *Laudo vos, quod præcepta
mea tenetis.* Et I. Theff. 4. *Scitis, quæ præcepta dederim vobis.*
Et ibidem: *Qui hæc spernit, non hominem spernit, sed Deum,
qui Spiritum suum sanctum nobis dedit.* Et 2. Theff. 3. *Si quis
non obedit verbo nostro, per epistolam hunc notate, & ne com-
municemini illi.*

DVODECIMVS, Hebr. 13. *Obedite præpositis vestris, & sub-
iacete eis, ipsi enim pervigilant tanquam pro animabus ve-
stris rationem reddaturi.* In quem locum CHRYSOSTOMVS
scribens, dicit, melius esse non habere præpositum, quàm ha-
bere, & ei non obedire, quia qui non habent, solum patiuntur
damnum directionis pastoralis; at qui habent, & non obedi-
unt, patiuntur illud idem damnum, & præterea peccant, &
puniuntur à Domino. Item BASILIUS in constitutionibus,
cap. 22. exponens hunc locum, dicit, Apostolum subiunxisse:
Id enim vobis non est utile. ut indicaret, graue damnum, &
peccatum, ac punishmentem sequi eos, qui non obediunt præ-
positis suis. Nam in Græco textu non habetur negatiuè (*Non
expedit vobis.*) sed positiuè, incommodum est, ἀλυσιτελές γὰρ
ὑμῖν τῷτο, quod incommodum siue detrimentum, Basilium
interpretatur pœnam debitam ob culpam transgressionis. At-
que hæc ex Scripturis.

SECUNDO, probatur ex traditione Patrum, ac in primis
nullum ferè est Concilium, quod non aliquid præcipiat, vel
interdicat sub pœna anathematis, vel depositionis. Pari ratio-
ne plenæ sunt epistolæ Pontificum, quæ vel in tomis Conci-
liorum, vel in corpore Iuris canonici legi possunt, præceptis
& censuris. Nos etiam attulimus præcipua loca ex epistolis
antiq̄uorum Pontificum, Leonis, Gelasij, Hilarij, Anastasij &
Gregorij, in lib. 2. cap. 29. His ergo omissis, adferemus testi-
monia veterum, solum de vna lege Ecclesiastica, quam hære-
tici maximè reprehendunt, & quod de illa vna probabimus,
idem de omnibus aliis probatum erit.

IGITUR quod lex ieiuniorum Quadragesimæ, vel Qua-
tuor temporum, aut Vigiliarum sit planè positiua & Ecclesia-
stica, fatentur aduersarij: quod autem ea obliget in consci-
entia fideles, etiam citra contemptum, docent omnes veteres.
Canon. 68. Apostolorum iubet Clericum deponi & laicum
excommunicari, si ieiunia indicta soluerit. Item Concilium

GANGRENSE can. 19. iubet excommunicari eos, qui iudicia ieiunia sine necessitate soluant. Et Concilium TOURANVM VIII. can. 9. eos priuat sacra communione in Pascha, & iubet toto anno à carnibus abstinere, qui Quadragesimæ ieiunium violauerint. Et **NOTA**, non dicere Concilium, qui ex contemptu, sed qui ex in temperantia non ieiunant.

BASILIVS orat. 2. de ieiunio: *Omnes, inquit, æquales præceptum audiunt, & cum gaudio suscipiunt.* Et infra: *Voluntate ne propter paruum eduliorum voluptatem damnum incurras, & te ipsum criminis desertoris reum statuas.* **CHRYSOSTOMVS** hom. 6. ad populum Antiochenum: *Adueniente, inquit, ieiunio, etsi miles quis exhortetur, & infinita crucem, & cogant vinum delibare, vel aliud quid ieiunij legem necessarium gustare, omnia quis mallet pati, quam prohibitum contingere nutrimentum.* Et hom. 2. in Gen. dicit, Quadragesimam inflectere omnium conscientiam, etiam Imperatorum, & obedientiam.

AMBROSIVS serm. 25. *Non leue, inquit, peccatum est, inquit, ieiunium violare, & ieiunium conseruata ventris voracitate dissoluere.* **HIERONYMVS** epistola ad Marcellam de erroribus Montani: *Nos etiam Quadragesimam secundum traditionem Apostolorum tempore magistro ieiunamus. Non quo & per totum annum, excepta Pentecoste, ieiunare nõ liceat, sed quod aliud sit necessitas, aliud voluntate munus offerre.* **NOTA**, necessitate. **AVGUSTINVS** serm. 62. de tempore: *Aliis diebus ieiunare remedium est, non premium, in Quadragesima non ieiunare peccatum est.* Et serm. 3. de ieiunio decimi mensis: *Pium, inquit, est agere ieiunium, impium est negligere prædicatum.*

Denique **EPIPHANIVS** heresi 75. & Augustinus heresi 75. ponunt Aërium inter hæreticos, eò quòd ieiunandum eundem esse diceret, sed non ex præcepto Ecclesiæ, sed quantum unicuique placet: *Neque, inquit, ieiunium, inquit, Aërius apud Epiphanium, erit ordinatum, hac enim Iudaica sunt, & sub imperio iuris, iusto enim lex non est posita. Si verò omnino voluerint ieiunare, qualemcunque eligam diem à meipso, & ieiunabo propter libertatem.* Eadem Lutheranorum oratio esse solet.

TERTIO, probatur ratione. Sunt necessariae aliquæ regulæ ad Ecclesiam bene gubernandam, præter leges diuinas

& civiles; omnis autem vera lex vim habet coactiuam, ergo sunt necessariae in Ecclesia leges Ecclesiasticae coactiuae: non sunt autem, nec fuerunt vnquam in Ecclesia aliae leges Ecclesiasticae, quam illae, quas summi Pontifices, aut Concilia à summis Pontificibus confirmata ediderunt: igitur leges Pontificum & Conciliorum eiusmodi, leges sunt coactiuae, ac verè & propriè in conscientia obligantes. Sed probanda est propositio, & assumptio primi syllogismi, inde enim cetera pendunt.

Esse igitur necessarias aliquas leges Ecclesiasticas, facile probari potest. Nam eadem ratione sunt necessariae leges in Ecclesia, qua in omnibus aliis Rebus publicis. Ratio enim cur leges sint necessariae in omni Republica, est, quia homines, vt benè viuant, debent secundum rationem viuere, & tamè, quia constant ex corpore & spiritu, ex ratione & sensu, vix possunt sine affectu secundum solius rationis ductum iudicare. Ideo igitur leges inuentae sunt, quae nihil continent, nisi rationis iudicium, vt cum eas sequi homines coguntur, cogantur simul rationem sequi. iam hæc ratio in Ecclesia etiam locum habet. Nam licet Christiani per gratiam Christi liberati sint à peccato, non tamen liberati sunt à concupiscentia, & passionibus, quae cum ratione perpetuè pugnant.

DICES, habent Christiani legem Euangelicam, quam sequantur. RESPONDEO, habent quidem, sed illa nimis est vniuersalis, nec sufficit dirigere omnes actiones nostras, nisi per determinationes Principum Ecclesiasticorum fiat aliquo modo particularis. Sicut etiam politicae Respublicae habent legem naturalem, & tamen, quia illa est nimis generalis, non sufficit, nisi deducatur ad particularia per determinationes Principum.

Quare, quemadmodum in Republica ciuili necessariae sunt leges ciuiles, quae sunt quaedam quasi conclusiones deductae ex iure naturae, vel determinationes iuris naturae: sic etiam in Ecclesia præter legem Euangelicam necessariae sunt leges Ecclesiasticae, quae sunt etiam veluti conclusiones deductae ex principiis Euangelij, vel determinationes. Exempli gratia, Euangelium dicit: *Qui mihi ministrat, me sequatur.* Inde Ecclesia deducit quasi conclusionem, ergo vtile erit sancire legem, ne ad ministerium sacrum admittantur, qui noluerint esse

esse

esse continent. I T E M, Euangelium iubet sumi Eucharisti-
am, sed non determinat quomodo, aut quando: igitur Prin-
ceps Ecclesiæ determinat, vt saltem in Paschate sumatur: &
Apostoli legem condunt, vt sumatur ante omnes alios cibos,
nimirum à ieiunis. Hinc A V G V S T I N V S in epistol. ad cap. 16.
*Non precepit, inquit Dominus, quo deinceps ordines sumere-
tur, & Apostolis, per quos Ecclesias dispositurus erat, seruet
hunc locum.*

Restat nunc, vt probetur assumptio, videlicet, omnem
ram legem esse coactiuam. Id verò apertè docet D. Thomas
1.2. quæst. 96. art. 5. & 2.2. q. 67. ar. 1. & lect. 3. in cap. 2. ad Rom. &
probat ex ipsa natura legis. Est enim lex regula, quædam
humanarum actionum à Deo immediatè, vel mediatè con-
stituta; deuiare autem à regula, peccare est. Vnde Aristoteles
lib. 10. Ethic. cap. 9. *Lex, inquit, est sermo ab aliqua prudentia
ac mente profectus, vim habens cogendi.* Itaque essentia legis
in hoc posita est, vt vim habeat cogendi & ligandi, ut
peccatum aliter agere. Quod item ostendit definitio peccati,
quid enim est peccatum, nisi transgressio legis: Sic enim de-
nitur peccatum ab Apostolo, 1. Ioan. 5. *quæcumque non serua-
uerint, non habent Deum Patrem, qui non seruat mandata eius.*
Neque potest dici, legem obligare ad non contemnendum.
Nam lex, quæ obligat ad non contemnendum Principem, est
lex quædam generalis, & diuina. Hæc autem, de qua agi-
mus, est particularis & humana, vt cum Pontifex dicit, serua
Quadragesimam, non obligat te ad non contemnendum su-
periozem, sed ad ieiunandum.

CAPVT XVII.

*Soluuntur argumenta aduersariorum ex Scri-
ptura testimoniis ducta.*

SVPRESERTIM argumenta soluere. PRIMVM
ex illo Matth. vlt. *Baptizate omnes Gentes in no-
mine Patris, & Filij, & Spiritus sancti, docentes
eos seruare omnia, quacunque mandauimus vobis.* Vbi
notant, non esse dictum, docentes mandata vestra, sed mea.
Inde autem colligunt, non licere Episcopis præcepta dandi
hoc est argumentum Ioannis de Westalia. R E S P O N D E T U R

is, quæ mandauit Dominus, illud etiam esse, vt seruentur præcepta Prælatorum. Dominus enim ait: *Qui vos audit, me audit, &c.*

SECUNDUM ex illo Deut. 4. *Non addetis ad Verbum quod ego loquor vobis, neque minuetis ex eo.* Et cap. 12. *Quod precipio tibi, hoc tantum facito Domino, non addas quidquam, neque minuas.* Vbi sermo est de præceptis carimonialibus, & iudicialibus. nam cap. 4. præcedit: *Audi Israël præcepta atque iudicia.* Et cap. 12. *Hæc sunt præcepta atque iudicia, etc.* Iam verò si Deus præcepit Israëlitis, vt nullum præceptum adderent ad ea, quæ in Scriptura Testamēti veteris continentur, quanto magis præcepisse censendum est, ne Christiani addant ad Euangelium, quod est longè perfectius Testamento veteri? Hoc argumentum Lutherus, Calvinus, aliique ferè omnes faciunt. Et Petrus Martyr tanti facit, vt in commentar. cap. 8. I ad Cor. in margine posuerit: *NOTA, bonum argumentum.*

RESPONDEO, duobus modis posse intelligi additionem, vel detractionem ad præceptum fieri. Vno modo, quod addatur præceptum præcepto, vt si ad numerum decem præceptorum adderentur duo alia præcepta, & fierent duodecim, vel detrahantur duo præcepta de numero denario, & fiant solum octo. Alio modo, quod sine multiplicatione præceptorum plus fiat, quàm præceptum iubeat, vel minus; vt si cùm Deus iubebat in Paschate comedi vnum agnum à singulis familiis, aliqua familia duos agnos comedisset, vel dimidium tantum. Dico igitur, Scripturam non prohibere additionem prioris generis, sed posterioris tantum; id est, non prohibere additionem ad numerum præceptorum, sed additionem ad opus præceptum. Id quod probo, quia inuenimus Iudæos addidisse ad numerum præceptorum tam carimonialium, quàm iudicialium.

De carimonialibus additis multa sunt exempla. Nam Esther 9. *Scriptis Mardocheus, inquit Scriptura, Et quartamdecimam & quintamdecimam diem mensis Adar pro festis susciperent, & reuertente semper anno solenni celebrarent honore.* Et infra: *Susceperunt Iudæi super se, & semen suum, & cunctos qui religioni eorum soluerint copulari, Et nulli liceat duos hos dies absq; solennitate transigere.* Item Iudith, cap. vlt. in fine: *Dies, inquit, victoria huius festiuitatis ab Hebræis in numero*

numero

numero sanctorum dierum accipitur, & colitur à Iudeis illo tempore & usque in presentem diem. Item i Machab. 4. & statuit Iudas & fratres eius & vniuersa Ecclesia Israël, ut ageretur dies Dedicacionis altaris in temporibus suis ab anno in annum per dies octo. Quod festum etsi nouum & additum reteribus, Dominus quoque præsentia sua honorauit, iuxta Ioan. 10.

De iudicialibus habemus exemplum i. Reg. 30. vbi dicitur nouam legem condidit, vt æqua pars esset in bello decedentium ad prælium, & remanentium ad sarcinas. Et factum est hoc, inquit Scriptura, ex die illo constitutum, & prædictum, & quasi lex in Israël. Nec obstat, quod dicitur quasi lex. Nam in Hebræo non habetur, quasi lex, sed *דבר* & *משפט*, id est, in præceptum, atque iudicium, sunt illa duo vocabula quæ habentur Deut. 4. & 12. non prohibet Scriptura addi noua præcepta, sed prohibet addi minui de ipso opere. & confirmatur hoc. Nam Deuter. 4. Moses non alloquitur Principes, quorum est leges conuincere, sed populum, cuius est obedire, ergo solum præcepta quæ populo conueniebat præcipi, nimirum, vt impleta præcepta opera præcepta, non addendo, vel minuendo. Quod etiam explicuit idem Moses Deuter. 5. vbi loquens de eadem. *Ecce inquit, quæ præcepit Dominus Deus vobis, non ad dexteram, neque ad sinistram.* Certe enim, hinc Mosem loqui de implementatione præceptorum non debentur dis nouis legibus.

Est autem hoc loco obseruandum, cum Moses præcipit non esse addendum ad id, quod lex præscribit, hoc debet intelligi de additione corruptente, non autem de pertinet opus præceptum. Nam cum lex dicit: *Non furaberis,* quod tantum non aufert aliena, sed etiam donat sua, plus habet quam lex præcipiat: nec tamen dicitur addere, quia non destruit præceptum, immò melius illud seruat. At cum lex dicit, solum sacrificare oves & boues, & aues mundas, si quis sacrificare etiam canes, & sues, & homines, ille addit, & corrumpet præceptum. Et hoc exemplum ponitur Deuter. 12. cum prohibetur additio, ne videlicet sacrificarent filios suos, sicut Gentiles faciebant.

SECUNDO, solui potest argumentum, etiamsi admitteremus Scripturam prohibere additionem nouarum legū. Nam deberet intelligi ista prohibitio solum de additione legum contrariarum prioribus legibus, vt B. Thomas recte monet in cap. 1. ad Gal. lect. 2. & 3. & patet ex legibus postea additis, vt iam ostendimus.

TERTIO, posset etiam dici, non esse eandem rationem Testamenti veteris & noui. nam quia lex Testamenti veteris dabatur vni tantum populo, & ad certum tempus, nimirum vsque ad Christi aduentum, potuit facile determinare omnia in speciali, vt etiam fecit. Nam in speciali prescribit omnia, quæ tam ad cultum Dei, quàm ad iudicia, & forenses contentiones pertinent. Et ideo non esset mirum, si prohiberet addi alias leges. At lex Euangelica datur toti mundo; id est, diuersissimarum nationum populis, & duratura est vsque ad finem mundi. Et idcirco non poterat tam facile determinare omnia in speciali, vt non essent adhuc necessariae leges aliæ, tam ciuiles, quàm Ecclesiasticæ. Neque enim possunt diuersissimi populi conuenire in iisdem legibus & ritibus. Itaque Deus melius esse iudicauit, si in Euangelio, quod est commune omnibus, traderet communissimas leges de Sacramentis, atque articulis fidei, & alia magis specialia pro locorum & temporum diuersitate relinqueret instituenda per Apostolos eorumque successores.

TERTIVM argumentum sumit CALVINVS ex Isaia, cap. 33. vbi legimus: *Dominus Iudex noster, Dominus Legifer noster, Dominus Rex noster.* Equivalere autem hæc verba istis, *Dominus solus est Iudex, Legifer, & Rex noster,* patet ex epistola Iacobi, cap. 4. *Vnus est Legislatores, & Iudex qui potest perdere & saluare.*

RESPONDEO; Isaiam & Iacobum loqui de Legislatore primario, qui sua propria auctoritate potest iudicare & leges ferre: neque nos talem esse dicimus summum Pontificem, sed solum Christum. Pontificem enim, non Regem, nec Iudicem, aut Legislatorem primarium facimus, sed Vicarium Regis & Iudicis, ac Legislatoris Christi, qui possit Christi auctoritate leges condere. Quomodo etiam loquitur B. Cyprianus libro 1. epistola 3. vbi Pontificem dicit esse Iudicem loco Christi.

AT, IN QUIBUS, Iacobus dicens: *Vnus est enim Legislato-
 & Index, qui potest perdere & saluare*; reddit rationem, cur
 debeant omnes homines seruare leges, & non dare; Præinde
 excludit omnes alios legislatores, qui nimirum velint oblige-
 re conscientias, & perdere preuaricatores, & saluare obedien-
 tes. Sic enim loquitur: *Nolite detrahere alterutrum. Quæcumque
 detrahit fratri, & iudicat fratrem, detrahit legi, & iudicat
 legem.* id est, qui detrahit fratri bonum facienti, vt conuol-
 nanti iniurias, *detrahit legi*, quæ illud bonum præceptum. *Si
 autem iudicas legem, non es factor legis, sed iudex.* *Vnus est enim
 Legislatores & Index, qui potest perdere & saluare.* Vnde
 legitur vna propositio post illa verba: *Si autem iudicas legem,
 non es factor legis, sed iudex*; nimirum hæc, debes autem tu, o
 homo, esse factor legis, non iudex. Et subiungitur ratio: *Vnus
 est enim Legislatores & Index.*

RESPONDEO; Iacobum alloqui omnes homines, quæ-
 nus subsunt aliquibus legibus: & velle dicere, nemini lice
 iudicare legem sui superioris, cum vnus tantum sit legislator
 & iudex, ita summus & primarius, vt solum leges dare, non
 autem accipere debeat; & qui sic potest perdere & saluare, vt
 ipse neminem timeat, & à nemine aliquid speret. Porro, Papa
 ceterique Episcopi, etsi iudicare, & leges ferre possunt, tamen
 iudicandi sunt etiam à Deo, & leges Dei seruare debent.

QUARTVM argumentum sumit CALVINVS et *Matth. c. 23.*
*Eò quod appropinquat populus iste ore suo, & labia sua glori-
 ficat me, cor autem eius longè est à me, & timuerunt me man-
 dato hominis & doctrinis, ecce ego addam, &c.* Vbi Dominus
 conqueritur, quod populus Israël timuerit se mandata Do-
 minum, id est, timorem seu cultum, & religionem Dei conser-
 tuerint in hominum mandatis seruandis. Similia habentur
 Matth. 15. & Marc. 7.

RESPONDEO; mandata hominum in Scriptura non re-
 cari quælibet hominum præcepta, sed ea solum, quæ omnia
 sunt humana, ita, vt nec Deo iubente, nec inspirante, nec
 auctoritate villo modo cõstituta sint. Quæ sunt duplicem
 quædam sunt contraria diuinis mandatis; quædam
 prorsus & vana. Id patet ex omnibus locis, vbi nominantur
 humana præcepta, vt Isa. 29. Matth. 15. Marc. 7. Colof. 2. 1. Tit. 1.
 ad Tit. 1. PORRO Dominus ter inuenitur Pharisæos reprehenden-

hendisse propter traditiones humanas. PRIMO, Matth. 15. ubi arguit eos, quod seruarent mandata humana contraria diuinæ legi. Nam Matth. 15. postquam dixerat, Phariseos præcepisse, vt filij darent templo, quod alioqui debitum erat parentibus, subiungit: *Irritum fecistis mandatum Dei propter traditionem vestram.* Et mox adducit locum Isaïæ citatū. Quare S. IRENAEVS lib. 4. cap. 25. & 26. exponens hæc loca Isaïæ & Matthæi, dicit intelligenda esse de præceptis Phariseorum pugnantibus cum diuinis legibus.

SECUNDO, reprehendit Marci 7. traditiones seu mandata hominum, id est, quasdam inutiles, & friuolas cærimonias solo spiritu humano adinventas, quas tamen Iudæi tanti faciebant, vt anteponerent diuinis mandatis. Relinquentes mandatum Dei teneris traditiones hominum, Baptismata vrceorum & calicum, & alia similia his facitis multa.

TERCIO, reprehendit eosdem Matt. 23. quod bonas quasdam leges pluris facerent, quàm diuinam legem. Vbi non vocat eas leges præcepta hominum, sed dicit, hæc oportuit facere, & illa non omittere. Solùm enim in eo peccabant circa istas cærimonias tertij generis, quod in eis summam religionis constituerent, cùm tamen externæ essent. isti similes erant cani Æsopico, qui propter vmbra panis reliquit panem ipsium, vt pulchrè Irenæus ait lib. 2. c. 12. de hæreticis Valentinianis, qui maluerunt Angelum quendam pro creatore habere, quàm Deum.

Porro mandata Pontificia & Ecclesiastica, etsi humana dici possint, quia non sunt immediatè à Deo, tamen nec vsquam in Scripturis dicuntur mandata hominum, nec reprehendi possunt, cùm nec pugnent cum diuinis mandatis, nec sint inutilia, neque nos ea anteponi, sed postponi debere dicamus diuinis præceptis.

QUINTVM argumentum sumunt ex verbis Pauli, quibus liberi asseruntur Christiani à mandatis hominum, 2. Cor. 3. *Vbi Spiritus Domini, ibi libertas.* Ad Gal. 4. *Non sumus ancilla filij, sed libera, qua libertate Christus nos liberauit.* Et ad Galat. 5. *State, & nolite iterum iugo seruitutis contineri.*

RESPONDEO; libertatem Christianam in tribus consistere. PRIMO, in liberatione à seruitute peccati, de qua Paulus Rom. 6. *Liberati à peccato, serui facti estis iustitia.*

SECVNDO, in liberatione à seruitute legis diuine moralis. Nam lex sine gratia non potest impleri, & tamen minatur pœnam, nisi impleatur, atque ideo premit, ac tenet homines, tanquam seruos; sed gratia Christi liberat nos ab isto timore, & seruitute: non quidem eximendo nos ab obligatione implendæ legis, sed aspirando caritatem, per quam facile libenter legem impleamus. De qua Apostolus 2. Corinth. *Vt Spiritus Domini, ubi libertas.* Et Galat. 3. *Christus nos redemit de maledicto legis, factus pro nobis maledictum.* Vnde A. G. STINVS lib. de continentia, cap. 3. *Non sumus, inquit, sub lege bonum quidem iubente, non tamen dante, sed sumus sub gratia, qua id, quod lex iubet, faciens nos amare, potest liberare imperare.*

TERTIO, in liberatione à seruitute cærimonialium & iudicialium præceptorum Mosis. de qua Actor. 15. *Quid tenent imponere iugum super ceruices discipulorum, &c.* Et Galat. 5. *State, & nolite iterum iugo seruitutis contineri.* Quod autem sumus liberati ab obedientia Prælatorum, nusquam legimus, sed contrarium potius, cum Paulus clamet: *Obedite Præpositis vestris.*

Quocirca Petrus & Paulus præuidetes in spiritu hæreticos huius temporis, qui prætextu libertatis, neque ieiunium iudicatum ab Ecclesia, nec ullam aliam legem ferre possunt, frequentissimè inculcare voluerunt, vt obedientiam Superioribus etiam Ethnicis exhiberemus, 1. Pet. 2. *Subiecti estote, inquit, non humana creatura propter Deum.* Et infra: *Quasi liberi, non quasi velamen habentes malitiæ libertatem.* Et 2. Pet. 2. De hæreticis inquit: *Libertatem illis promittentes, cum ipsi serui sint corruptionis.* Et Paulus Gal. 5. *Vos in libertatem, inquit, vocati estis, tantum ne libertatem in occasionem detis carnis.*

CAPVT XVIII.

Soluitur argumentum ex comparatione legum.

SEXTVM argumentum; Si Deus voluit Christianos esse liberos a cærimonis Iudaicis, aliisque posituis legibus Testamenti veteris, ergo etiam a cærimonis, quas Pontifices introduxerunt, & ab aliis huma-

humanis legibus. Nam si debuimus habere leges positivas, præstitisset habere diuinas, quàm humanas. Præterea nihil nobis prodesset, immò potius obesset illa liberatio à legibus Iudaicis. Nam leges illæ dicuntur *iugum importabile* à B. Petro, Actor. 15. tum propter multitudinem, tum propter obligationem ad peccatum. Alioqui enim res ipsæ singulæ in se graues non erant, nedum importabiles: At leges positivæ Christianorum sunt decuplo plures, quàm essent illæ Iudaorum, vt patet conferenti volumina Iuris canonici, & tomos Conciliorum, cum Pentateucho Mosis. Si ergo istæ omnes leges ad pœnam æternam obligant, præstitisset nobis habere legem Mosis.

Et confirmat CALVINVS argumentum suum testimonio B. Augustini, qui in epistol. 119. cap. 19. de ritibus Ecclesiasticis temerè introductis cõqueritur, & ait: *Ipsam religionem quam paucissimis & manifestissimis celebrationum Sacramentis misericordia Dei liberam esse voluit, seruilibus oneribus premunt, & tolerabilior sit conditio Iudaorum, qui etiam si tempus libertatis non agnouerint, legalibus tamen sarcinis, non humanis presumptionibus subiiciuntur.* Hæc ille. Subiungit Calvinus lib. 4. Institut. cap. 10. §. 13. *Si in seculum nostrum incidisset sanctus ille vir, quibus querelis deplorasset eam, qua nunc est, seruitutem? Nam & numerus est decuplo maior, & singuli apices centuplo rigidius, quàm tunc, exiguntur. Ita fieri solet, vbi semel peruersi isti legislatores imperium occuparunt, nullum finem iubendi, & vetandi faciunt, donec ad extremum morositatis perueniunt.*

RESPONDEO; à cærimoniis & iudicialibus præceptis Mosis voluit Christus nos esse liberos, quia cærimoniæ illæ, figuræ erant Testamenti noui, & proinde, re ipsa præsentē cessare debuerunt; iudicialia quoque præcepta pertinebant ad politiam populi Dei secundum illum statum, & idcirco statum illo mutato, necesse fuit etiam ipsa præcepta mutari: *Translatio enim Sacerdotio, inquit Apostolus Hebr. 7. necesse est vt legis translatio fiat.* Non autem sequitur, debere nos nullas habere politicas & Ecclesiasticas leges, si illas Mosis habere non debemus.

Ad id, quod obiicitur de numero & grauitate legum pontificiarum, RESPONDEO, sine comparatione vlla esse pauciores

ooo ;

ciore

ciores & leuiore pontificias leges illis Mosaicis. Nam leges absolute impositæ omnibus Christianis, vix inueniuntur alia, quàm quatuor, nimirum de seruandis Festis, & de seruandis Ieiuniis, de Confessione singulis annis semel faciendâ, & de sacra Communione sumenda in Paschate. Ceteræ omnes, quibus pleni sunt tomi Conciliorum, & libri Iuris canonici, vel non sunt leges, sed admonitiones, vel piæ institutiones sine obligatione ad culpam: quales sunt plurimi ritus Christianorum. Nec enim peccant, qui citra contemptum, vel non recitant angelicam Salutationem ter in die, vel non hauriunt ramum oliuæ in die palmarum, vel non aspergunt se aqua lustrali, cum templum ingrediuntur, vel non rudiunt pedes tempore sacrificij, &c. & tamen his & similibus Ecclesiam grauari, Caluinus clamat. Vel sunt leges conditionales, ut si impositæ iis, qui volunt ad sacros Ordines admitti, vt de Celibatu: quæ non grauant Ecclesiam, cum nemo teneatur fieri Clericus vel Monachus; vel sunt regulæ præscriptæ non omnibus, sed solis iudicibus Ecclesiasticis, vt eas sequantur in causis diiudicandis; vel sunt censuræ, & pœnæ latæ in eos, qui ius diuinum violant, sine quibus disciplina nullo modo conseruari potest; vel sunt explicationes dogmatum fidei, ut legis diuini, quæ etiam nullum nouum onus Christianis imponunt. At leges Mosaicæ omnibus & singulis Iudæis impositæ, innumerabiles erant, de Purificationibus, de Sacrificijs, de ciborum delectu, &c. Itaque non oportet comparare Pentateuchum cum tomis Conciliorum, & libris Iuris canonici, sed cum paruo Catechismo. Potest enim Christianus saluari, si solum Catechismum paruū nouerit.

Quod autem attinet ad grauitatem legum, nulla etiam comparatio est inter seueritatem Iudaicarum, & leuitatem Ecclesiasticarum. Nam ex quatuor nostris legibus, nulla est, quæ non sit potius determinatio Iuris diuini, quàm noua et penitus. Nam Iure diuino tenemur aliquod tempus dedicare cultui Dei, & aliquando ieiunare, confiteri, & communicare. Itaque Pontifices solum determinauerunt tempora: & responde si qua est difficultas in his legibus, magis referenda est in Ius diuinum, quàm in ius posituum, & præcipue circa confessionis præceptum, quod habetur omnium durissimum. Nec enim Confessio peccatorum dura quibusdam est, quia

fieri debet tali tempore, sed quia fieri debet absolutè. Neque de hoc dubitari potest.

Deinde, determinatio temporis Festorum & Ieiuniorum, à Pontificibus facta, mitissimam obligationem habet. Nam ad ieiunia non obligantur, nisi qui possunt; vnde excipiuntur pueri, senes, ægroti, &c. Similiter in festis tenemur à seruilibus operibus abstinere, & Missam audire, sed cum multis exceptionibus; nam non debent cessare opera necessaria, vel valde vtilia humanis corporibus, vt medicorum, pharmacopolarum, coquorum, &c. Pari ratione, qui impeditus iusta de causa, Missæ non interfuit, non iudicatur deliquisse. At Iudæi ad eò seuerè tenebantur in Sabbatis vacare, vt ne ignem quidem accendere possent, vel cibos coquere. Et quidam qui solùm ligna collegerat die Sabbati, iussu Domini lapidatus fuit, Num. 15.

Ad Augustinum dico, malitiosè Caluinum verbis Augustini voluisse abuti. Ille enim non conqueritur de ritibus à Pontificibus institutis, sed de quibusdam consuetudinibus particularibus vulgi, & hominum rudium, quæ paulatim obtinent vim legis, quæ quando nimium crescunt, deberent Episcoporum auctoritate tolli, & abrogari. *Omnia, inquit, talia, quæ neque sanctarum Scripturarum auctoritatibus continentur, neque in Conciliis Episcoporum statuta inueniuntur, neque consuetudine vniuersæ Ecclesiæ roborata sunt, sed diuersorum locorum diuersis moribus innumerabiliter variantur, ita vt dix, aut omnino nunquam inueniri possint causa, quæ in eis instituendis homines sequuti sunt, sibi facultas tribuitur, sine ulla dubitatione rescanda existimo. Quamuis enim neq; hoc inueniri possit, quomodo contra fidem sint, ipsam tamen religionem, quam paucissimis &c. vt supra.*

Itaque vides, Augustinum omnino seruari velle eas leges, quas Episcopi in Conciliis statuerunt, vel vniuersæ Ecclesiæ consuetudo roborauit. eiusmodi autem sunt omnes illæ, quas nos Ecclesiasticas leges appellamus, nec enim in tomis Conciliorum, vel in voluminibus Iuris canonici seruarentur,

si non ab Episcopis, sed à priuatis nescio quibus hominibus latæ fuissent.

CAPVT XIX.

Soluitur argumentum ductum ab exemplo.

SEPTIMUM argumentum sumit Caluinus à tribus exemplis, quæ habentur in Scriptura. Nam 4. Regum 16. refertur factum Achaz Regis & Vnicuique Pontificis, qui addiderunt templo vnum aliud altare. Quod etsi videbatur ex se facere ad ornatum templi, tamen quia Deus hoc non iusserat, tanquam humanum inuentum reprobatur. DEINDE, cap. 17. refertur de iis, quos transtulit Rex Assyriorum de Babylone in Samariam, quod immixtis à Deo leonibus puniti fuerint, quia coluerunt deum nouis caerimoniis, quas Deus non præceperat. DEINDE, 4. Reg. 21. refertur de Manasse Rege, quod in eo præcipue peccauerit, quod in templo exstruxit aras, quas nimirum Dominus non præceperat.

RESPONDEO; admirabilem planè esse impudentiam Caluini, qui Achaz, & Manassem, & Babylonios docet in re peccasse, quod caerimonias instituerint à Deo non præceptas, cum Scriptura clarissimè dicat, istos omnes peccasse peccato idololatriæ. Nam ACHAZ reprehenditur, non quod altare nouum erexit in templo, sed quod altare erexit similitudinem altaris idoli, quod erat in Damasco, & quod altare Domini amouerit à loco suo, & noluerit sacrificia offerri in altari Domini, sed solum in altari illo nouo, & idolo consecrato. MANASSES quoque non arguitur, quod aras in templo exstruxerit, sed quod exstruxerit eas vniuersæ militiæ cœli, id est, in honorem omnium syderum, & quod in templum Domini traduxerit idolum, quod antea in luco manebat.

Quòd enim non fuisset malum, erigere in templo aliud altare, etiam si Dominus hoc non imperasset, patet ex 3. Reg. 7. vbi legimus, Salomonem, cum vidisset altare Domini, non capere omnia holocausta, quæ offerebantur, sanctificare se alium locum in templo, & ibi obtulisse etiam holocausta. Hoc enim Salomonis factum Deus nec imperauit, nec improbauit. Nisi potius approbasse dicendus sit, cum sequenti capite Salomoni per quietem apparuerit, cumque laudauerit, ac multa illi bona promiserit.

Postè

Porrò BABYLONIO sillos, qui habitabant in regione Samariæ, constat idololatrias fuisse. sic enim Scriptura loquitur lib. 4. Regum, cap. 17. *Cumq; ibi habitare cepissent, non timebant Dominum: Et immisit in eos Dominus leones, qui interficiebant eos.* Et infra: *Vnaquaq; Gens fabricata est Deum suum, posueruntq; eos in phanis excelsis.* Et infra: *Et cum Dominum colerent, Diis quoq; suis seruebant, iuxta consuetudinem Gentium, de quibus translati fuerant Samariam.* Hoc igitur peccatum Scriptura reprehendit, non aut quod Deum nouis cærimoniis colerent.

CAPVT. XX.

Soluuntur argumenta duo desumpta ex ratione conscientia.

ARGUMENTVM OCTAVVM Caluini est; Paulus nullo modo permittit fideles conscientias in hominum seruitutem redigi. Ait enim I. Corinth. 7. *Prelio empti estis, nolite fieri serui hominum.* Vbi Paulus non præcipit, ne serui obediant dominis suis in rebus exterioribus: nam ad Ephes. 6, ait: *Serui obedite dominis carnalibus cum timore & tremore.* Neque præcipit, ne qui sunt liberi, serui efficiantur; nam in eodem cap. I. ad Corinth. 7. ait: *Seruus vocatus es, non sit tibi cura, sed etsi potes fieri liber, magis utere.* id est, etiamsi possis liberari, melius tibi est, ut seruias, & utaris conditione seruili, ad conseruandam humilitatem. Igitur superest, ut prohibeat seruire hominibus cum timore peccati, & anxietate conscientia, quomodo soli Deo seruiendum est.

RESPONDEO; Paulum eo loco solùm præcipere, ne seruiamus hominibus præcipuè propter homines, sed propter Deum, ita ut magis Deo in hominibus, quàm ipsis hominibus seruiamus. Ita enim seipsum Paulus explicuit Ephes. 6. *Serui, inquit, obedite dominis carnalibus cum timore & tremore, in simplicitate cordis vestri, sicut Christo, non ad oculum seruientes, quasi hominibus placentes, sed ut serui Christi facientes voluntatem Dei ex animo, cum bona voluntate seruientes, sicut Domino, & non hominibus.* Illi ergo fiunt serui hominum (quod Apostolus prohibet) qui homines præcipuè

ooo s

puè

puè respiciunt, & ideo seruiunt, etiam si peccata præcipiant,
& adulantur eis, etiam quando malè agunt. Vide Chryso-
stum in 1. Corinth. 7. & Hieronymum in cap. 6. ad Ephesios.

NONVM argumentum Caluini; Conscientia ad forum so-
lius Dei pertinet. Ipse enim est, qui scrutatur renes & corda,
non igitur possunt homines obligare in conscientia. Confir-
mo hoc argumentum. Non potest homo damnare vllum ad
inferos; non igitur potest obligare ad legem seruandam sub
pœna mortis æternæ. Ridiculum enim esset, si quis obligaret
ad pœnam, quam postea non posset infligere.

RESPONDEO; duobus modis intelligi posse, conscien-
tiam ad forum solius Dei pertinere. VNO modo, quia solus
Deus potest videre hominum conscientias, & iudicare de ac-
tibus internis, qui exterius non patent, nec habent alios tes-
tes, quàm Deum, & conscientiam operantis. & hoc modo
verissimum est, conscientiam ad solius Dei forum pertinere.
Alio modo potest intelligi, conscientiam ad solius Deo-
rum pertinere, quia videlicet solus Deus possit legibus suis
ita ligare hominem, vt si non faciat quod præceptum est, iu-
dicet ipsemet in conscientia sua se malè facere. Et hoc modo
falsum est, conscientiam non pertinere ad forum hominum.
Nam, vt quis hoc modo obliget alium in conscientia, non
requiritur, vt possit videre eius conscientiam, nec vt scrutetur
renes, & corda, nec vt iudicet de actibus internis; sed satis est,
vt possit illi legitimè imperare, & imperando ita illum obli-
gare ad opus externum faciendum, vt si nõ faciat, intelligat,
vel certè intelligere possit, se malè agere.

Itaque Ioannes Calvinus lib. 4. Instit. cap. 10. §. 5. æquiva-
catione decipitur, aut decipere alios cupit, cum ita loquitur:
Neg, enim cum hominibus, sed cum vno Deo negotium est con-
scientiis nostris. quo pertinet illud vulgare discrimen inter ter-
renum & conscientie forum. Cum totus orbis densissimæ opor-
rantia caligine obuolutus esset, hac tamen exigua lucis fra-
tilla residua mansit, vt humanis omnibus iudiciis suspensum
esse hominis conscientiam agnoscerent. quanquam quod vno
serbo fatebantur, postea re ipsa labefactabant: Solus tamen
Deus testimonium aliquod Christiana libertatis tunc exhibe-
re, quod ab hominum tyrannide conscientias eximeret. Hæc
ille.

At cū dicimus, conscientiam esse superiorem omnibus humanis iudiciis, nihil aliud dicere volumus, quā eum, qui sibi benè conscius est, non debere metuere, ne à Deo damnetur, etiam si omnes homines, qui cor non vident, secus fortè de eius rebus gestis iudicent. Sed quorsum hæc? an propterea non peccabit, conscientia suæ testimonio, qui leges Ecclesiasticas violauerit?

Ad confirmationem respondeo, legem humanam non obligare sub pœna mortis æternæ, nisi quatenus violatione legis humanæ offenditur Deus, cuius ministri sunt omnes principes, non solū Ecclesiastici, sed etiam politici; vt enim qui transgreditur leges proregis, consequenter offendit Regem, & puniri potest à Rege, etiam ea pœna, quam prorex infligere fortasse non potuisset: sic etiam, qui leges iustas principum non seruant, qui quidem principes ministri Dei sunt, Sap. 6. Rom. 13. 1. Cor. 4. etiam Deum offendunt, & ab eo puniuntur pœna æternæ mortis. Itaque si fingamus Deum non esse in rerum natura, qui leges iustas violabunt, peccabunt quidem in conscientia, sed nec Deum offendent, nec ad inferos damnabuntur.

DICE S; Si ita est, sequitur, legem humanam, vt humanam, non ita obligare, vt transgressores dicantur peccare mortaliter. **R E S P O N D E O;** si legem humanam, vt humanam, intelligas eam, quæ propriè non est diuina; nego transgressorem legis humanæ, vt humanæ, non peccare mortaliter: si verò legem humanam, vt humanam, intelligas eam, quam fert homo auctoritate non à Deo accepta, sed propria, vel ab hominibus solis collata, fateor talis legis transgressores nō peccare mortaliter. Ceterum eiusmodi lex nulla est. Omnis enim vera potestas à Deo est, Rom. 13. & sine vera potestate nulla vera lex condi potest.

CAPVT XXI.

Soluitur argumentum ex Patribus.

DECIMUM argumentum sumitur ex aliquot Patrum testimoniis, quæ aliorum nomine retulit Ioānes de Turrecremata, lib. 2. cap. 45. PRIMVM est ORIGENIS, tract. 12. in Mathæum, vbi explicans

plicans illud Matth. 20. Reges gentium dominantur eorum, vos autem non sic: *Sicut, inquit, omnia carnalia in necessitate sunt posita, non in voluntate, spiritualia autem in voluntate, non in necessitate, sic & principes spirituales. Præcipuum eorum in dilectione subsectorum debet esse positum, non timore corporali.*

RESPONDEO; Origenem non excludere à principe ecclesiastico coactiuam potestatem, sed tantum monere eum modi principes officij sui. Hoc enim interest inter principem secularem, & ecclesiasticum, quod princeps secularis habet pro fine temporalem, & externam pacem Reipub. & salutem suam adeptus est, quando subditi quietè viuunt, licet faciant volentes, siue inuiti: at princeps spiritualis habet pro fine vitam æternam, & pacem tam externam, quam internam suorum subditorum, & propterea debet omnino procurare, vt subditi amore potius ducantur, quam timore, quoniam vbi non potest impetrare, vt libenter & ex amore bene viuant, debet etiam vim coactiuam adhibere, vt saltem timore pacem non perturbent externam ecclesiæ pacem. Vnde GREGORIUS IVS lib. 20. moral. cap. 6. *Circa subditos inesse debet reuerentia & iuste consolans misericordia, & pie saniens dolentia, &c.*

SECUNDVM est CHRYSOSTOMI, lib. 2. de sacerdotio, ante medium, vbi comparat Pontificem cum pastorem ovium irrationalium, & ait: *Neque enim homini licet tantam auctoritate homines curare, cum quanta oves pastor curat. Hæc enim liberum est vincire, & à pabulo arcere, & verere, & scire: cum illic medicina, ac curationis suscipienda facultas posita minimè sit in illo, qui medicinam adhibet, sed in eo tantum qui laborat, &c.* Deinde, confert eundem Pontificem cum seculari magistratu. Et sic ait: *Christianis minime omnium licet peccatum lapsus vi corrigere. Exteri quidem iudices cum facinorosos homines leges transgressos fuisse deprehenderint, magna se præditos auctoritate, ac potestate ostendunt, & vel inuitos, suos ipsorum mores mutare cogunt: hic vero non vim adferre, sed suadere tantum oportet, atque hac ratione meliorem efficere, quem emendandum susceperis. Neque enim nobis facultas tanta à legibus data ad delinquentes coercendos: ac ne si dedissent quidem, haberemus & vim huiusmodi, potestatem*

tiamq; exercere possemus, cum Christus eos aeterna corona donet, non qui coacti, sed qui certo animi proposito à peccato abstinant.

RESPONDET Ioannes de Turrecremata, Chrysoftomum loqui de iis, qui foris sunt, id est, de Ethnicis, quos Ecclesia non potest cogere ad fidem. At nimis apertè Chrysoftomus loquitur de ouibus quæ intus sunt, & quæ Episcopo commissæ sunt. Dicendum igitur est, Chrysoftomum nunquam negare voluisse coactiuam Pontificum potestatem, cum ipse eam ubique disertè asserat. Nam homil. 70. ad populum, prohibet, ne Christiani sibi subiecti vocent mulierculas quasdam gentiles, quæ præficæ dici solent, ad funera deploranda, & ait: *Ne cogam eas vera, & propria mala deslere.* Et infra: *Si vero, inquit, quod absit, contempti fuerimus, minas ad rem deducere cogemur, vos quidem Ecclesiasticis castigantes legibus, illas vero sicut eis conueniet.* Et infra: *Nec ullus Ecclesiastica despiciat vincula. Non enim qui ligat, est homo, sed Christus, qui nobis hanc contulit potestatem, & tanti dominos honoris constituit.* Et in epistola 1. ad Innocentium Papam, rogat eum, vt Theophilum Episcopum Alexandrinum, & alios, per quos à sede sua iniuste expulsus fuerat, Ecclesiasticis legibus coerceret. Et homil. 83. in Matthæum, alloquens Presbyteros: *Si, inquit, dux quispiam, si consul, si ipse denique qui diademate ornatur, indigne adeat; cohibe, & coërce. Maiorem tu illo habes potestatem. quod si ipse pellere non audes, mihi dicas, non permittam ista fieri.* Habemus igitur Chrysoftomum sensisse, posse Prælatos Ecclesiæ vincire oues suas, & pellere de Ecclesia, & seuerè punire, quæ antea videbatur negasse.

Ad illa igitur verba respondeo dupliciter; PRIMÒ, inter pastorem ouium irrationalium, & rationalium hoc discrimen à Chrysoftomo poni, quod ille cum versetur circa morbos ouium naturales, potest sanare oues suas etiam si illæ nolint: at iste quia versatur circa morbos ouium voluntarios, non potest curare oues, nisi ipsæ velint, & ideo difficilior est huius, quam illius prouincia. Et similiter dico de potestate seculari. Iudex enim secularis versatur circa externas actiones, & ideo potest inuitum hominem cogere, vt mutet mores, nimirum externos: at Episcopus versatur circa mores internos, qui non possunt mutari inuito eo, qui illos habet. Nam etsi potest Episco-

piscopus excommunicare, aliasque pœnas infligere: tamen nihil ista proderunt, nisi velit is qui punitur. Et sic intelligo illa verba (neque enim nobis facultas tanta à legibus data ad delinquentes coërcendos) non enim habet Episcopus facultatem cogendi hominem, vt mutet animum, sicut habet iudex cogendi hominem, vt mutet externos mores. Sic potest dici potest, Chrysostomum hoc loco solùm agere de potestate sacerdotali in foro conscientia. Ibi enim non possumus corrigere pœnitentem, nisi ipse velit: summum enim quod possumus est, dimittere illum sine absolutione.

TERTIUM testimonium est S. AUGUSTINI, lib. 1. contra Faustum, cap. 27. vbi sic definit peccatum: *Peccatum est dictum, vel factum, vel concupitum contra legem aeternam Dei.* Hinc enim deducitur, transgressionem legis humanae non esse peccatum. Similis etiam est definitio AMBROSII libro de paradiso, cap. 8. *Peccatum, inquit, est prauaricatio legis diuinae.* RESPONDEO; omne peccatum esse contra legem Dei, non positiuam, sed æternam, vt Augustinus rectè docet. Omnis enim iusta lex, siue à Deo, siue ab homine detur, ab æterna Dei lege deriuatur. Est enim æterna lex, vt malum sit contra regulam.

QUARTUM testimonium est beati BERNARDI de consideratione: *Non monstrabunt, inquit, puto qui iudicent, vbi aliquando quispiam Apostolorum iudex sedere iudicauerunt. Stetisse lego Apostolos iudicandos; Sedisse iudicantes non lego.* RESPONDEO; loquitur B. Bernardus de iudicio in causis ciuilibus. Nam alioqui ibidem sic ait: *Quid in, inquit, contemnant iudicare de terrenis possessiunculis hominum, qui in celestibus & Angelos iudicabunt. Ergo in criminibus, non in possessionibus potestis vestra. Quoniam propter illa, & non propter has accepistis clauis regni cœlorum.* Adde quod Bernardus non tam disputat an liceat, quàm an conueniat Pontifici, de terrenis litibus iudicare.

CAPVT XXII.

Proponitur quæstio postrema; An Christus iurisdictionem Ecclesiasticam soli Pontifici summo immediatè contulerit.

RESTAT postrema quæstio de deriuatione potestatis Ecclesiasticæ a Pontifice summo ad Episcopos ceteros. Sciendum est, triplicem esse in Pontifice, aliisque Episcopis potestatem; Vnam ordinis, alteram iurisdictionis interioris, tertiam iurisdictionis exterioris: quarum prima refertur ad Sacramenta conficienda, & ministranda: altera ad populum Christianum regendum in foro interiori conscientiæ: tertia ad eundem populum regendum in foro exteriori,

De prima & secunda non est quæstio nostra, sed solum de tertia, nam de prima certum est apud omnes, illam æquè immediatè habere à Deo Episcopos, ac ipsum summum Pontificem. Confertur enim per quandam consecrationem, quæ æquè operatur in vno atque in alio. Vide de hac potestate Ioannem de Turrecremata lib. 1. cap. 93. De secunda est quidem aliqua dissensio inter auctores, nam Abulensis in libro, quem appellat Defensorium, parte 2. cap. 63. existimat hanc potestatem conferri omnibus sacerdotibus immediatè à Deo, quando ordinantur. Quod autem nihilominus non possit quilibet sacerdos quoslibet Christianos absoluere, vel ligare, id factum esse, quia Ecclesia ad tollendam confusionem, diuisit dioceses, & vnum populum vni Episcopo subiecit, alium alij. At Ioannes de Turrecremata lib. 1. summæ, cap. 96. docet hanc potestatem non conferri à Deo ex vi ordinationis, sed ab homine per simplicem iniunctionem. Ambo tamen in eo conueniunt, quod vsus huius potestatis pendeat à iurisdictione exteriori, & ideo satis erit de illa exteriori agere. Præterea duæ priores pertinent propriè ad materiam de clauibus Ecclesiæ, quæ hoc loco non disputatur.

Solum igitur de tertia agendum est, de qua etiam egimus in quæstionibus superioribus. Et quidem omnes in eo conueniunt, iurisdictionem Episcoporum saltem in genere esse de iure diuino. Nam Christus ipse ita ordinauit Ecclesiam,

vt in ea sint Pastores, Doctores, &c. Sic enim Apostolus loquitur ad Ephes. 4. *Ipse dedit quosdam quidē Apostolos, quosdam Prophetas, alios Pastores & Doctores.* Et praterea, nisi esset, posset Pontifex mutare hunc ordinem, & institueret, ut si quis sit in Ecclesia Episcopus, quod sine dubio non potest facere. At quæstio est, an Episcopi canonicè electi accipiant a Deo suam iurisdictionem, sicut eam accipit summus Pontifex: an verò à Pontifice. Sunt autem tres de hac re Theologorum sententiæ.

PRIMA eorum, qui volunt tam Apostolos, quam ceteros Episcopos immediatè à Deo accepisse, & accipere iurisdictionem. Ita docet Franciscus Victoria in relect. 2. de potestate Ecclesiæ, quæst. 2. & Alphonsus à Castro lib. 2. cap. 24. de hæreticorum punitione. **ALTERA** est eorum, qui volunt Apostolos non à Christo, sed à Petro, & Episcopos non à Christo, sed à Petri successore accepisse, vel accipere iurisdictionem. Ita Ioannes de Turrecremata lib. 2. cap. 54. summæ de Ecclesia, & Dominicus Iacobatius lib. 10. de Conciliis art. 7. **TERTIA** est media, eorum, qui volunt, Apostolos quidem accepisse à Christo immediatè omnem suam auctoritatem, ceteros Episcopos non à Christo, sed à summo Pontifice eam accipere. Ita Caietanus in tractatu de auctoritate Papæ, & Concilii cap. 3. Dominicus à Soto in 4. dist. 20. quæst. 1. art. 2. Iuanes Vargas in libello de hac ipsa quæstione, Heruagus in libro de potestate Papæ, & Gabriel in canonem Missæ, lect. 1. & eadem videtur sententia veterum Scholasticorum, B. Bonaventuræ, Alberti, Durandi, atque aliorum in 4. dist. 18. aut 20. aut 24. quæ sententia verissima est, & ideo breuiter confirmanda.

CAPVT XXIII.

Apostolos à Christo iurisdictionem omnem accepisse.

VoD igitur Apostoli acceperint à Christo immediatè suam iurisdictionem, **PRIMUM** retinetur verba Domini, Ioannis 20. *Sicut misit me Pater, & ego mitto vos.* Quem locum sic exponunt Patres, Chrysostomus & Theophylactus, vt aperte dicant, si-

Etos esse his verbis Apostolos Christi vicarios, immò ipsum Christi officium, & auctoritatem accepisse.

Addit CYRILLVS in hunc locum, his verbis propriè Apostolos creatos esse Apostolos, & orbis totius Doctores, & vt intelligeremus in Apostolica auctoritate contineri omnem potestaté Ecclesiasticam, ideo adiecisse Christum: *Sicut misit me Pater.* Siquidem Pater Filium misit summa potestate præditum. CYPRIANVS libro de vnitate Ecclesiæ: *Loquitur, inquit, Dominus ad Petrum; Tibi dabo clauēs regni cælorum: Et eisdē post resurrectionē suam dicit; Pasce oues meas. Et quamuis Apostolis omnibus post resurrectionē suam parem potestatem tribuat, Et dicat; Sicut misit me Pater, Et ego mitto vos: tamen, vt vnitatem manifestaret, vnam cathedram constituit, Et c.* Vbi vides idem dari Apostolis per illa verba: *Ego mitto vos,* q̄ Petro fuerat promissum per illud: *Tibi dabo clauēs,* & postea exhibitū per illud: *Pasce meas meas.* Constat autem per illa (*tibi dabo clauēs*) & per illud (*pasce oues*) intelligi iurisdictionē plenissimam, etiam exteriorē. Quomodo autem hæc non impediunt Petri primatum, alibi satis ostendimus.

SECUNDO, idem ostendit electio Matthiæ in Apostolatū. Nam Act. 1. legimus Matthiam Apostolum nō fuisse ab Apostolis electum, nec datam ei vllam auctoritatem, sed implorata diuinitus, & impetrata electione eius, mox inter Apostolos annumeratū. Certè si Apostoli omnes à Petro habuerunt iurisdictionem, in Matthia maximè id ostēdi debuisset.

TERTIO, probatur ex Paulo, qui ex professo docet, se auctoritatem, ac iurisdictionē habuisse à Christo, & inde probat se verum esse Apostolum. Nam Galat. 1. ait: *Paulus Apostolus non ab hominibus, neq̄ per hominem, sed per Iesum Christum, Et Deum Patrem.* Et ibidē vt ostenderet, se non accepisse auctoritatem à Petro, vel aliis Apostolis, ait: *Cum autem placuit ei, qui me segregauit ex utero matris meæ, Et vocauit per gratiam suam, continuo non acquieui carni, Et sanguini, neque veni Hierosolymam ad antecessores meos Apostolos, sed abij in Arabiam, Et iterum reuersus sum Damascum: deinde post annos tres veni Hierosolymam videre Petrum, Et c.* Et cap. 2. *Mihi enim qui videbantur esse aliquid, nihil conulerunt.*

QUARTO, probatur euidenti ratione. Nam Apostoli à solo Christo facti sunt, vt patet Lucæ 6. *Vocauit discipulos suos,*

Et elegit duodecim ex ipsis, quos et Apostolos nominavit. Et Ioan. 6. Nonne ego vos duodecim elegi? Quod autem Apostoli habuerint iurisdictionem, patet tum ex gestis Pauli, qui in Corinth. 5. excommunicat, & I. Cor. 6. 7. 11. 14. & alibi passim leges constituit, tum quia Apostolica dignitas est prima & suprema dignitas in Ecclesia, ut patet I. Cor. 12. & Ephes. 4. Et quosdam quidem posuit in Ecclesia, primum Apostolos, deinde Prophetas, &c. Vide B. Thomam in cap. 12. primæ ad Corinth. Quod autem ante Christi passionem Apostoli essent, nec tamen adhuc essent Episcopi, vel Sacerdotes, nec ullam haberent iurisdictionem, non est mirum. Dominus enim variis temporibus varias contulit Apostolis potestates. Et præcipue Ioan. 20. absoluit, quod ante passionem inchoauerat.

CAPVT XXIV.

Episcopus omnes à Papa iurisdictionem accipit.

VOD verò omnis ordinaria iurisdictione Episcopi à Papa immediatè descendat, probatur, & patet ex figura Testamenti veteris. Nam Num. 11. regimus, quod cum Moses non posset solus regere totum populum, Deus iussit adesse septuaginta seniores, à quibus de spiritu Mosis, dedit illis, ut vnà cum Mose populum regerent. Vbi notandum cum Augustino, q. 18. in libro Numeri, istam ablationem spiritus à Mose non significare diminutionem spiritus in Mose, quia tunc nihil profuisset Mose habere adiutores, si propterea ipse debiliior factus esset. Sed de deriuationem virtutis seniorum à Mosis virtute. Voluit in Deo ostendere, in Mose residere totam auctoritatem, alios autem qui habent, à Mose habere. Constat autem Pontificem in Ecclesia eum locum habere, quem habuit Moses in populo Iudæorum.

SE C V N D O, regimen Ecclesiasticum est monarchicum, ut supra ostendimus, ergo omnis auctoritas est in vno, & ab illo in alios deriuatur. Sic enim se habent omnes Monarchiæ. Respondent, regimen Ecclesiasticum est Monarchicum, sed temperatum ex Aristocratia, & ideo præter Monarchum esse etiam alios præfectos inferiores, qui non sunt Vicarii summi Monarchæ, sed absoluti Principes. Essent autem Vicarii, si ab illo acciperent auctoritatem.

At contra; nam Aristocratia Ecclesie requirit quidem vt Episcopi sint Principes, & non simplices Vicarij: sed nõ requirit, vt isti Principes instituantur à Deo, & non à Pontifice, sed solum vt Pontifex cogatur diuina lege in variis Ecclesie partibus diuersos Principes Ecclesiasticos cõstituere: quomodo si alicubi Rex teneretur in singulis prouincijs nõ constituere prætores, aut præfides, sed veros duces ac principes, qui prouinciam, vt suam regerent, cum dependentia tamẽ ad regem.

TERTIO, probatur ex illis quatuor similitudinibus, quibus vititur Cyprianus libro de vnitae Ecclesie, vbi sedem Petri comparat capiti, radici, fonti, soli. Nam in omni corpore virtus membrorum deriuatur à capite, in omni arbore virtus ramorũ oritur ex radice, in omnibus riujs aqua fluit ex fonte, omnium denique radiorum solarium lux est à sole.

QUARTO, probatur, ex inæqualitate iurisdictionũ. Nam si Deus immediatẽ conferret Episcopis iurisdictionem, omnes Episcopi haberent æqualem iurisdictionem, sicut habent æqualiter ordinis potestatem; Deus enim non determinauit vnquam Episcoporum iurisdictionem: at modò vnus Episcopus habet vnũ oppidum, alius ceterum oppida, alius multas prouincias. non igitur à Deo, sed ab homine datur eiusmodi iurisdictione. Idcirco enim ille magnum, iste paruum populum regit, quia ita placuit ei, qui iurisdictionem dedit, id est, principi totius Ecclesie.

QUINTO, si haberent Episcopi à Deo suam iurisdictionẽ, non posset Pontifex illam auferre, aut mutare. Nõ enim potest Pontifex aliquid agere contra Dei ordinationem: at certum est Pontificem id posse facere, & sæpe fecisse. Vnde beatus BERNARDVS in epist. 131. ad Mediolanenses: *Potest, inquit, Romana Ecclesia nouos ordinare Episcopatus, vbi hactenus non fuerunt: potest eos, qui sunt, alios deprimere, alios sublimare, prout ratio sibi dictauerit, ita vt de Episcopo Archiepiscopus creare liceat, & è conuerso si necesse visum fuerit.*

RESPONDEBUNT, Episcopos habere iurisdictionem à Deo, sed tamen sub Pontifice, & ideo licere Pontifici illam tollere, vel mutare.

AT CONTRA; nam Apostoli habuerunt potestatem sub Petro, & tamen quia eam habuerunt immediatẽ à Christo, non poterat Petrus eam auferre, vel imminuere. Præterea

ordinis potestatem habent omnes Presbyteri sub Pontifice, & tamen quia eam habent à Deo, non potest Pontifex eam ita tollere, vt ij, si velint, non possint ea uti. Nam Presbyter etiam si Pontifex illum excommunicet, suspendat, interdicat, degradet, tamen si velit, verè consecrabit: denique in eolibet vrbe clerus, & populus subiectus est Episcopo, & tamen si quis de clero, vel populo habet immediatè à Pontifice immo aliquam auctoritatem, non potest Episcopus illam tollere, vel imminuere. Eodem igitur modo si haberent Episcopi à Christo auctoritatem suam, non posset Christus vicarius eam tollere, & minuere: vel dicant aduersarij, vbi Dominus ita subiecerit Episcopos Pontifici, vt voluerit etiam illi potestatem mutari, quæ ipsemet eis contulerit.

RESPONDENT, posse saltem Pontificem auferre auctoritatem subiectam Episcopo, id est, populum eius alteri subire, & ea ratione nõ propriè illi auferre iurisdictionem illi datam, sed efficere indirectè, vt illam perdat. At cum potest iurisdictionis relationem significet prælati ad subditum, et relatiuis autem vno posito, vel sublato, & alterum potest, vel tollatur, si nõ potest Episcopo auferri iurisdictionem, non potest fieri, vt populus non sit ei subiectus. Denique mirum omnino esset, si diuina prouidentia, quæ suauiter cuncta disponit, nolisset per eum iurisdictionem dari, per quem augeri, minui, atque aded penitus tolli posse voluisset.

SEXTO, si iure diuino Episcopi habent suam iurisdictionem, ostendere debent aliquod verbum Dei, in quo hæc eorũ iurisdictione fundetur. At nihil adferunt, nec adferre possunt aduersarij, nisi verba Domini dicta ad Apostolos: illis autem verbis datur Apostolis amplissima iurisdictione in Ecclesiam vniuersam, quam certè non concedunt Episcopis aduersarij. Viderint igitur, quo firmamento sententiam suam defendunt.

SEPTIMO, accedant grauissima testimonia duorum veterum, sanctissimorumque Pontificum. INNOCENTIUS I. in epistola ad Concilium Carthaginense, quæ est 91. inter epistolas Augustini: *A Petro, inquit, ipse Episcopatus, & eius auctoritas nominis huius emerfit.* Et in epistola ad Concilium Mileuitanum, quæ est 93. inter epistolas Augustini: *Arbitror, inquit, omnes fratres & Coepiscopos nostros non nisi ad Petrum, id est, sui nominis & honoris auctorem deferre debere.* Leo

serm. 3. de assumptione sua ad Pontificatum: *Si quid, inquit, commune cum eo aliis soluit esse principibus, nunquā nisi per ipsum dedit, quicquid aliis nō negavit.* Et epist. 89. *Huius muneris Sacramētum ita Dominus ad omnium Apostolorum officium soluit pertinere, ut in beatissimo Petro Apostolorum omnium summo principaliter collocaret, et ab ipso quasi quodam capite dona sua sicut in corpus omne diffunderet.*

Neque obstat quod Apostoli non acceperint à Petro iurisdictionem; nam hīc Leo loquitur de modo ordinario, quo Deus Ecclesiæ principibus, id est, Episcopis confert dona sua, ac dicit, conferri ordinariè per Petrum. Apostoli autē extraordinario priuilegio à Christo acceperūt suam iurisdictionē.

Accedant vltimò verba Pontificis, quibus vtitur in creandis Episcopis. Sic enim ait: *Prouidemus Ecclesiæ tali de tali persona, et præsificimus eum in Patrem, et Pastorem, ac Episcopum eiusdem Ecclesiæ, committentes ei administrationem in temporalibus, et spiritualibus, in nomine Patris, et Filij, et Spiritus sancti, Amen.*

CAPVT XXV.

Soluuntur argumenta aduersariorum.

AT contra obiciunt; PRIMO, nostram sententiā seipsam destruere. Nam Episcopi Apostolis succedūt, ut Pontifex Romanus Petro, ergo si Apostoli habent à Christo iurisdictionem, ut asserit nostra Conclusio prima, sequitur etiam Episcopos habere à Christo, quod tamen negat secunda Conclusio. Et è contrario, si Episcopi habent à Pontifice iurisdictionem, ut asserit secunda Conclusio, ergo Apostoli habent à Petro, quod tamē negat prima Conclusio. Nam successor ab eo habet suam iurisdictionem, à quo habuit prædecessor, alioqui non verè succedit, sed instituitur alio ordine. succedere autem Episcopos Apostolis, docet AVGVSTINVS in Psal. 44. exponens enim illud: *Pro Patribus tuis nati sunt tibi filij: Patres, inquit, missi sunt Apostoli, pro Apostolis filij nati sunt, constituti sunt Episcopi.* Hinc etiam Concilium Florentinum in instruct. Armenorum, & Concilium Tridentinum sess. 23. cap. 4. Episcopos in locum Apostolorum successisse docent.

PPP 3

RESPON-

RESPONDEO; magnum esse discrimen inter successorem Petri, & aliorum Apostolorum. Nam Romanus Pontifex propriè succedit Petro, non vt Apostolo, sed vt patri ordinario totius Ecclesiæ, & ideo ab illo habet Romanus Pontifex iurisdictionem, à quo habuit Petrus. at Episcopi succedunt propriè Apostolis, quoniam Apostoli non fuerunt ordinarij, sed extraordinarij, & quasi delegati pastores, quibus non succeditur.

Dicuntur tamen Episcopi succedere Apostolis, non propriè eo modo, quo vnus Episcopus alteri, & vnus Rex alteri, sed duplici alia ratione. Primò ratione ordinis sacri Episcopalis. Secundò per quãdam similitudinem & proportionem quia nimirum sicut Christo in terris viuenti, primi sub Christo erant Apostoli duodecim, deinde LXXII. discipuli, nunc primi sub Romano Pontifice sunt Episcopi, post eos Presbyteri, inde Diaconi, &c.

Ita verò succedere, & non aliter Episcopos Apostolis imitatur; nam nullam habent partem veræ Apostolicæ auctoritatis. Apostoli poterant in toto terrarum orbe predicare, & fundare Ecclesias, vt patet Matthæi ultimo, & Marci ultimo, hoc non possunt Episcopi. Item Apostoli poterant inter libros canonicos, vt omnes fatentur, hoc non possunt Episcopi. Apostoli habuerunt donum linguarum, & miraculorum, non habent Episcopi. Apostoli in totam Ecclesiam habuerunt iurisdictionem, non habent Episcopi. Præterea non succeditur propriè nisi præcedenti; at simul fuerunt in Ecclesia Apostoli, & Episcopi, vt patet de Timotheo, Tito, Euedio, aliisque permultis. Si igitur Episcopi Apostolis succedunt, cui Apostolo successit Titus? cui Timotheus?

Denique eodem modo succedunt Episcopi Apostolis, quo Presbyteri discipulis LXXII. vt patet ex Anacleto epist. 7. & ex Beda in cap. 10. Luc. At constat Presbyteros non succedere propriè discipulis LXXII. sed solùm per similitudinem. Nam discipuli illi LXXII. non fuerunt Presbyteri, nec vllam auctoritatem, aut iurisdictionem à Christo susceperunt. Si quidem Philippus & Stephanus, & alij quinque Diaconi ordinati à Apostolis Act. 6. erant ex discipulis LXXII. vt Epiphanius docet hæresi 20. quæ est Herodianorum. Certè autem non fuissent Diaconi ordinati, si iam antea fuissent Presbyteri.

SECUNDO

SECUNDO obiiciunt illud Actor. 20. *Attendite vobis & uniuerso gregi, in quo vos Spiritus sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei.* Item Ephes. 4. *Ipse dedit quosdam Apostolos, alios Prophetas, alios Pastores, & Doctores.* Vbi nomine Pastorum, & Doctorum intelliguntur Episcopi, vt eo loco exponit Hieronymus. Et confirmatur ex Patribus; nam DIONYSIVS libro de Ecclesiastica hierarchia, capite 6. dicit, Episcoporum hierarchiam immediatè terminari in Iesum, sicut inferiores ordines Presbyterorum, Diaconorum, & aliorum terminantur in Episcopum. CYPRIANVS lib. 3. epist. 9. ad Rogatianum dicit, Episcopos à Christo fieri, à quo Apostoli creati sunt: Diaconos autem ab Apostolis, non à Christo institutos. BERNARDVS lib. 3. de consideratione: *Erras, inquit, si & summam, et à & solam institutam à Deo & stimas vestram Apostolicam potestatem, &c.*

RESPONDEO; ad PRIMVM locum, dici Episcopos constitutos à Spiritu sancto non immediatè, sed mediatè. Quia Apostoli inspirante Deo, & virtute accepta à Spiritu sancto illos Episcopos constituerant. Quomodo etiam Actor. 15. dicunt: *Visum est Spiritui sancto, & nobis.* & tamen de lege humana loquuntur. & Rom. 13. *Non est potestas, nisi à Deo.* Nimirum mediatè, vel immediatè.

Ad SECUNDVM dico; ibi exprimi generalem Ecclesiæ ordinem, qui sine dubio de iure diuino est. Deus enim est qui instituit, vt in Ecclesia essent Apostoli, Prophetæ, Pastores, & Doctores, etsi non omnibus immediatè auctoritatem ipse dederit.

Ad TERTIVM dico; Dionysium loqui de ordine Episcoporum, non de iurisdictione.

Ad QVARTVM dico; Cyprianum velle ordinem Episcoporum ab ipso Christo institutum esse, proinde iure diuino, in Ecclesiam introductum. Ordinem verò Diaconorum ab Apostolis primum excogitatum fuisse. Cuius sententiæ partem posteriorem schola Theologorum communiter reiicit, sed siue sit vera, siue falsa, nihil facit ad propositum nostrum.

Ad QVINTVM dico; Bernardum loqui eo modo, quo loquitur Paulus Rom. 13. cum ait: *Non est potestas, nisi à Deo.*

TERTIO obiiciunt; si Episcopi à Pontifice habent iurisdictionem; ergo mortuo Pontifice cessat Episcoporum auctori-

tas, sicut præciso capite moriuntur omnia mēbra. **RESPONDEO**; magnum esse discrimen inter caput naturale, & caput mysticum. Siquidem membra corporis naturalis conseruari non possunt, nisi continuum influxum à capite recipiant: membra verò capitis mystici, præsertim ministerialia, æterni, pendent quidem à capite ut fiant, non tamen conseruentur. Itaque Episcopalis iurisdictio semel collata, non amittitur moriente qui dedit, sed moriente qui accepit, ut auferente qui potest auferre.

QUARTO obiiciunt; ad ordinem Episcopatus erigendum necessaria est iurisdictio, ergo Deus qui confert ordinem, confert etiam iurisditionem. **RESPONDEO**; utrumque à Deo conferri, sed vnum immediatè, alterum mediatè, primum, id est, potestas ordinis requirit characterè, & gratiam, quam solus Deus efficere potest; alterum, id est, iurisditionem requirit superioris voluntatem.

Obiiciunt **QUINTO**; summus Pontifex Episcopos vocat fratres, & collegas, igitur ab vno communi Patri Deo Episcopia præficiuntur. **RESPONDEO**; primùm vocari fratres ratione ordinis Episcopalis, in quo sunt æquales. Secundò ratione iurisditionis, quia assumuntur Episcopi à Pontifice ad ipsius onus sustentandum, non ad aliquod inferius ministerium.

Obiiciunt **SEXTO**; si debent omnes Episcopi à Pontifice accipere iurisditionem, ergo plurimi Episcopi non erant veri Episcopi. nec enim omnes Episcopos, præsertim in Asia, & Africa, creauit Romanus Pontifex. **RESPONDEO**; non esse opus, ut Pontifex immediatè creet Episcopos, sed satis esse, si mediatè, id est, per Patriarchas, & Archiepiscopos. Itaque initio Petrus constituit Patriarcham Alexandrinum, & Antiochenum, qui à Pontifice auctoritate accepta totius orientis, & Africa præerant, & Archiepiscopos creare poterant, qui postea crearent Episcopos.

